

Institutt for samfunnsvitenskap

Boring for europeisk energisikkerhet?

Endringer i norske petroleumdiskurser etter utbruddet av Ukraina-krigen.

Bjørn Moen Ballo

Masteroppgave i statsvitenskap, STV-3900, mai 2023.

Fra venstre: Konsernsjef i Equinor Anders Opedal, NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg, EU-kommisjonens president Ursula von der Leyen og Norges statsminister Jonas Gahr Støre på plattformen Troll A den 17. mars 2023. Foto: Ole Berg-Rusten / NTB / POOL.

Sammendrag

Til tross for en stadig større opposisjon som utfordrer norsk petroleumpolitikk basert på klimahensyn, har de viktigste rettferdiggjøringene for norsk petroleumsproduksjon kretset rundt inntekter og økonomisk vekst siden 2011 (Handeland & Langhelle, 2021). Russlands invasjon av Ukraina har trukket den energipolitiske oppmerksomheten mot å skaffe tilstrekkelig energi. Målet med denne oppgaven er å avdekke hvordan fortolkningsrammen til norsk petroleumpolitikk er endret av Ukraina-krigen og energisituasjonen i Europa, og diskutere påvirkningen dette har på det diskursive spillerommet til petroleumpolitiske aktører i Norge. Basert på en gjennomgang av offisielle dokumenter fra norske myndigheter og debatter på Stortinget viser denne diskursanalysen store endringer i rettferdiggjøringene for norsk petroleumsproduksjon. Funnene viser at de tidligere privilegerte koblingene til inntekter og økonomisk vekst i stor grad er erstattet med narrativer basert på europeisk energisikkerhet og -tilgang. Kombinert med følelsesladete henvisninger til vanskelighetene våre europeiske naboer møter har dette utgjort et helhetlig narrativ som i denne undersøkelsen kalles 'solidaritet for Europa' – selv om norske petroleumsinntekter øke med over 430 % fra 2021 til 2022 fremstår det av den offisielle diskursen som at eksporten gjennomføres uavhengig av inntektene. I den grad inntekter og økonomisk vekst har kommet tilbake i rettferdiggjøringene er det med nye fasetter og en mer tilbaketrukket rolle. Diskursanalysen baseres på den kritisk-realistiske tilnærmingen i det teoretiske rammeverket med statlige kjerneimperativer og energipolitiske mål (Dryzek et. al. 2002; Scrase & Ockwell 2009; 2010). Rammeverket har blitt tilpasset med nye dimensjoner for å være i stand til å fange opp endringene som Ukraina-krigen har bidratt til i rettferdiggjøringene for norsk petroleumsproduksjon.

Veileder: Berit Kristoffersen, UiT Norges arktiske universitet

Antall ord uten referanser: 29 330

Perspektivmeldingen 2017, Finansdepartementet:

Den økonomiske framgangen de siste par hundre årene hadde ikke vært mulig uten en kraftig oppgang i bruken av fossil energi.

«Tiger på Sundretur», Stein Torleif Bjella:

Eg er disponert for framgang

Det er 'kje slik som du trur

Like før eg treng brannmann

Eg er 'kje den som snur.

Takk til

Sara

Berit

Mamma og pappa

Leif Christian

Teori	14
Vitenskapsteoretisk grunnlag.....	14
Diskurs.....	15
Mektige og produktive diskurser.....	16
<i>Diskurser og policyalternativer</i>	17
Norsk tolkningsfleksibilitet.....	17
Identitet	19
Statlige kjerneimperativer og energipolitiske mål	19
Tilpasninger til denne undersøkelsen	21
Metode	23
Sosial praksis og sosial forandring.....	23
Diskursorden	25
Avgrensning av diskurser og aktørgrupper	25
Aktørgrupper.....	27
<i>Ulike typer kilder</i>	27
Monumenter	27
Koblingen mellom ‘videreutviklerne’ og norske policydokumenter.....	28
Stortinget som kilde	29
Robusthet og verdi	29
<i>Utvalgt materiale</i>	30
Primærtekster	30
Søk på stortinget.no.....	30
Andre kilder	31
<i>Forskningssetting</i>	31
Sandwich-metoden.....	31
Bakgrunn og perspektiver	34
Fremveksten til norsk petroleumsvirksomhet	34
Petroleumsskattesystemet	35
De- og rekobling av petroleum og klima.....	35
Norsk omdømme og russiske kontraster	37
Russland som den Andre.....	38
Opportunistisk tilpasning og vektlegging av økonomiske muligheter	39
Norsk gass som broen til en klimanøytral fremtid	40
Norsk petroleumspolitik og statsimperativene	40

Tettere tilknytning til EU i energispørsmål.....	42
De nye energinæringene - nye prosjekter og konkrete endringer etter krigsutbruddet.....	43
Analyse	46
<i>De europeiske dimensjonene av tilgang og sikkerhet .....</i>	<i>47</i>
Med europeisk tilgang som utgangspunkt.....	47
Med europeisk sikkerhet som utgangspunkt	53
‘Solidaritet for Europa’ eller inntekter?	57
Pressekonferansen på Troll A	60
<i>Inntekter, økonomisk vekst og ‘solidaritet for Europa’ .....</i>	<i>62</i>
Aaslands taler rundt årsskiftet 2022/2023	62
Inntektsøkningen fra gasseksport til Europa i 2022	69
<i>Kampen om betydningsdannelse.....</i>	<i>73</i>
Finansiell klimarisiko - hindringer i veien	74
Resultater	82
<i>Statsimperativer og energipolitiske mål .....</i>	<i>82</i>
Inntekter	82
EPM tilgang, europeisk dimensjon	83
EPM sikkerhet, europeisk dimensjon.....	84
Økonomisk vekst, europeisk dimensjon.....	85
Økonomisk vekst, norsk dimensjon	85
EPM Miljø	86
EPM Effektivitet	87
Diskusjon.....	90
Hva er det grunnleggende problemet?	90
Er problemet relevant i framtida?.....	92
Identitetens betydning	93
Oppsummering.....	96
Påvirkning på fortolkningsrammen til norsk petroleumpolitikk.....	96
Konsekvenser for det diskursive spillerommet til norske petroleumpolitiske aktører.....	98
Denne oppgavens bidrag	99
Videre forskning	99
<i>Referanser .....</i>	<i>102</i>

Innledning

Russlands invasjon av Ukraina har bidratt til store endringer i energisituasjonen i Europa. I siste halvdel av 2021 leverte Russland rundt halvparten av gassen på det europeiske markedet, mens i november 2022 var andelen nede på 12,9 % (Europarådet, 2023). Dette har skapt en rekke konsekvenser som er relevant for norsk politikk, blant annet har det bidratt til å legitimere raske og omfattende økninger i produksjonsnivået på norsk sokkel. Krigen har også hatt stor betydning på forholdet til vår nabo i øst – omfattende norsk-russisk samarbeid på en rekke områder er erstattet med både økonomiske og diplomatiske sanksjoner.

Det er ikke bare politisk praksis som er endret i forholdet mellom Norge og Russland. Det norske ordskiftet preges i dag av en enhetlig fordømmelse av Putin og de russiske styresmaktene. Formuleringer som ‘den russiske krigsmaskinen’ og ‘Putins klør’ har blitt normale språkbilder.¹ I tillegg er det bred enighet på Stortinget om at Russland står ansvarlig for en ‘energikrig’ som har ført til store vanskeligheter både for borgerne og statene i Europa. Etter krigsutbruddet har dette vært den dominerende rammen til norsk petroleumspolitik, noe som har skapt rom for nye koblinger mellom europeisk energibehov og norsk gass. Samtidig har tradisjonelle rettferdiggjøringer mistet mye av sin politiske kraft, for eksempel har koblinger mellom norsk petroleum, statlige inntekter og velferdsstaten opptrådt langt sjeldnere enn før invasjonen.

Etter invasjonen har det blitt et vanlig syn med argumenter som bygger på ulike kombinasjoner av det nyoppståtte gassbehovet i Europa og egenskaper ved Norge og vår petroleumproduksjon. Norsk gass knyttes til begreper som trygg, forutsigbar, stabil, sikker og langsiktig. Slike språkbilder står sentralt i narrativer om Norge som Europas ‘batteri’ og ‘energipartner’, og bidrar til en oppfatning av norsk petroleum som avgjørende for europeisk energisikkerhet. Slike narrativer inngår nå i rettferdiggjøringene for å videreføre aktiviteten på norsk sokkel, ofte med en tidshorisont på flere tiår fremover. Disse endringene viser at Ukraina-krigen har bidratt til store endringer i fortolkningsrammen til norsk petroleumspolitik, noe som påvirker mulighetene de involverte aktørene har til gjennomslag. Derfor spør jeg i denne masteroppgaven:

---

¹ Et søk på «den russiske krigsmaskinen» i Retriever den 9. februar 2023 ga 439 eksakte treff det siste året. Et søk på «Putins klør» viser at det er brukt av stortingsrepresentanter fra Høyre og Rødt.

På hvilke måter påvirkes fortolkningsrammen til norsk petroleumspolitik av Ukraina-krigen og energisituasjonen i Europa, og hvordan påvirker dette det diskursive spillerommet til norske petroleumspolitiske aktører?

Her forstås *fortolkningsramme* som en inngang og et analytisk begrep for hvordan man observerer verden eller fenomener, som bidrar til å begrense og bestemme hvordan virkeligheten oppfattes og forstås. Slike rammer blir formidlet gjennom språket og derfor er diskursanalyse den åpenbare metoden for å tilnærme meg problemstillinga. For å strukturere oppgaven anvendes en kritisk-realistisk tilnærming til diskursanalyse, basert på at effekten diskurser kan få på politisk praksis begrenses av ‘statlige kjerneimperativer’.² Kort fortalt er det de viktigste verdiene en selvstendig stat skal ivareta. Siden disse verdiene ses som *imperative* for statens overlevelse har de potensiale til å overskygge andre legitime bekymringer i alle områder av politikken, for eksempel energipolitiske mål knyttet til miljøpåvirkning (J. I. Scrase & Ockwell, 2010, p. 2227).

Til tross for en økende opposisjon som utfordrer offisielle petroleumspolitiske narrativer på bakgrunn av klimaspørsmål så har økonomiske forhold vært de viktigste rettferdiggjøringene for norsk petroleumaktivitet siden 2011 (Handeland & Langhelle, 2021). Gjennom tilpasning av det teoretiske rammeverket fra Scrase og Ockwell (2010) analyseres offisielle dokumenter fra norske myndigheter og muntlige debatter på Stortinget. Resultatene viser at de tidligere privilegerte koblingene mellom petroleum, statlige inntekter og økonomisk vekst har veket plass for de nå dominerende forbindelsene mellom norsk petroleum og europeisk energisikkerhet og -tilgang. Dette utgjør et tidsaktuelt grunnlag for norsk petroleumsvirksomhet og åpner for koblinger til følelsesladde fortellinger om vanskelighetene ‘våre venner i Europa’ møter etter invasjonen. Narrativet er ‘norsk gass som langsiktig løsning for våre kriserammede partnere i Europa’, med en forutsetning om at motivasjonen bak salg av gass til Europa ikke er relatert til økonomiske gevinster. Dette åpner for den nye norske rollen som ‘langsiktig og forutsigbar energipartner for Europa’ og bidrar til sivil legitimitet gjennom å forankre norsk petroleumaktivitet i europeiske behov. Som en konsekvens har europeisk energisikkerhet og -tilgang blitt viktige rettferdiggjøringene for å utvide leteaktiviteten på norsk sokkel. Denne utviklinga har skapt nye hindringer for klimaorienterte diskurser, men samtidig har det åpnet for kritikk av olje- og gassaktiviteten uten at koblinger til inntekts- og vekstimperativene står i veien for klimaargumenter. Dermed

---

² Heretter *statsimperativer*.

har det som før krigsutbruddet var en stabil diskursorden blitt åpnet opp for betydelige endringer, og en videreføring av politisk praksis krever nye begrunnelser og rettferdiggjøringer.

Parafasene på side 2 er ment å sette fingeren på at sentrale aktører i norsk petroleumpolitikk over tid har konstruert en rekke narrativer som viser hvor viktig det er å videreføre petroleumsproduksjonen, ofte med prisverdige begrunnelser.³ Selv om den globale oppvarmingen de neste tiårene vil øke i alle deler av verden og det er klare beviser for sammenhengen mellom oppvarmingen og fossil energi (IPCC, 2022), så har norske myndigheter gang på gang slått fast at norsk petroleumsindustri skal ‘utvikles, ikke avvikles’ – vi er ikke de som snur.

---

³ Se f.eks. Hønneland & Jensen, 2011, 2015; Jensen, 2006, 2007, 2013; Kristoffersen, 2014, 2015; Le Billon & Kristoffersen, 2020.

Teori

Dette kapitlet skal vise grunnlaget for den analytiske sammenhengen mellom teorien og metodene som brukes i denne avhandlinga og hvorfor de er egnet til å undersøke problemstillinga mi. Kapitlet er ikke en generell beskrivelse av de teoretiske retningene som jeg bygger min forståelse på, i stedet er det en begrunnelse for hvorfor min tilnærming til å undersøke norsk petroleumpolitikk er i stand til å skape legitim kunnskap.

Vitenskapsteoretisk grunnlag

Det vitenskapsteoretiske utgangspunktet mitt er basert på konstruktivismens interesse for mening og tolkning. Nietzsche (1954 [1888], p. 458) skrev:

Mot positivismen, som stopper ved fenomener – «Det finnes bare fakta» - vil jeg si: Nei, fakta er nettopp det som ikke finnes, bare tolkninger. Vi kan ikke fastslå noe faktum «i seg selv».

Her avvises Kants forestilling om «*Ding an Sich*»; virkeligheten som den eksisterer i seg selv uavhengig av vår erkjennelse. Dermed avviser Nietzsche positivistens tolkning av observerbare fenomener som fysiske og reelle størrelser man kan utlede objektive faktum fra. Et konstruktivistisk og diskursteoretisk perspektiv gir ontologiske implikasjoner i retning av dette standpunktet. Det er umulig å avgjøre hvorvidt en tolkning av et fenomen er riktig, forstått som i tråd med hvordan 'tingen i seg selv' er, eller i tråd med andre objektive kriterier. Dette kommer av at når vi ytrer en påstand om et fenomen så kan det kun sammenlignes med andre ytringer og påstander om det samme fenomenet, aldri med fenomenet i seg selv (Hansen et al. 2005, referert i Jensen, 2013b). Nietzsches budskap er at positivistene *tolker* observerte fenomener som fysiske og reelle, men faktum er at de ikke har en beviselig rettferdiggjøring for å gjøre dette. Han understreker at den som ønsker å lære noe om et fenomen setter seg selv i en betinget relasjon til dette fenomenet.

I arbeidet med denne oppgaven er jeg i en betinget relasjon til fenomenene jeg undersøker, og mine tolkninger og representasjoner av datamaterialet er bare en av en rekke mulige tolkninger. Når jeg likevel ønsker å bidra med kunnskap som kan betegnes som legitim lener jeg meg på Jørgensen og Phillips (1999). De understreker at gjennom ansvarlighet, åpenhet og streng bruk av teori og metode legitimeres vitenskapelig produsert kunnskap.

Å se verden gjennom et teoretisk rammeverk gjør det enklere å omgå sin egen hverdagsforståelse av fenomenene man undersøker. Tydelig redegjørelse for sammenhengen mellom teori og metode bidrar til å vise sammenhengen mellom kunnskapen som genereres

og det aktuelle temaet. Dette kommer frem i metodekapitlet, sammen med beskrivelser av prosedyrene for utvelgelsen av kilder og data.

Med utgangspunkt i konstruktivistisk tolkning har jeg valgt å synliggjøre meg selv i denne oppgaven. Målet er at dette skal gjøre det enklere å forstå valgene jeg har tatt for å belyse problemstillingen, og at dette vil gi mer informasjon om hvordan resultatene i undersøkelsen har kommet til veie. Poenget er å utvise tilstrekkelig åpenhet, noe som kan være av spesielt stor interesse i diskursanalyser siden de innebærer store mengder tolkning og forforståelse. Derfor kan du flere steder i denne oppgaven finne formuleringer som inkluderer meg som subjekt for å understreke min rolle som et tolkende individ.

Diskurs

Jørgensen og Phillips (1999) diskuterer tre retninger innenfor diskursanalyse: diskursteorier, kritisk diskursanalyse og diskurspsykologi. Disse retningene deler fire viktige forutsetninger: *i)* en kritisk innstilling ovenfor selvfølgelig viten, *ii)* historisk og kulturell spesifisitet, *iii)* sammenheng mellom kunnskap og sosiale prosesser, og *iv)* sammenheng mellom kunnskap og sosial handling.

Forfatterne utvikler et integrert perspektiv som kombinerer elementer fra de tre retningene som sammen skaper en teoretisk og metodologisk ramme for diskursanalyse (ibid., kap. 5). Oppgaven du leser nå er i stor grad basert på det integrerte perspektivet, men inkluderer også flere andre kilder.

Begrepsforståelse

Diskursbegrepet har blitt utvannet og uklart på grunn av det spredte og varierende bruken av begrepet. Begrepet kan bety forskjellige ting i forskjellige sammenhenger eller ingenting i det hele tatt (Jensen, 2013a, pp. 43-52; Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Dette er et dårlig utgangspunkt for analyse, og derfor skal dette underkapitlet belyse hvordan diskursbegrepet forstås i denne avhandlingen.

Begrepet diskurs kan defineres som en bestemt måte å snakke om og forstå verden, eller et utsnitt av verden på (Winther Jørgensen & Phillips, 1999, p. 9). Det er intuitivt at måten man snakker⁴ om et fenomen på, påvirker hvordan tilhørerne oppfatter det. Imidlertid er det ikke like klart hva som er forholdet mellom den enkelte teksten og diskursen som helhet. Denne

---

⁴ Snakker, skriver, taler, diskuterer, debatterer, forteller – både tale- og teksthandlinger analyseres i denne oppgaven. Ulike begreper som betegner ulike type tale og tekst brukes om hverandre.

oppgaven er basert på oppfatninga om at tekster ikke har mening i seg selv, det er gjennom koblinger til andre tekster og bestemte diskursive og sosiale praksiser at ulike tekster blir meningsfulle. I tillegg skapes betydningen til teksten gjennom produksjonen, formidlingen og forbruket av den. Diskursanalytikerens oppgave er å utforske hvordan tekster fylles med mening gjennom disse prosessene og hvordan de bidrar til å konstituere den sosiale virkeligheten ved å *skape* mening. I denne oppgaven forstås derfor diskursbegrepet som «*et sammenhengende sett med tekster og deres produksjonspraksiser, formidling og mottakelse som gjør at et objekt blir til*» (Parker, 1992).

Mektige og produktive diskurser

Både krigen i Ukraina og energisituasjonen i Europa i 2022 har vært hyppig omtalt som kriser. I diskursteori forstås kriser som hendelser som må rammes inn og formidles som et problem (Jensen, 2013b). Det betyr at den diskursive innramminga har evne til å påvirke oppfatningen av krisens karakter, i dette tilfellet forholdet mellom norsk energipolitikk, energisituasjonen i Europa og Ukraina-krigen. Dette påvirker i sin tur hvilke argumenter som tas opp i debatten. Altså er diskurser produktive: De avspeiler ikke omverdenen nøytralt, i stedet spiller de en aktiv rolle i å gjenskape og forandre samfunnet – akkurat som Parkers definisjon peker på.

Siden sosiale praksiser konstitueres delvis gjennom diskurser, forstås kampen om å etablere de til enhver tid rådende diskurser som utøvelse av makt. Den diskursive maktkampen er tydelig i Jensens (2012:26) formulering:

«Det handler også om å få andre til å akseptere ens egne definisjoner, forplikte dem til å formulere virkeligheten på vilkårene til bestemte premisser og bli implisert i et gitt sett med formler for beslutningstaking som får de til å utvikle et gitt sett med plikter og ansvar».

Det Jensen peker på er det vi i dagligtalen kaller definisjonsmakten. Både den og muligheten til å skape og opprettholde koblinger mellom bestemte begreper og bestemte sosiale praksiser understreker makten som ligger hos den rådende diskursen. Derfor rettes denne diskursanalysen mot å avdekke forbindelser mellom sosiale og kulturelle strukturer og prosesser på den ene siden, og tekstenes egenskaper på den andre (Fairclough & Wodak 1997:277, Fairclough 1992:73).

Diskurser og policyalternativer

Jeg har vist at diskurser er produktive, og det er gjennom språket at mening, sannhet og kunnskap blir til (Skånland, 2010). Dette kommer frem i to av nøkkelpremissene fra Jørgensen og Phillips, (punkt *iii* og *iv*) og innebærer at den sosiale praksisen kan finnes i de diskursive praksisene som hele tiden reproducerer eller endrer den. Subjektets forhold til omverdenen preges av tolkning og muligheten for en rekke ulike forståelser av og relasjoner til fenomener. Bestemte forståelser gir bestemte handlingsalternativer, siden forståelse begrenser hvordan ting i verden oppfattes og dermed hvordan man kategoriserer og tenker om verden. Dette påvirker hva vi oppfatter som mulig og naturlig å gjøre i en gitt situasjon (Neumann, 2008). Derfor kan ulike policyalternativer ses som knyttet til ulike diskurser – ulike handlingsalternativer avhenger av spesifikke problemkonstruksjoner, og det er gjennom diskurs at problemene konstrueres (Hansen, 2006; Jensen, 2012a).

Det er ikke gitt hvordan norsk energipolitikk bør svare på Ukraina-krigen og energikrisa i Europa. Tvinger endringene i sikkerhetssituasjonen oss til å prioritere energisikkerhet som det viktigste hensynet i energipolitikken? Hvordan påvirker dette energiomstillinga? Spørsmål av denne typen endrer karakter avhengig av hvilke materielle kvaliteter du knytter til både energipolitikk, klima- og energiomstilling og energi- og sikkerhetssituasjonen i Europa. Dette er en viktig begrunnelse for at diskursanalyse som metode har stort potensiale til å avdekke forskningsmessige interessante forhold om problemstillingen min.

Norsk tolkningsfleksibilitet

Historien til norsk petroleum er farget med mange ulike vinklinger av hvilken rolle norsk olje og gass spiller i verden. Noen av diskursene har vært knyttet til velferdsstaten, sysselsetting og verdiskapning, andre har vært knyttet til miljøsyn i Barentshavet og til internasjonal rettferdighet (Jensen, 2013b; Jensen, Jensen, & Skedsmo, 2018). Ofte har diskursene spilt på Russland som 'den signifikante andre' med tydelige kontraster i identitetskonstruksjonen mellom Russland og Norge (Edwardsen, 2019; Hønneland, 2005; Jensen, 2013a). Dette og andre deler av historien til norsk petroleumspolitikkk kommer jeg nærmere inn på i bakgrunnskapitlet.

I Norge er tolkningsfleksibiliteten rundt petroleum betydelig. Det kan forstås som finansiering av velferdsstaten og en kilde til arbeidsplasser. Det kan forstås som en trussel mot klimaet og framtidig menneskelig utvikling. Det kan forstås som en sentral statlig interesse som er sentral for norsk sikkerhet. Og i etterkant av Russlands invasjon og bortfallet av russisk gass fra

europæiske markeder kan norsk gass også forstås å involvere et sikkerhetshensyn for en rekke andre stater.⁵ Dette gir grobunn for at ulike grupper kobler ulike betydninger til norsk petroleumspolitik, og de store materielle endringene i Europa den siste tiden har uten tvil potensiale til å endre disse betydningene og påvirke forholdet mellom dem.

Tolkningsfleksibilitet finner vi også i begrepet bærekraft. Konseptet har vært omstridt helt siden det ble introdusert første gang av The World Commission of Environment and Development (WCED) i 1987 (Jacobs, 1999). Bærekraftsbegrepet består av tre dimensjoner: økonomi, velferd og økologi (Barbier, 1987). Det er utgitt en rekke bøker og forskningsartikler om bærekraft og den relative betydningen av de tre dimensjonene. For denne oppgavens formål holder det å peke på at det finnes en mengde ulike tolkninger av hva som er den riktige balansen mellom økonomi, velferd og økologi. I tillegg rangeres ulike miljørelaterte utfordringer ulikt av forskjellige aktører, noe som bidrar til ulike syn på spesifikke løsninger og policypakker. Det er heller ikke én fornybar løsning som meninger kan samles rundt, i stedet er det flere alternativer som verdsettes ulikt av ulike grupper (Geels, 2010).

Kort fortalt: Hvordan situasjonen i Europa påvirker norsk petroleumspolitik er et tolkningsspørsmål, og dette åpner for politisk kamp om definisjonsmakten. Derfor er det interessant å undersøke hvordan politiske aktører gjennom sine ulike rettferdiggjøringer forteller oss hva som bør være det politiske svaret på situasjonen:

«(...) verken krig eller kriser kan simpelthen defineres i form av effekten på militær eller økonomisk kapasitet (...) Krig og kriser antenner overtalelsesprosesser (...). Gjennom å gjøre overtalelse (...) til den kausale mekanismen av interesse, kan vi enklere identifisere hvordan ulike agenter rammer inn 'hva som burde gjøres'» (Widmaier, Blyth, & Seabrooke, 2007, p. 749).

I denne undersøkelsen fokuserer jeg på 'overtalelsesprosesser', det vil si rettferdiggjøringer for ulike norske petroleumspolitiske alternativer. En viktig del av oppgaven er å undersøke hvordan ulike petroleumspolitiske aktører rammer inn 'hva som burde gjøres' i norsk petroleumspolitik etter utbruddet av Ukraina-krigen. Basert på den norske

---

⁵ Norge ventes å levere rundt 8 prosent mer gass til Europa i 2022 enn i 2021 (Olje- og energidepartementet, 2022h).

tolkningsfleksibiliteten i petroleumpolitikk er diskursteori og konstruktivisme gode utgangspunkt for å oppnå innsikt i problemstillinga mi.

Identitet

I denne undersøkelsen er forståelsen av identiteter i tråd med det poststrukturalistiske bildet av identitet som diskursiv, politisk, sosial og relasjonell. At identitet er diskursivt og politisk betyr at når bestemte identitetsrepresentasjoner er i spill i forbindelse med politiske spørsmål, så innskriver det en bestemt fortolkningsramme som bidrar til å konstituere hvilke politiske løsninger som er akseptable og hvilke som ikke er det (Hansen, 2006). Det sosiale elementet stammer fra forståelsen av identitet som kollektivt etablert, mens forståelsen av identitet som relasjonell henviser til at identitet alltid konstrueres gjennom å referere til noe den *ikke* er (ibid.). Dermed trer *vår* identitet fram først når den settes i sammenheng med et annerledes *dem*, som dermed 'bekrefter' vår identitet (Neumann, 2001; Said, 1978). Neumanns begrep om 'de konstituerende Andre' griper dette poenget – i artikuleringen av et Selv er avgrensningen fra en konstituerende Andre en aktiv del av identitetsdannelsen.

Bilder av den andre trenger ikke å korrespondere med en stabil virkelighet, i stedet kan den konstrueres over tid som en «*arrangert teori og praksis hvori det (...) har vært betydelige materielle investeringer*» (Said, 1978, p. 6). Slike konstruksjoner har evne til å legge begrensninger på både tanke og handling til det punktet hvor de får så stor autoritet at «*ingen som skriver, tenker eller handler [om/med den konstituerende Andre] kan gjøre det uten å ta hensyn til begrensningene for tanke og handling som er pålagt (...)*» (Said, 1978, p. 10). Altså kan framstillinger av den Andre påvirke hvilke 'sett med plikter og ansvar' aktører innenfor et politikkområde har, hvilke 'sett med formler for beslutningstaking' som impliseres og hva som anses å være akseptable politiske løsninger. I norsk petroleumpolitisk sammenheng har Russland spilt en viktig rolle i tidligere norske identitetskonstruksjoner, for eksempel i debatten om petroleumsproduksjon i Barentshavet (Hønneland, 2005; Jensen, 2006, 2007).

Statlige kjerneimperativer og energipolitiske mål

I min analytiske tilnærming er det enkelte begrensninger på forståelsen av diskurser som produktive og konstituerende for sosial praksis. Noen statlige hensyn anses som så viktige at de legger varige begrensninger på påvirkningskraften diskurser kan få på politiske løsninger. Disse hensynene kalles *statlige kjerneimperativer*⁶ og representerer funksjoner som flesteparten av dagens nasjonalstater må utfylle (Dryzek, Downes, Hunold, Schlosberg, &

---

⁶ Disse omtales i hovedsak som *statsimperativer* i resten av oppgaven.

Hernes, 2003; Handeland & Langhelle, 2021; I. Scrase & Ockwell, 2009; J. I. Scrase & Ockwell, 2010).

Det er fem statsimperativer, hvorav de tre første er å opprettholde innenlands orden, opprettholde uavhengighet som stat og sørge for tilstrekkelige inntekter – eller kortere innenlands orden, overlevelse og inntekter (Dryzek et al., 2003, p. 12; I. Scrase & Ockwell, 2009). Disse tre imperativene har ‘alltid’ vært avgjørende for nasjonalstater. Etter inntoget til kapitalistiske demokratier er det to nye imperativer som har gjort seg gjeldene: Økonomisk vekst må opprettholdes og det samme må sivil legitimitet, slik at «stater tvinges til å ta hensyn til interessene til investorer og sine borgere» (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 40; J. I. Scrase & Ockwell, 2010, p. 2227).

Statens hovedinteresse er først og fremst at politiske løsninger leverer langs de fem statsimperativene. Andre utfordringer, som klima- og miljøutfordringer, utgjør sekundære hensyn og vil ikke prioriteres med mindre de settes i sammenheng med imperativene. Sagt med ordene til Dryzek vil statsimperativer «alltid være i beslutningstakernes *interesse*, og dermed overstyre enhver konkurrerende *preferanse* disse aktørene har» (Dryzek et al., 2003, p. 13, kursiv i original). Begrensningene fra de statlige kjerneimperativene innebærer at hvis klimaendringdiskurser skal klare å påvirke den sosiale praksisen, for eksempel ved å påvirke måten det offentlige ordskiftet rammer inn energirelaterte utfordringer på, så «må ideene som ligger til grunn for enhver ny innramming (...) konstrueres slik at de taler til kjerneimperativene hvis de skal være effektive innenfor den utviklende konteksten av eksisterende institusjoner» (J. I. Scrase & Ockwell, 2010, p. 2226). Dette skaper større sannsynlighet for å lykkes med å påvirke energipolitikken (ibid., p. 2228). Basert på denne forståelsen kan man si at diskurser som ønsker å ta opp kampen mot de etablerte forestillingene tvinges til å formulere seg på vilkårene til de fem statsimperativene.

Som nevnt er det i tillegg til imperativene i de fleste land fire mål som energipolitikken skal svare på: tilgang, sikkerhet, effektivitet og miljø. Fokuset i energipolitikken har i lang tid vært på skaffingen, salg og kjøp (tilgang og sikkerhet), mens omdanningen, forbruket og hvordan dette passer inn i det naturlige miljøet (effektivitet og miljø) ikke har vært i den energipolitiske kjernen (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 43). Under følger begrepsforklaringer for de fire energipolitiske målene.

- Tilgang: I industrielle land betyr dette i praksis tilgang til tilstrekkelig energi til å opprettholde en viss levestandard (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 44). Det er mange

som ikke har tilstrekkelig tilgang på grunn av høye kraftpriser. Målet om tilgang er diskursivt konstruert rundt ideer om offentlig tjenesteyting (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 49)

- Sikkerhet: Energisikkerhetsbegrepet er i denne oppgaven definert som «å sikre tilstrekkelig, pålitelig energiforsyning til rimelige priser og på måter som ikke setter sentrale nasjonale verdier og mål i fare» (Yergin, 1988, p. 111, referert i I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 46). Dette målet henvender seg direkte til statsimperativet om å overleve internasjonalt og underbygger statens evne til å opprettholde økonomisk vekst (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 46).
- Effektivitet: Det er to typer effektivitet i denne sammenhengen; Fysisk effektivitet, forstått som distribusjon, omdanning og andre tekniske løsninger, samt økonomisk effektivitet, forstått som effektiv prisdannelse og andre markedseffekter. Den økonomiske effektiviteten spiller direkte på imperativet om økonomisk vekst, og oppfatter klimaendringer som en 'markedssvikt' som kan løses gjennom karbonprising (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 50).
- Miljø: Miljømålet henvender seg til de miljømessige kostnadene ved produksjonen, transporten og forbruket av energi. Gjennom ideen om klimaendringer som markedssvikt har miljømålet blitt definert i økonomiske termer, men det er langt fra den eneste måten å forstå miljø i energipolitisk sammenheng (Dryzek, 1997).

Når jeg i fortsettelsen omtaler de energipolitiske målene blir det med prefikset EPM (energipolitiske mål) for å skille det fra annen bruk av begrepene.

Tilpasninger til denne undersøkelsen

I denne oppgaven er det noen tillegg til og endringer i de opprinnelige statsimperativene og EPM-ene. For det første operer jeg med en innenriks og en europeisk dimensjon av imperativet om økonomisk vekst. I sin artikkel gjør Handeland og Langhelle (2021) et lignende trekk, men de opererte med *internasjonal* økonomisk vekst. De konkluderte med at den internasjonale dimensjonen har stor betydning i offisielle norske dokumenter og har blitt knyttet til energisikkerhet, tilgang og statlig overlevelse. I offisielle dokumenter har innramminga vært at norsk petroleum er viktig for internasjonal økonomisk vekst (ibid., p. 9). I sin analyse fant de at to dimensjoner øker antallet koblinger mellom energipolitiske mål og statsimperativene betydelig (p. 13). Når jeg i denne oppgaven endrer omfanget på den andre dimensjonen fra internasjonalt til europeisk, er det både fordi det er mer i tråd med oppgavens ambisjoner og på bakgrunn av de empiriske endringene i Europa etter krigsutbruddet. Dette

bygger på Handeland og Langhelles utvidelse av begrepet, og målet er å tilrettelegge for en mer presis og utfyllende analyse av hvordan ‘økonomisk vekst’ fylles med innhold i norsk sammenheng.

For det andre bruker jeg Handeland og Langhelles operasjonalisering av overlevelsesimperativet. De tolker overlevelse som «*evnen til å konkurrere internasjonalt med å supplere verden med petroleum i en stadig mer karbonbegrenset verden*» (ibid., p. 4). Altså forstås overlevelse som å opprettholde petroleumseksporten.

For det tredje bruker jeg ikke imperativet om innenlands orden i analysen. Det gjorde heller ikke Handeland og Langhelle, og min begrunnelse er den samme som deres: Jeg kan ikke finne eksempler på at det er direkte adressert i den offisielle petroleumdiskursen.

For det fjerde opererer jeg med en innenriks og en europeisk dimensjon av de energipolitiske målene om *sikkerhet* og *tilgang*. Dette er et grep jeg har gjort for å øke antallet koblinger mellom energipolitiske mål og statsimperativer, på samme vis som Handeland og Langhelle gjorde med den internasjonale dimensjonen av økonomisk vekst. I denne sammenhengen er det nyttig å minne om Yergins definisjon av energisikkerhet: Å sikre tilstrekkelig, pålitelig energiforsyning til rimelige priser og på måter som ikke setter sentrale nasjonale verdier og mål i fare (Yergin 1988, referert i Scrase & Ockwell, 2009). Denne definisjonen bærer i seg behovet for tilstrekkelig *tilgang* til *rimelig* energi, men det er viktige nyanseforskjeller mellom målene om ‘tilgang’ og ‘sikkerhet’: ‘Tilgang’ er knyttet til idealer om rettferdighet og likhet mellom borgere og hvordan dette påvirkes av nivået på energiprisene. Målet om ‘sikkerhet’ knytter seg til statsimperativene om økonomisk vekst og å overleve internasjonalt, og bærer derfor i seg statlige *interesser* i større grad enn EPM tilgang gjør (I. Scrase & Ockwell, 2009, p. 45). Dermed har det energipolitiske målet om ‘sikkerhet’ potensiale til å overskygge konkurrerende *preferanser* i energipolitikken (Dryzek et al., 2003, p. 13).

Den empiriske begrunnelsen for å dele EPM sikkerhet og EPM tilgang i to dimensjoner er at Norge og EU i kjølvannet av den russiske invasjonen er enige om å

«ytterligere forsterke det tette samarbeidet mellom EU og Norge på energifeltet (...) [for å] forbedre Europas motstandsdyktighet mot de negative konsekvensene av Russlands invasjon av Ukraina og klimaendringer (...) Norge har betydelige gjenværende olje- og gassressurser og kan (...) fortsette å være en stor leverandør til Europa også i et lengre perspektiv forbi 2030» (Regjeringen, 2022, pp. 1-2).

Samarbeidet har også blitt erklært i toppmøter mellom EU og Norge:

Vi er enige om å utvikle verktøy i fellesskap (...) for å stabilisere energimarkedene og (...) redusere altfor høye priser på en meningsfull måte på kort og lengre sikt (von der Leyen & Støre, 2022).

Norsk petroleumsaktivitet og europeisk energitilgang knyttes svært tett sammen, ikke bare i utdragene men i uttalelsene som helhet. De diskursive koblingene mellom Europas energipolitiske mål om *sikkerhet* og norsk petroleum er tydelige og det understrekes at Norge og EU skal «intensivere samarbeidet for å sikre gassforsyninger fra Norge på kort og lang sikt» med mål om å «forsterke det langsiktige energipartnerskapet» (Regjeringen, 2022). Å skille sikkerhetsbegrepet i to dimensjoner gjør de teoretiske verktøyene bedre i stand til å fange opp koblinger mellom norsk petroleum og Europas energibehov. Dette tillater meg å nyansere bedre mellom ulike argumentasjonsrekker som rettferdiggjør norsk petroleumseksport.

Statlige kjerneimperativer	Overlevelse (petroleumseksport)
	Inntekter
	Økonomisk vekst innenlands
	Økonomisk vekst europeisk
	Sivil legitimitet
Energipolitiske mål	Sikkerhet innenlands
	Sikkerhet europeisk
	Tilgang innenlands
	Tilgang europeisk
	Miljø
	Effektivitet

Statlige kjerneimperativer og energipolitiske mål slik de er operasjonalisert i denne oppgaven.

Metode

Sosial praksis og sosial forandring

Ifølge poststrukturalismen kan verken språkets betydninger eller strukturen i et samfunn fastlegges permanent. Altså er samfunnet åpent for endring: Strukturen i samfunnet fastlegges

kontinuerlig gjennom sosial praksis og kan finnes i de konkrete diskursive praksiser som hele tiden reproducerer eller endrer den (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

Fairclough (1993) hevder at når ulike diskurser blandes og kjedes sammen til en 'interdiskursiv miks', altså når grensene mellom de rådende diskursene på et samfunnsområde endres, er det både et tegn på og en drivkraft til sosial forandring. Hvis 'fremmede' diskurser tas opp i en diskursorden de normalt sett ikke tilhører er det ifølge Fairclough et tegn på sosial forandring, og man kan analysere hvem som implementerer de fremmede diskursene, hvilke diskurser de skyver ut og de sosiale konsekvensene det får.

Et eksempel på interdiskursivitet er hvordan ordet *energikrig* har blitt brukt etter Ukraina-krigen startet, både i media, under Trontaledebatten og i ulike offisielle dokumenter. Det interdiskursive er tydelig med innføringen av endelsen 'krig', som impliserer at energisituasjonen i Europa i dag involverer sikkerhetshensyn man normalt sett ikke har på energifeltet. I tillegg kan det skape et bilde av at det finnes en angripende part som representerer en trussel om potensielt samfunnsødeleggende skader gjennom en 'energikrig'. Denne forståelsen kan skape rom for energipolitiske endringer i tråd med den nye oppfatningen.

Den sosiale praksisen som diskursene bidrar til å konstituere virker begge veier idet den skaper en ramme som enhver diskursiv praksis må forholde seg til. Energipolitikk i Norge er preget av en rekke ikke-diskursive relasjoner og strukturer. Organiseringen av departementer, direktorater og komiteene på Stortinget er eksempler på strukturer som åpenbart påvirker energipolitiske muligheter. Siden klimaproblemet er internasjonalt er det også en rekke andre momenter som påvirker den sosiale praksisen i Norge. Parisavtalen er et godt eksempel, siden den blant annet legger opp til klimavotehandel og et fokus på *petroleumsetterspørsel* i motsetning til *tilbud*. Dette kan forstås å begrense mulighetene for gjennomslag for en diskurs som legger deler av ansvaret for reduksjoner i petroleumsproduksjonen på produsentene.

Som vi ser er mulighetene for forandring som springer ut av den diskursive praksisen begrenset av ulike typer maktrelasjoner (Fairclough, Mulderrig, & Wodak, 1997). Her er det viktig å understreke at makt i diskursteori forstås «ikke som noe noen er i besittelse av og som de kan utøve over andre, men som det som overhodet produserer det sosiale», det vil si at «makten er produktiv» (Winther Jørgensen & Phillips, 1999, p. 49). Dette poenget følges grundig opp i denne undersøkelsen, med antakelsen om at de fem statsimperativene er en god representasjon av den maktrelasjonelle bakgrunnen som bidrar til å definere diskursive praksiser.

Diskursorden

Begrepet diskursorden viser til «en kompleks og motsetningsfylt konfigurasjon av diskurser og sjangrer innenfor samme sosiale område eller institusjon» (Fairclough 1992, sitert i Winther Jørgensen & Phillips, 1999, pp. 146-147). Diskursorden betegner dermed forskjellige diskurser som delvis dekker det samme terrenget, som «de konkurrerer om å fylle med innhold på hver sin måte» (ibid.).

Denne undersøkelsen er rettet mot forskjellige og konkurrerende petroleumsdiskurser i Norge. Jeg skal undersøke konkurransen mellom diskursene gjennom å analysere hvor enkeltdiskurser er fremtredende, hvor det er sterkere kamp om betydningsdannelse og hvilke selvfølgeligheter som deles av alle diskursene. Begrepene *kontingens* og *permanens* knyttes gjerne til dette og brukes når ulike diskurser er henholdsvis *uenige* og *enige* om tolkninga av et fenomen.

Etableringen av en diskursorden gir minst tre praktiske fordeler i analysearbeidet: 1) Det er enklere å kretse inn en gruppe diskurser til analyse, 2) gjennom å se på hvor det kjempes om betydningsdannelse og hvor det er enighet kan man si noe om kontingens og permanens, 3) gjennom en diskursorden kan man kartlegge relasjonen og distribusjonen mellom diskursene og dermed bedre forstå «hvorfor folk i konkrete situasjoner trekker på én diskurs fremfor en annen» (ibid.). Dynamikken mellom diskursene i en gitt diskursorden er et viktig element i analysen – når flere diskurser innenfor et samfunnsområde legger fram hver sin versjon av virkeligheten blir de sosiale konsekvensene av enkeltdiskursene enklere å få øye på.

I denne oppgaven er diskursordenen *norsk petroleumspolitik*. I neste underkapittel begrenser jeg aktører og diskurser innenfor denne diskursordenen.

Avgrensning av diskurser og aktørgrupper

En nyttig diskursorden forutsetter en klar avgrensning av de ulike diskursene. Basert på diskursdefinisjonen jeg bruker er det naturlig å si at «(...) diskursens grenser finnes der elementer blir artikulert på en slik måte at de ikke lenger er forenelig med diskursens entydighet» (ibid., p. 148).

Det er vanlig å anse diskurs som en analytisk begrep, som «(...) en størrelse man som forsker legger ned over virkeligheten for å skape en ramme for sin undersøkelse», og dermed vil «forskningsformålet avgjøre den ‘avstand’ man inntar (...) og dermed hva som kan behandles som en entydig betydningsfastleggelse» (ibid., p. 149). Altså må jeg avgjøre hvilket analytisk nivå som egner seg best for min undersøkelse. For å kunne gi gode begrunnelser for valgene

jeg tar skal jeg først gjennomgå noen bakgrunnsopplysninger om det utsnittet av virkeligheten som jeg skal undersøke – norsk petroleumspolitik.

Det parlamentariske demokratiet i Norge har et flerpartisystem med proporsjonal representasjon. Mindretallsregjeringer er regelen heller enn unntaket her i landet, og normalt sett innebærer dette at enten Arbeiderpartiet (Ap) eller Høyre går i koalisjon med mindre partier. På mange viktige politikkområder er Ap og Høyre uenige, men partienes holdninger til klimaendringer og klimapolitikk er ‘bemerkelsesverdig like’ (Boasson & Jevnaker, 2022, p. 906; Boasson & Lahn, 2016).

Det er ikke bare i klimapolitikken at Høyre og Ap ofte finner sammen. I Norge er det tradisjon for at petroleumspolitiske vedtak skjer gjennom brede forlik på Stortinget, på tvers av tradisjonelle politiske skillelinjer som rød-blå og sentrum-periferi. Dette har bidratt til en stabil petroleumspolitik over tid, hvor ulike regjeringer i stor grad har videreført hverandres arbeid (Energi- og miljøkomiteen, 2018, p. 7).

Utover 2000-tallet vokste det fram en tydelig opposisjon til stortingsflertallet. Etter 2010 har både Sosialistisk Venstreparti (SV), Miljøpartiet de Grønne (MDG, representert på Stortinget fra 2013) og Venstre hatt for vane å utfordre de petroleumspolitiske vedtakene som fattes av stortingsflertallet. Dette kommer både i form av stemmegivning i petroleumspolitiske vedtak, representantforslag og annet.

På motsatt side av spekteret er Fremskrittspartiet (FrP), med den mest ekspansive petroleumspolitikken blant partiene på Stortinget. De stemmer ofte i tråd med Høyre og Ap, men de utfordrer også status quo i ulike petroleumspolitiske saker, men da i motsatt retning av SV, MDG og Venstre. Selv om FrP ofte argumenterer for en mer ekspansiv petroleumspolitik enn i dag, stemmer stortingsrepresentantene som regel for å videreføre status quo. FrP er aktiv når det kommer til betydningsdannelser i norsk petroleumspolitik, men evner ikke alltid å påvirke den offisielle diskursen.

Det finnes flere partier på Stortinget som jeg har utelatt fra analysen. Den viktigste grunnen til det er at de partiene jeg *har* valgt er de partiene som tradisjonelt har kjempet om betydningsdannelser på petroleumspolitiske spørsmål. De partiene som ikke er med i analysen har begrenset påvirkning både på norske petroleumsdiskurser og vedtatt politikk. Disse partiene har derfor liten betydning for min problemstilling og robustheten til analysene og konklusjonene jeg trekker.

Aktørgrupper

Når jeg skal dele inn partiene på Stortinget i ulike aktørgrupper, er mitt avgjørende premiss hvorvidt partiet har tradisjon for å bidra til videreføring av et høyt aktivitetsnivå i petroleumpolitikken, enten diskursivt eller i praksis gjennom stortingsvedtak.

Basert på dette kriteriet er det naturlig å plassere Ap, Høyre, Senterpartiet og FrP i samme aktørgruppe. Denne aktørgruppa står for en av to hoveddiskurser i min analyse. Basert på Aps mantra om å 'utvikle, ikke avvike norsk petroleumsindustri' har jeg valgt å kalle denne gruppa for «Videreutviklerne».

På den andre siden står en aktørgruppe og en diskurs som i større grad enn videreutviklerne problematiserer det at Norge er en petroleumsdrevet miljønasjon. Aktørene i denne gruppa er SV, MDG og Venstre, og jeg har valgt å kalle gruppa og diskursen for «Avviklerne».

Videreutviklerne	Avviklerne
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeiderpartiet • Høyre • Senterpartiet • Fremskrittspartiet	<ul style="list-style-type: none"> • Sosialistisk venstreparti • Miljøpartiet de Grønne • Venstre

Disse navnene er retoriske grep jeg gjør for å forenkle skrivinga og lesinga av oppgaven, og de representerer ikke nødvendigvis de mest treffende eller beskrivende adjektivene for aktørgruppene. Likevel er navnene beskrivende for hovedforskjellene mellom dem, noe som gjør det enkelt å skille og gjenkjenne gruppene.

Ulike typer kilder

Monumenter

Siden analyseobjektet mitt er norsk petroleumpolitikk er jeg interessert i «(...) diskurser der den norske sentraladministrasjonen er tungt inne», noe som betyr at de kanoniske tekstene med forrang i diskursen ('monumenter') er offisielle dokumenter fra norske myndigheter (Neumann, 2001, p. 52). Diskursanalyse som metode gir epistemologisk forrang til primærttekster som stortingsmeldinger, proposisjoner, statsbudsjett og andre offisielle policydokumenter (Hansen, 2006). Slike dokumenter skrives ofte i sammenheng med pågående diskursive konflikter og skal i teorien ha både «*formet, absorbert og forstått de*

sterkeste representasjonene» (Jensen, 2012a, p. 44). I arbeidet med denne oppgaven er jeg derfor særlig opptatt av primærttekster som er publisert etter invasjonen.

Utgangspunktet for analysen er at primærtekstene inneholder den dominerende representasjonen av virkeligheten mens alternative representasjoner er henvist til å utfordre den rådende diskursen utenfor disse primærtekstene. Videreutviklernes dominans i petroleumpolitiske spørsmål er en viktig begrunnelse for disponeringen av oppgavens analysedel. Hovedvekten ligger på å analysere hvordan Videreutviklerne har tilpasset sin diskurs til den nye situasjonen i Europa. Dette er det jeg bruker mest plass på i analysen, siden disse tilpasningene på mange måter definerer hvilke diskursive muligheter Avviklerne har til å trene gjennom i debatten. Men Avviklernes forsøk på å bryte ned den offisielle diskursen er helt avgjørende for problemstillinga og det får naturligvis også oppmerksomhet.

Det er et begrenset antall relevante primærttekster som har kommet ut siden Russlands invasjon hvor det finnes konkrete beskrivelser av hvordan krigen og energisituasjonen påvirker petroleumpolitiske prioriteringer i Norge, med noen viktige unntak som statsbudsjettet og en tilleggs melding til 'energimeldinga' fra 2021⁷. Dette materialet står i sentrum av min analyse, sammen med andre dokumenter fra norske myndigheter fra både før og etter utbruddet av Ukraina-krigen.

Koblingen mellom 'videreutviklerne' og norske policydokumenter

Som jeg nevnte har norsk petroleumpolitikk vært stabil over tid på grunn av brede forlik basert på Ap og Høyre. Derfor ser jeg i denne oppgaven på primærtekstene som en forlengelse av Videreutviklerne, noe som forsterkes av at dagens regjering består av Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Derfor tas fremstillingene i primærtekstene til inntekt for Videreutviklerne. Det er selvsagt noe uenighet mellom disse partiene, og enkelte av utsagnene i norske policydokumenter er det nok delte meninger om blant Videreutviklerne. Likevel mener jeg dette er en god fremgangsmåte for å produsere kunnskap om problemstillinga mi av to grunner:

- 1) 'Maskestørrelsen' (dvs. abstraksjonsnivået) til min analyse tilsier fokus på de aktørene som har bidratt til å opprettholde en stabil petroleumpolitikk over tid, gjennom flere ulike regjeringer og stortingsperioder. At partiene i flere tiår har bidratt til flertallsvedtak om petroleumpolitikk på Stortinget (Andersen, 2017) er overordnet eventuelle uenigheter innad i Videreutviklerne-gruppa.

---

⁷ Tilleggs meldinga omtales heretter bare som nettopp det; tilleggs meldinga.

2) Å lese offentlige dokumenter gjør meg ikke i stand til å forutse handling, men disse dokumentene er så nært man kommer handlingsintensjonen til staten Norge. Derfor er masketørrelsen jeg har valgt i min undersøkelse det abstraksjonsnivået som er best i stand til å gi svar på problemstillinga mi.

Stortinget som kilde

I stortingssalen skjer det mye som er relevant for min undersøkelse. Siden krigens utbrudd har det vært trontaledebatt og statsministeren har holdt flere redegjørelser for Stortinget om situasjonen i Ukraina. I tillegg er det som alltid spørretime hver onsdag, hvor statsrådene ofte utfordres av opposisjonen. Gjennom å lese og analysere referatene fra slike hendelser kommer jeg tett på både regjeringens handlingsintensjon og kritikken fra opposisjonen.

Ved å kombinere disse kildene får jeg direkte tilgang til både den offisielle diskursen til Videreutviklerne, som fremkommer i stortingsmeldinger, innstillinger, proposisjoner, budsjetter, taler og lignende, samt den konkurrerende motdiskursen fra Avviklerne, som fremkommer i spørretimer, debatter, skriftlige spørsmål, interpellasjoner med mer.

Robusthet og verdi

I lesinga av materialet jeg analyserer er jeg alltid på utkikk etter hva som er *typisk* for diskursen. Målet mitt er at denne oppgaven skal være både robust og inneha en forskningsmessig verdi. Dermed må det sensasjonelle vike for det typiske og narrative jeg viser må være representative. Å ta beslutninger om hva som er typisk og ikke betinger en viss forkunnskap, det Neumann (2001, p. 50) kaller kulturell kompetanse. Begrunnelsen for å bruke Stortinget og primærtekster som kilder er at på den måten blir materialet som analyseres tettest mulig på norsk handlingsintensjon i petroleumpolitikken.

Min kulturelle kompetanse relatert til denne oppgavens problemstilling har blitt styrket i det forberedende arbeidet med denne oppgaven. I forbindelse med bakgrunnskapitlet mitt gjennomgikk jeg alle nyere diskursanalyser av norsk petroleumpolitikk som jeg kunne finne, og i tillegg leste jeg en rekke relevante rapporter. Ikke minst har jeg lest alle relevante primærtekster som er publisert etter krigsutbruddet, i tillegg til et stort antall referater fra stortingsdebatter. Jeg anser dette for å være tilstrekkelig siden jeg har oppnådd det som ofte omtales som et 'metningspunkt', det vil si at ytterligere lesing ikke representerer noe nytt utover den informasjonen jeg allerede har tilegnet meg.

Utvalgt materiale

Primærtekster

I innsamlinga av primærtekster har jeg begrenset søkene til å gjelde de tre departementene som er mest relevant for norsk petroleumspolitikk; Olje- og energidepartementet, Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Dette bidrar til at tekstene jeg leser ligger nærmest mulig handlingsintensjonen til den norske stat. Tekstene er hentet fra dokumentoversikten på regjeringens nettsider, og utvalget er basert på to kriterium:

- Publikasjonen må inneholde ordene ‘petroleum’ og/eller ‘gass’
- Publikasjonen må være relevant for oppgavens problemstilling

Det siste kriteriet ekskluderer en rekke publikasjoner fra Finansdepartementet. Utvalget er gjennomført manuelt basert på disse kriteriene, og under følger en tabell med primærtekstene som er valgt ut til analyse.

Forfatter	År	Publikasjon
Olje- og energidepartementet	2023	Prop. 1 S (2022–2023)
	2023	Prop. 27 S (2022–2023)
	2022	Meld. St. 11 (2021–2022)
	2023	NOU 2023: 3
Finansdepartementet	2023	Meld. St. 1 (2022–2023)
	2022	Meld. St. 2 (2021–2022)
	2023	Prop. 1 S (2022 – 2023)
	2023	Prop. 1 S Gul bok (2022–2023)
	2022	Prop. 78 S (2021–2022)
	2022	NOU 2022: 20
	2022	Meld. St. 9 (2021–2022)
2022	Prop. 88 LS (2021–2022)	
Klima- og miljødepartementet	2022	Regjeringens klimastatus- og plan

Søk på stortinget.no

I tillegg til primærtekstene har jeg også analysert representantforslag og andre debatter på Stortinget. Ved hjelp av søkemotoren på stortinget.no avgrenset jeg søkene mine til temaet «olje og gass» og satte perioden til 2022-2023. De generelle søkestrengene mine var som følger:

- Søkestreng 1: «petroleum ELLER gass + Europa»
- Søkestreng 2: «petroleum ELLER gass + krig»
- Søkestreng 3: «energikrig»

I tillegg hadde jeg en rekke søkestrenger som var rettet spesifikt mot statsimperativene og de energipolitiske målene fra Scrase og Ockwell (2009). For hvert av imperativene og de energipolitiske målene brukte jeg søkestrengene:

- Søkestreng 4: «statsimperativ + petroleum ELLER gass»
- Søkestreng 5: «energipolitisk mål + petroleum ELLER gass»

Disse søkene ga en lang rekke resultater på tilsammen tusenvis av sider. Noen ganger overlappet resultatene fra de ulike søkestrengene med hverandre, mens andre ganger fikk jeg verdifulle og spesifikke treff på enkeltsøk som ikke dukket opp andre plasser. Her må jeg understreke at innenfor rammene av en masteroppgave er det ikke realistisk å lese og analysere alle resultatene disse søkene genererte. Derfor har jeg gjort et skjønnsmessig utvalg av treffene jeg fikk, med fokus på 1) relevans for problemstillinga og 2) at det er så representativt som mulig for aktørgruppene definert i denne oppgaven.

Andre kilder

Det er i hovedsak primærtekster og stortingsdebatter som brukes som kilder til diskursanalysen i min oppgave. Det er likevel enkelte tillegg, for eksempel fellesuttalelser om energisamarbeid mellom Norge og EU.

I innhenting av relevant bakgrunnsinformasjon har jeg i så stor grad som mulig holdt meg til enten forskningsartikler eller anerkjente internasjonale organisasjoner som IPCC og IEA.

Forskningssetting

Sandwich-metoden

Et mål med denne oppgaven er at leseren skal være best mulig i stand til å selv se bakgrunnen for de konklusjonene jeg trekker, og gi mulighet for leseren til å trekke sine egne, alternative konklusjoner. Målsetninga mi er ikke bare å vise utdrag fra tekstene jeg analyserer, men også å gjøre det tydelig hvordan *jeg* tolker ulike utsagn. Dette gir et viktig bidrag til oppgavens refleksive ambisjoner.

Sandwich-metoden kalles også for «fortelle, vise og fortelle» og er basert på tanken om at «nøyaktig observerte detaljer kan ikke tilfredsstille oss lenge, bare hvis detaljene er laget for å

fortelle, bare hvis de er vektet med en betydning» vil de holde fast i oppmerksomheten vår (Booth 1961:114, sitert i Jensen, 2013b, p. 45).

Når jeg siterer datamateriale i oppgaven lener jeg meg på Jensen (2013b) og gjør det i tråd med sandwich-metoden. I praksis innebærer det at jeg først presenterer kjernen i sitatet før jeg viser sitatet i seg selv. Deretter går jeg videre med en *tolkning* av dette utsagnet som setter det inn i visse sammenhenger for å kunne diskutere hva utsagnet indikerer. Gjennom denne prosedyren representerer jeg «*hva forskningsobjektet har sagt og gjort, og [prosedyren] fungerer som bevismateriale for fortellerens tolkninger og konklusjoner*» (Jensen, 2013b, p. 47).

Bakgrunn og perspektiver

Fremveksten til norsk petroleumsvirksomhet

På 1970-tallet ble grunnlaget til det som i dag betegnes som 'den norske modellen' for ressursåndtering i en fremvoksende olje- og gassindustri lagt. Det driftsmessige ansvaret for oljepolitikken ble delt mellom Olje- og energidepartementet (OED), Oljedirektoratet og Equinor⁸ (tidligere Statoil). Samtidig ble lisens- og skattesystemene etablert, og siden den gang har dette vært de to klart viktigste styringsmekanismene for både tempoet og omfanget på petroleumproduksjon i Norge. Lisenssystemet forvaltes av OED og representerer den mest direkte kontrollen over investerings- og sysselsettingsnivå i sektoren. Skattesystemet forvaltes av Finansdepartementet og er avgjørende for nivået på offentlige inntekter fra petroleumssektoren.

I 1990 vedtok Stortinget å opprette Statens petroleumsfond. Formålet var å støtte den langsiktige forvaltninga av inntektene fra petroleumseksporten og å skape handlingsrom for myndighetene i den økonomiske politikken. Pengene skulle kun investeres i utlandet. I 1996 overførte Finansdepartementet for første gang penger til 'Oljefondet', som siden den gang har hatt en voldsom vekst. Bare i siste halvdel av 2022 vokste fondet fra 11 657 milliarder kroner til over 13 000 milliarder – en vekst på over 1400 milliarder på seks måneder (Norges Bank, 2023a, 2023b).

'Den norske modellen' la grunnlaget for en mer ekspansiv petroleumspolitik fra 90-tallet hvor produksjon av olje og gass ble tredoblet fra 1989 til 2004. Dette har ført til sterk vekst både i den norske økonomien og i offentlig forbruk. Mellom 2000 og 2014 sto petroleumproduksjon for mellom 25 % og 35 % av totale statlige inntekter. Dette har bidratt til en sterk kobling mellom petroleumaktivitet, velferdsstaten og offentlige tjenester generelt.

Med sine store bidrag til både økonomisk vekst og statlige inntekter, to av de statlige kjerneimperativene, står petroleumssektoren i særklasse i Norge. Som et resultat av dette og et høyt sysselsettingsnivå i petroleumbransjen bidrar sektoren også til imperativet om sivil legitimitet. Bransjens enestående bidrag til å sikre statsimperativene er selvfølgelig en svært viktig faktor når framtidig politikk skal fastlegges. De er en kilde til argumenter for hvorfor

---

⁸ Både Norsk Hydro og Saga Petroleum var også involvert. For en mer presis petroleumshistorie, se for eksempel https://snl.no/Norsk_oljehistorie.

Norge burde fortsette petroleumsframstillingen, og kan gjøre det vanskeligere for alternative diskurser å bryte gjennom og få reell påvirkning på norsk petroleumpolitikk.

Petroleumsskattesystemet

Målet med det norske petroleumsskattesystemet er at det skal være nøytralt, det vil si at investeringer som er lønnsomme før skatt også skal være det etter skatt (Bang & Lahn, 2020). Dette legger opp til at flest mulig prosjekter som vil skape inntekter for staten skal gjennomføres. Videreutviklerne har over tid hatt et sterkt fokus på hvor viktig det er med kontinuitet og stabilitet i rammebetingelsene for selskapene på norsk sokkel. For eksempel ble SVs gjennomslag om å utsette 26. konsesjonsrunde møtt med kraftig kritikk fra opposisjonen, hvor gjennomgangstonen var at «*når regjeringen skroter nye områder, skaper det uforutsigbarhet. Det er bransjens egne ord*» (Aleksander Stokkebø (H), sitert i Vikingstad, 2022). Arbeiderpartiet sa rett ut at utsettelsen ikke var deres ønskede politikk, og understrekte både i mediene og på Stortinget at det likevel «*vil bli stor aktivitet på norsk sokkel også kommende år*» (Marianne Sivertsen Næss (Ap), Stortinget, 2022).

De siste årene har det vært en økende institusjonell motstand mot forestillingen om petroleumsskattesystemet som nøytralt. I 2018 karakteriserte Finansdepartementet enkelte egenskaper i petroleumsskattesystemet som for investeringsvennlige og generøse. Dette oppmuntrer til et høyere aktivitetsnivå i petroleumssektoren enn et 'nøytralt' skattesystem tilsier (Finansdepartementet, 2018, p. 135). For petroleumsfelt som er marginalt profitable kan dette potensielt gi globale konsekvenser – dersom slike felt ikke realiseres kan det redusere det globale utslippet av klimagasser (Erickson & Down, 2017; Fæhn, Hagem, Lindholt, Mæland, & Rosendahl, 2017). Realiseringen av slike marginale felt representerer også en finansiell klimarisiko – relativt små endringer i f.eks. oljeprisen kan fjerne feltets inntektsgrunnlag. Forhold av denne typen har bidratt til spørsmål om hvorvidt stabilitet og forutsigbarhet for petroleumsindustrien er det mest passende målet for norsk petroleumpolitikk (Erickson & Down, 2017).

De- og rekobling av petroleum og klima

I forhandlingene som ledet opp til Kyotoprotokollen var Norge en av de fremste talsmenn for å implementere fleksible markedsmekanismer som stater kan benytte for å innfri sine utslippsforpliktelser. Kyotoprotokollen innførte tre slike mekanismer: Felles gjennomføring, Den grønne utviklingsmekanismen og internasjonal handel med utslippskvoter (Klima- og miljødepartementet, 2017).

Gjennom disse fleksible mekanismene kunne Norge tilpasse politikken på en måte som tillot å forplikte seg til å redusere egne utslipp samtidig som veksten i norsk petroleumsproduksjon og tilhørende utslipp fortsatte, altså å «opprettholde både en ekspansiv petroleumpolitikk og internasjonal kredibilitet i miljøspørsmål» (Hovden & Lindseth, 2004, pp. 67, kursiv i original). Gjennom å åpne for klimakvoter og fokusere oppmerksomheten rundt petroleum på *etterspørsel* i motsetning til *tilbud*, muliggjorde Kyoto-avtalen i praksis den norske dekoblingen mellom petroleum og klima. Dette la grunnlaget for en situasjon hvor forsøk på å koble norsk petroleum til globale klimaendringer ble omtalt som både «direkte uansvarlig» og «oppsiktsvekkende» i stortingsdebatter (Andersen, 2017, p. 399).

Den institusjonelle fordelingen av ansvarsområder i det norske statsapparatet viser en dekobling mellom beslutninger som bestemmer tempo og omfang i petroleumsutvinningen og beslutninger om klimapolitikk. De viktigste aspektene av norsk petroleumpolitikk bestemmes av OED og Finansdepartementet, mens ansvaret for klimapolitikken ligger hos Klima- og miljødepartementet (KLD). I petroleumssammenheng er KLDs ansvar begrenset til å håndtere operasjonelle utslipp og lekkasjer, i tillegg til den uklare rollen som 'pådriver' for å redusere produksjonsrelaterte utslipp. Tradisjonelt har ikke KLD eller Miljødirektoratet bidratt til å problematisere mengden og tempoet på utvinningen. Dermed hadde ikke diskusjoner om slike tema en institusjonell stemme på 90- og 00-tallet. Denne institusjonelle organiseringen bidro til en dekobling mellom petroleum og klima i denne perioden (Bang & Lahn, 2020; Lahn, 2019). Disse institusjonene utgjør den viktigste sosiale praksisen tilknyttet norsk petroleumpolitikk.

Siden den gang er det særlig to internasjonale utviklingstrekk som har fått stor betydning for den norske petroleumsdebatten. Det første er togradersmålet som ble etablert på FNs klimakonferanse i København i 2009, som senere ble skjerpet gjennom Parisavtalens mål om å holde den globale oppvarmingen under 1,5° C. Dette etablerte et referansepunkt for omfanget og tempoet på klimatiltak. Det andre utviklingstrekket er forståelsen av at hvis det skal være mulig å nå målene fra Paris, må man ikke overstige grenseverdien for opphopende utslipp, ofte omtalt som 'karbonbudsjettet' (Lahn, 2019). Karbonbudsjettet har hele tiden vært knyttet til ideen om at store mengder fossil energi må bli værende under bakken dersom klimamålene skal nås, noe som har styrket forståelsen om at Parisavtalen varsler slutten for fossil energi (Aykut & Castro, 2017). Disse internasjonale utviklingstrekkene har skapt endringer i kravene miljøorganisasjoner retter mot den norske staten. Der de tidligere

fremsatte krav om vern av enkeltområder går utviklingen mot at det i stedet kreves en styrt avvikling av hele petroleumsbransjen.

Ideen om karbonbudsjettet har også åpnet opp for at argumenter *mot* petroleumsaktivitet er basert på økonomiske hensyn. Det engelske uttrykket ‘stranded assets’ setter fingeren på risikoen Norge løper ved å opprettholde nivået på petroleumsaktiviteten: På grunn av skattesystemets ‘nøytralitet’ risikerer Norge at store investeringer i leting og feltutvikling ikke genererer de forventede inntektene siden mange nyoppdagede petroleumsforekomster er umulig å brenne innenfor klimamålene. Dette ble påpekt av ekspertutvalget for grønn konkurransekraft i sin rapport til regjeringen fra 2016, hvor de understrekte at internasjonale vedtak om karbonbudsjetter har økt den økonomiske risikoen ved petroleumsproduksjon betydelig (Hedegaard & Kreutzer, 2016). På Stortinget har dette blitt fulgt opp av MDG, SV og Venstre, som i mange tilfeller har utfordret videreføring av et høyt aktivitetsnivå med referanser til nettopp karbonbudsjetter og finansiell klimarisiko.

I tillegg til finansiell klimarisiko er det også en kobling mellom global oppvarming og menneskerettigheter. I 2015 ga Stortinget oppgaven om å fremme og beskytte menneskerettigheter i Norge til Norsk institusjon for menneskerettigheter (NIM). I en utredning til OED fra NIM i 2021 het det at

Oppdaterte vitenskapelige kilder tilsier at det ikke er rom for å godkjenne ny produksjon av olje og gass innenfor det gjenværende karbonbudsjettet for å begrense oppvarmingen til 1,5 grader. Ut fra foreliggende kilder, er det derfor nærliggende at plikten til å nekte PUD av hensyn til klima og miljø har inntrådt, med mindre departementet etter føre var-prinsippet konkret kan påvise at en PUD i det enkelte tilfellet likevel er forenelig med å begrense oppvarmingen til 1,5 grader (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022).

Konklusjonene i denne rapporten har vært brukt i møter på Stortinget for å utfordre nye lete- og boretillatelser, særlig av MDG.

Norsk omdømme og russiske kontraster

I flere tiår har omdømmebyggingen av «Norge» vært drevet fram med politiske virkemidler, noe som ble poengtert i Makt- og demokratiutredningen fra 2003 (NOU 2003:19):

«Siden tidlig på 1990-tallet har «Norge» blitt bygget opp som en internasjonal merkevare, som et spesielt fredselskende og givervennlig land med særskilte oppgaver i verdenspolitikken. Merkevarebyggingen foregår gjennom «engasjementspolitikken» – arbeidet for konfliktløsning, fred, demokrati og menneskerettigheter – rundt omkring i verden. Bildet av Norge som en moralsk og humanitær stormakt har blitt et nytt nasjonalt symbol, på linje med andre symboler som former nordmenns nasjonale identitet.»

Merkevaren som en moralsk og humanitær stormakt har blitt et nasjonalt symbol som former deler av den norske identiteten. Et annet identitetssymbol, som er tett knyttet til petroleum, er Norge som miljønasjon. Energi 21s visjon fra 2011 er en god representasjon på dette: *«Norge: Europas energi- og miljønasjon – fra nasjonal balanse til grønn leveranse»* (Kunnskapsdepartementet, 2013, p. 52).

Symboler av denne typen bidrar til å definere ett oss, og i norsk sammenheng er denne identiteten knyttet til både altruistiske verdier og miljøverdier. Men *vår* identitet trer frem først i sammenheng med et annerledes *dem*, det Neumann (2001) kaller den konstituerende Andre. I norsk identitetskonstruksjon har rollen som den Andre ofte tilfalt Russland.

Russland som den Andre

På starten av 2000-tallet var spørsmålet om petroleumsproduksjon i Barentshavet et omstridt spørsmål i Norge. Argumentasjonen for vern dreide seg om at Barentshavet er et spesielt viktig og sårbart naturområde hvor uønskede hendelser kan få enorme konsekvenser. I møte med dette ble Russland tildelt en rolle i debatten og fungerte «som et viktig premiss for hvorfor Norge raskest mulig bør starte utvinning av petroleum i Barentshavet», og det ble formidlet forestillinger om «månelandskapet» på «det radioaktive» Kolahalvøya, «svarte trestumper» og «et radioaktivt strålehelvete» (Jensen, 2006, pp. 295-296). Slike oppfatninger skapte utgangspunktet for et bilde av Russland som miljøsinke, og i debatten om boring i Barentshavet var denne 'miljøkatastrofediskursen' et avgjørende premiss for mye av argumentasjonen fra oljetilhengerne (Hønneland, 2005, p. 136). Det viktigste poenget i denne sammenhengen er at framveksten av disse argumentene «er basert på identiteter og kollektive ideer som ser ut til å være dypt forankret i en slags felles norsk mentalitet» (Jensen, 2012b, p. 35). Miljøkatastrofediskursens gjennomslag hadde ikke vært mulig uten at det forelå en forestilling om at «Russland mangler både evne og vilje til å drive offshore petroleumsindustri med tilfredsstillende miljøstandard» (ibid.). Dette viser tydelig hvordan

legitimiteten til ulike politiske alternativer kan påvirkes av identitet og gjennom karakteristikker av den Andre. I norsk petroleumspolitisk sammenheng er det tradisjonelt sett Russland som har fått tildelt rollen som Norge definerer seg i motsetning til. Dette har bidratt til å meisle ut petroleumspolitiske muligheter og umuligheter i Norge. Nå som Russland har invadert Ukraina og store deler av den russiske gasseksporten til Europa er stoppet, kan den norsk-russiske identitetshistorikken ha evne til å påvirke hva som ses som politisk akseptable svar for Norge på den nye situasjonen. Derfor er det i analysedelen et eksplisitt fokus på hvordan identitetskonstruksjoner i forholdet Norge-Russland er med å forme hva som er aksepterte politiske løsninger og derigjennom den sosiale praksisen.

Opportunistisk tilpasning og vektlegging av økonomiske muligheter

Den norske tilnærminga til boring i Barentshavet har blitt omtalt som *opportunistisk tilpasning*. Dette setter fingeren på at den norske strategien er reaktiv, ikke proaktiv: «Norge skal tilpasse seg den nye klimasituasjonen, tenke strategisk og bruke næringsmessige fortrinn», noe som «utkonkurrerer strategier for å begrense omfanget og gjøre noe med årsakene til klimaendringene» (B Kristoffersen & Jensen, 2012, p. 77). Dette har bidratt til at økonomiske interesser har vunnet fram på bekostning av miljø- og klimahensyn (Ryggvik & Kristoffersen, 2015).

Samtidig med tilpasningen til den nye klimasituasjonen videreføres også narrativet om Norge som en miljømessig ansvarlig petroleumprodusent (Sæther, 2017). Norsk petroleumindustri har stilt seg bak togradersmålet og vært aktiv i å vise fram hvordan de skal oppnå sine utslippsmål, noe som må ses i sammenheng med den brede politiske støtten til visjonen om Norge som en miljøbevisst petroleumprodusent (Lahn, 2019).

Til tross for at bildet av Norge som en miljøvennlig petroleumprodusent er viktig for politisk støtte til fortsatt satsing på olje og gass, er det bidragene til den norske økonomien som har vært bransjens viktigste svar på kritiske spørsmål om klimapåvirkning (Handeland & Langhelle, 2021). Bransjen har hatt stor suksess med dette, men de møter nye utfordringer fra narrativer som bidrar til å fremheve de globale klimaeffektene fra norsk petroleumseksport, ikke bare fra utvinningen men også fra forbrenningen i utlandet (Lahn, 2019). Narrativer om karbonbudsjettet og strandede assets spiller også en viktig rolle og kan gjøre det vanskeligere å bruke bransjens historiske økonomiske betydning som argument for framtidig utvinning. En viktig del av denne undersøkelsen er å se utviklingen til slike argumenter i lys av Ukraina-krigen og den vanskelige energisituasjonen i Europa.

Norsk gass som broen til en klimanøytral fremtid

I 2007 presenterte IPCC gass som et ‘overgangsdrevstoff’ på veien til nullutslippssamfunnet. På 2010-tallet ble det et av de mest fremstående norske argumentene i favør å utvide boringen til Barentshavet:

Fornybar energi bør og vil øke betydelig, men en stor del av den globale energiforsyningen vil fortsatt måtte komme fra for eksempel gass. Gass vil være en viktig bro mellom et fossilt og et fornybart samfunn»
(Utenriksdepartementet, 2014).

Norsk gass ble også innrammet som en erstatning for europeisk kull:

Det internasjonale energibyrådet (IEA) fremhever fordelene med økt bruk av naturgass som erstatning for kull. Norge og Europa er langsiktige gasspartnere. Vi vil lete etter mer gass – ikke minst i nordområdene
(Utenriksdepartementet, 2012).

På grunn av denne innramminga har denne diskursen blitt omtalt som ‘gass som overgangsdrevstoff’ (se f.eks. Le Billon & Kristoffersen, 2020). Siden midten av 90-tallet har det vært en massiv økning i norsk gasseksport til Europa, men denne eksporten har aldri vært knyttet opp mot formaliserte planer om å fase ut kull. Dette er et godt eksempel på opportunistisk i norsk petroleumpolitikk (Ryggvik & Kristoffersen, 2015). Etter krigsutbruddet har norsk gasseksport til Europa økt ytterligere, noe som har reaktualisert diskursen om gass som et viktig steg på veien mot fornybarsamfunnet. Dette forsterkes av at det i 2022 var en 5,9 % økning i totalt kullforbruk i Europa (IEA, 2022). Som vi skal se i analysen har denne utviklinga på ny gitt rom for argumenter om at norsk gass er klimavennlig ‘siden det erstatter kull i Europa’.

Norsk petroleumpolitikk og statsimperativene

I perioden fra 2011-2018 utgjorde statsimperativene det viktigste fundamentet for det norske petroleumsregimet, særlig var økonomisk vekst dominerende (Handeland & Langhelle, 2021). I stortingsmeldingen «En næring for framtida – om petroleumsvirksomheten» skriver Olje- og energidepartementet (2011, p. 6) at «Hovedmålet i petroleumpolitikken er å legge til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv». Det samme så vi fire år senere i forbindelse med utbygging av Johan Sverdrup-feltet:

Petroleumsvirksomheten er en bærebjelke i norsk økonomi og vil fortsette å være det i overskuelig fremtid. Den er Norges største næring målt i verdiskaping, statlige inntekter, investeringer og eksportverdi, og bidrar derigjennom til å finansiere velferdsstaten (Olje- og energidepartementet, 2015, p. 9).

OED fremhever de statlige inntektene og økonomisk vekst, og understreker at petroleumsvirksomheten bidrar til å finansiere velferdsstaten. Dette er et typisk eksempel på at referanser til inntekter og økonomisk vekst også skaper sivil legitimitet, og er en god representasjon på de viktigste rettferdiggjøringene for norsk petroleumseksport i tiåret som ledet opp til Ukraina-krigen.

I tillegg til inntekter, vekst og sivil legitimitet har norsk petroleumseksport blitt legitimert gjennom statsimperativet om overlevelse. Det er kjent at Norge posisjonerer seg aktivt for å kunne konkurrere om å levere petroleum i en karbonbegrenset framtid. Dette skjer blant annet gjennom å styrke koblinga mellom EPM miljø (relativt lave produksjonsutslipp) og statsimperativet om overlevelse (petroleumseksport) (ibid., p. 12).

Olje- og energidepartementet har siden 2013 vært bevisst på at fokus på energisikkerhet kan gjøre den norske profilen som ‘stabil og forutsigbar’ til en fordel:

Økende behov for mer og renere energi, for olje og gass og vektlegging av energisikkerhet, betyr at utsiktene for Norges olje- og gasseksport er gode. Norge har alltid vært, og er, en stabil og forutsigbar leverandør av olje og gass. Under alle tenkbare scenarioer for fremtidig energibruk, vil dette være et konkurransefortrinn for Norge som energileverandør (Olje- og energidepartementet, 2013, p. 7).

Som vi ser har OED i minst et tiår vært bevisst på at et ‘økende behov for renere energi’ og ‘vektlegging av energisikkerhet’ vil ‘under alle tenkbare scenarioer være et konkurransefortrinn for Norge’. Det er tydelig at OED mener at andre staters behov for energisikkerhet og krav om akseptabel miljøpåvirkning utgjør et marked for norsk petroleum, og at den norske profilen som stabil og forutsigbar leverandør er en fordel i spørsmål om energisikkerhet. Ifølge OED vil dette bidra til et fortsatt høyt nivå på norsk petroleumseksport og derigjennom sikre overlevelsesimperativet. Dette lengelevende fokuset på andre staters energisikkerhet kommer jeg tilbake til i diskusjonen.

På motsatt side har motdiskursen aktivt utfordret både forestillingen om miljøvennlig petroleumsproduksjon og en ukritisk kobling mellom inntekter og petroleum, særlig gjennom ideen om 'stranded assets'. Selv om dette ikke har vært tilstrekkelig til å endre norsk petroleumsdiskurs' innramming av inntekter og miljø, så har det økt presset på gruppen av Videreutviklere til å rettferdiggjøre videreføring av et høyt aktivitetsnivå i petroleumsnæringa. For å begrense motdiskursens gjennomslag har Videreutviklerne argumentert langs både den internasjonale og den innenlandske dimensjonen av økonomisk vekst: Innenlands pekes det på inntekter og økonomisk vekst, mens internasjonalt er innramminga at Norge gir verden tilgang på 'ren og pålitelig' petroleum, og derigjennom energisikkerhet. Altså kommer energisikkerhet i spill kun gjennom den internasjonale dimensjonen av overlevelsesimperativet (Handeland & Langhelle, 2021).

Mot denne bakgrunnen har den endrede energisituasjonen i Europa stor betydning for mulighetene til å rettferdiggjøre videreføring av et høyt aktivitetsnivå. Et eksempel på dette er energisamarbeidsavtalen mellom Norge og EU som ble kunngjort i juni 2022, der det ble understreket at EU og Norge er *«naboer, partnere og allierte som deler fundamentale verdier, klimamål og regelverk (...)»* (Regjeringen, 2022). Samarbeidsavtalen i seg selv legger grunnlaget for rettferdiggjøring basert på energibehovet i Europa, og identitetsbaserte formuleringer om våre 'naboer, partnere og allierte' kan bidra til å forsterke disse argumentene ytterligere. Dette kan vise seg å skape nye hindre for motdiskursens evne til gjennomslag i debatten.

Tettere tilknytning til EU i energispørsmål

Gjennom medlemskap i EUs energibyrå ACER og tilhørende ratifisering av en rekke energimarkedspakker har Norge mistet noe av selvråderetten i deler av energipolitikken (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018). ACER har oppgaver knyttet til blant annet eksisterende utenlandskabler, produksjonskapasitet, kriseberedskap og markedsovervåking (Jevnaker, 2019).

Det er ikke konkrete forhold ved dette samarbeidet som er interessant for denne oppgaven. Det viktigste å få fram er at Norge siden årtusenskiftet er knyttet stadig tettere sammen med EU gjennom EØS-avtalen, ulike EU-byråer og ratifisering av for eksempel energimarkedspakkene. Sterkere forbindelser kan gi flere felles interesser og fellestrekk, som igjen kan bidra til en oppfatning om at vi har flere forpliktelser og sterkere gjensidighet overfor EU enn før. Dette understrekes av energisamarbeidsavtalens formuleringer om Norge og Europa som naboer og partnere.

Dette kan påvirke forutsetningene for diskusjoner om norsk petroleumsproduksjon. Som eksempel kan et mer robust forhold til EU redusere fokuset på hvordan klimakrisa rammer det globale sør og skaper internasjonale behov, særlig i dagens situasjon med et Europa i vanskeligheter. I diskursteori forstås slike empiriske endringer å påvirke evnen alternative diskurser har til å slå gjennom i ordskiftet. Dette utgjør også deler av bakgrunnen for det teoretiske grepet med å dele de energipolitiske målene om *sikkerhet* og *tilgang* i en innenlands og en europeisk dimensjon – siden EU og Norge samarbeider om energi, er det i norsk interesse at EU har en stabil og forutsigbar energisituasjon.

De nye energinæringene - nye prosjekter og konkrete endringer etter krigsutbruddet

En sentral del av strategien for klimaomstillingen i Norge er å bruke petroleumsressursene og -kompetansen på nye og mer miljøvennlige måter. De tre viktigste satsingsområdene er CCS, havvind og hydrogen.⁹ Både i forskningen og på Stortinget er det delte meninger om hvor miljøvennlige disse næringene er. For eksempel hevder enkelte at blått hydrogen og CCS er strategier for å utsette utfasingen av petroleum, med en målsetting om å maksimere verdien til petroleumforekomstene (Anderson & Peters, 2016; Ho, 2023; Howarth & Jacobson, 2021).

Den 17. mars 2023 holdt statsminister Støre en pressekonferanse på Troll A-plattformen i Nordsjøen¹⁰, der EUs von der Leyen, NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg og Equinors konsernsjef Anders Opedal også deltok. Den gang sa Støre:

«Ett av Norges bidrag til dette samholdet rundt demokrati og frihet, er at vi opprettholder produksjonsnivået og er en pålitelig energileverandør. Og la meg legge til at energiproduksjonen her vil fremskynde energiovergangen. Så vi har jobbet svært tett med EU-kommisjonen for å begi oss ut i havvind, hydrogen, de nye energikildene» (Statsministerens kontor, 2023, min oversettelse).

Det er flere ting ved både utsagnet og stedsvalget for pressekonferansen som er interessant for denne oppgaven (forsidebildet er derfra), men i denne omgang skal jeg fokusere på overgangen til «de nye energikildene». Støre sier, mens han står på Troll A-plattformen i Nordsjøen, at «energiproduksjonen her vil fremskynde energiovergangen», før han trekker

---

⁹ Utvinning av mineraler fra havbunnen er også en av de nye næringene som kan bruke kompetanse fra offshore petroleumsproduksjon, men det er utelatt her siden det bare indirekte henger sammen med energipolitikk.

¹⁰ Troll-feltet inneholder omtrent 40 % av gassreservene på norsk kontinentalsokkel, og «utgjør selve hjørnesteinen i norsk gassproduksjon». Se <https://www.equinor.com/no/energi/troll>

fram hydrogen og havvind. Dette er en åpenbar kobling mellom norsk gassproduksjon, de nye energinæringene og det energipolitiske målet om akseptabel miljøpåvirkning. Spørsmålet er om dette støttes opp av nye investeringer og satsinger i hydrogen, havvind og CCS. Tabellen under gir et overblikk over de nye investeringer og endringer i disse tre energiteknologiene. Tabellen inneholder kun konkrete og vedtatte forhold, ikke typiske formuleringer om ‘ambisjoner’ og ‘målsetninger’.

Hydrogen	Havvind
To nye forskningssentre for hydrogen, Hydrogeni og HyValue.	Utvikling av auksjonsmodeller og kriterier for tildeling av areal (Olje- og energidepartementet, 2022b, p. 98).
Samarbeidsavtale med Storbritannia om hydrogen – bygger på en eksisterende avtale om CCS (Olje- og energidepartementet, 2023a).	Avklaringer rundt bygging og eierskap av kraftnett til havs (ibid.).
Norges Forskningsråd fikk 120 millioner kroner i ekstrabevilgning, øremerket for utvikling av markeder og infrastruktur for hydrogen (SV vant gjennom med dette i budsjettforhandlingene).	Gjennomføring av en rekke høringer, bl.a. om hydrogen- og avkarboniseringspakken og inndeling av de åpne områdene i utlysingsområdet for fornybar energiproduksjon til havs.
Ekstern utredning av hvordan staten kan bidra til å bygge opp en verdikjede for blått og grønt hydrogen (Olje- og energidepartementet, 2022b, p. 99).	Utlysning av konkurranse om prosjektområder til havvind i Sørliche Nordsjø II og Utsira Nord.
Samarbeid mellom Equinor og RWE (et tysk energiselskap) om hydrogenrørledning mellom Norge og Tyskland, samt produksjonsanlegg for blått hydrogen i Norge.	
CCS	Annet
Bevilgning av 3,58 mrd. kroner til Langskip (Olje- og energidepartementet, 2022b)	Enova fikk 750 millioner kroner i ekstrabevilgning (SV vant gjennom med dette i budsjettforhandlingene)
Utlysning av område knyttet til CO2-lagring (Olje- og energidepartementet, 2023b).	
Olje- og energidepartementet har inngått avtaler om tilskudd til etablering og CO2-fangst med tre selskaper. Dette er en del av Langskip-satsinga (Olje- og energidepartementet, 2022c).	

Informasjonen er skaffet til veie gjennom lesing av de viktigste energipolitiske dokumentene siden krigsutbruddet og konkrete søk på regjeringen.no etter hydrogen, havvind og CO2-fangst (CCS).

Som vi ser har det siden mars 2022 blitt iverksatt en rekke ulike tiltak. Jeg vil understreke at dette ikke er en komplett liste, men et utvalg av det jeg anser som de mest betydningsfulle

endringene siden krigsutbruddet. Svært mye av det som skjer i politikken er basert på tidligere utgitte strategier, budsjetter, vedtak o.l. Relevante eksempler er Langskip og regjeringens hydrogenstrategi fra juni 2020. Det er naturlig å forvente at det ville vært bevegelse i denne typen ordninger også hvis Russland ikke hadde invadert Ukraina. For å få et klart mulig bilde av hvilken påvirkning krigen har hatt, er punktene i tabell 1 sjekket opp imot de viktigste regjeringsdokumentene på energiområdet fra før høsten 2021. Kun de punktene som ikke ble funnet i tidligere dokumenter er med i tabell 1, med formodningen at dette er de beste representasjonene på konkrete endringer omkring «de nye energikildene» som følge av Ukraina-krigen og energisituasjonen i Europa. Tabellen er bakgrunn for en senere diskusjon om hvordan Ukraina-krigen og energisituasjonen i Europa har påvirket norsk petroleumpolitikk i forholdet mellom petroleum og ‘de nye energinæringene’.

Analyse

Dette kapitlet analyserer hvordan koblingene mellom statsimperativene og energipolitiske mål har endret seg siden utbruddet av Ukraina-krigen. Som jeg viste i bakgrunnskapitlet har argumenter basert på inntekter, økonomisk vekst og miljø lenge stått i sentrum for Videreutviklernes diskurs. Like etter Russlands invasjon var referanser til inntekter og økonomisk vekst innenlands nærmest fraværende i kildegrunnet til denne analysen. I løpet av det første året etter invasjonen kom disse to statsimperativene gradvis tilbake i argumentasjonen, men som vi skal se ble de fremført på nye måter.

Tidsmessig starter analysen nært krigsutbruddet og går mot nåtiden. Målet er å undersøke om rettferdiggjøringene utviklet seg i løpet av det første knappe året etter den russiske invasjonen. Hvilket tidspunkt de ulike rettferdiggjøringene kom på banen kan være viktig, for eksempel i forhold til hvilke materielle forutsetninger som utgjør bakgrunnen for et utsagn. De ulike tidsperiodene etter krigsutbruddet har vært preget av rettferdiggjøring basert på ulike statsimperativer og energipolitiske mål, og derfor er det naturlig å gjøre tid til en faktor i analysen.

Analysen starter med en gjennomgang av statsministerens redegjørelser for Stortinget om krigen i Ukraina, deretter med utdrag fra relevante møter på Stortinget og aktuelle primærtekster. Tidsmessig ligger denne delen av analysen tett opptil krigsutbruddet, og de fleste sitatene jeg viser her er fra krigens første halvår. Jeg slår fast at dette tidsrommet kan forstås som en 'mellomperiode' for norsk petroleumsdiskurs, der tradisjonelle bindinger settes i bakgrunnen mens viktigheten av europeisk samhold og de humanitære konsekvensene av Ukraina-krigen får forrang i argumentasjonen.

Det er naturlig å forstå Støres redegjørelser for Stortinget som svært tett på norske handlingsintensjoner, og poenger fra Støres taler fra denne tiden har vært gjentatt ofte av både statsråder og departementer i månedsvise etterpå. Dette reflekterer at talene gjennom form og innhold, samt i kraft av avsenderen og publikum, har en funksjon som kan betegnes som 'det offentlige Norges reaksjon på Russlands invasjon'. I diskursteoretisk lys har derfor disse talene en privilegert status. Basert på lesing av referatene fra Stortinget i denne perioden er jeg trygg på at utdragene jeg viser harmonerer med holdningene til Videreutviklerne som gruppe, ikke bare for Ap eller regjeringen. Det samme gjelder for utdragene jeg viser fra Avviklerne.

Før jeg går videre skal jeg kort komme inn på to viktige bakgrunnsforhold. For det første vil jeg minne om forskjellen mellom de energipolitiske målene om tilgang og sikkerhet: Der ‘tilgang’ knyttes til idealer om rettferdighet og likhet mellom borgerne, knyttes ‘sikkerhet’ til statsimperativene om økonomisk vekst og internasjonal overlevelse. En forenklet måte å forstå det på er at tilgang er for borgerne, mens sikkerhet er for staten. Jeg vil understreke at skillet jeg gjør her først og fremst er et trekk som skaper en ramme for min undersøkelse. I virkeligheten og i datamaterialet til denne undersøkelsen flyter argumenter om tilgang og sikkerhet over i hverandre. For eksempel vil borgernes usikre fremtidsutsikter om energitilgang på et punkt kunne få sikkerhetsmessige konsekvenser. Likevel har jeg valgt å undersøke konseptene hver for seg, basert på et mål om å synliggjøre nyanseforskjellene mellom ulike rettferdiggjøringer for videreføring av et høyt aktivitetsnivå på norsk sokkel.

For det andre står miljørelaterte argumenter sentralt i den rådende norske petroleumdiskursen, ofte som en begrunnelse for at det er nettopp den norske petroleumindustrien som bør overleve i en stadig mer utslippsbegrenset verden (Handeland & Langhelle, 2021). I tillegg spiller miljøargumentene inn i rettferdiggjøringer basert på andre statsimperativer og energipolitiske mål. Et eksempel er ‘gass som overgang drivstoff’-diskursen, som har fått en renessanse etter energisamarbeidsavtalen mellom Norge og EU ble inngått. Slike narrativer bidrar til at EPM miljø er sterkt knyttet til videreføring av et høyt aktivitetsnivå i den norske petroleumssektoren. Ofte er det henvisninger til at norsk petroleum har relativt lave produksjonsutslipp, og derfor er det ulogisk at Norge skal trappe ned produksjonsnivået før andre petroleumprodusenter. Denne typen argumenter har vært aktive og stabile gjennom hele perioden etter krigsutbruddet.

De europeiske dimensjonene av tilgang og sikkerhet

I denne første delen av analysen skal jeg vise hvordan den offisielle petroleumdiskursen i Norge etter krigsutbruddet har knyttet norsk petroleumsvirksomhet til de tre energipolitiske målene miljø, tilgang og sikkerhet. Det er viktig å understreke at det gjelder *de europeiske dimensjonene* av tilgang og sikkerhet.

Med europeisk tilgang som utgangspunkt

I april 2022 holdt Støre en av flere redegjørelser for Stortinget om Ukraina-krigen.

Statsministeren snakket tidlig i talen om Russland, krigsforbrytelser og dramatikken for de

som er direkte berørt av krigen. Deretter brukte Støre tid på å understreke hvordan Norge bidrar:

«I første fase har vi vært blant de største giverne. Vi bidrar, og vi skal bidra mer. Det er innsats som nytter: Våre bidrag (...) kan beskytte barn og kvinner og gi livsnødvendig hjelp» (Støre, 2022a).

Norge bidrar som en av ‘de største giverne’ og det nytter. Dette kan forstås å bygge på en norsk praksis med bistand- og utviklingsarbeid, som var utgangspunktet for ‘boring for utvikling’-diskursen i norsk petroleumpolitikk (Berit Kristoffersen, 2015a). Samtidig bør man være forsiktig med å tolke for mye inn i disse bidragene og at Støre nevner dem – krigen har tross alt skapt store og dramatiske materielle endringer i Europa. Det er selvfølgelig ikke slik at alle norske bidrag er ledd i en utspekulert plan for å posisjonere Norge som en spesifikk type aktør på den internasjonale arenaen. Likevel kan jeg ikke unnlate å påpeke at Norges bidrag til Ukraina, og Støres omtale av det, også bidrar til det tradisjonelle narrative om at Norge har altruistiske motiver. Jeg kommer nærmere inn på dette temaet i kapitlet om internasjonal økonomisk vekst.

Støre snakket om krigens følger for norsk gass eksport og -politikk:

Krigen påvirker også verdens energimarkeder varig og fundamentalt (...) For Norge som energinasjon kan følgene bli store. Det umiddelbare er at Norges rolle som en stabil leverandør av gass til Europa blir enda viktigere (...) (Støre, 2022a).

Det understrekes at Norge er en *stabil* gassleverandør til Europa, som det er naturlig å tolke at er i motsetning til et ustabilt og aggressivt Russland. Dette bidrar til identitetsbyggingen mellom Norge og vår signifikante Andre. Utsagnet spiller også på flere energipolitiske mål. For Europas del har situasjonen gjort den tradisjonelle skaffingen enda viktigere. Støre sier at for Norges del er det blitt enda viktigere å sørge for stabile leveranser til Europa – denne gangen handler det om å sikre våre partnere tilstrekkelig tilgang på energi, ikke om statlige inntekter og økonomisk vekst.

Støre fortsetter om krigens påvirkning i Europa:

Samtidig kan krigen akselerere Europas grønne skifte. (...) Krigen knytter energipolitikken, sikkerhetspolitikken og klimapolitikken i Europa enda tettere sammen. Som en ledende produsent og eksportør av energi, som en

del av Europa, skal Norge og norsk næringsliv delta for fullt i dette grønne skiftet. På områder som havvind, karbonfangst og -lagring og hydrogen kan våre bidrag bli avgjørende (Støre, 2022a).

Her knytter Støre krigsutbruddet og den vanskelige energisituasjonen til det energipolitiske målet om akseptabel miljøpåvirkning, og han hevder at krigen kan akselerere tempoet på energiomstillinga i Europa. Deretter peker han på Norges energiteknologiske satsningsområder – havvind, hydrogen og CCS – som avgjørende bidrag i «Europas grønne skifte». Dette kan forstås å berede grunnen for norsk medvirkning når Europa skal stake ut en permanent kurs etter bortfallet av russisk petroleum. Dette skjer gjennom EPM miljø. Som vi skal se senere understreker Støre at norsk gass er *«klimavennlig sammenlignet med alternativet»* (Støre, 2023). Det kan øke evnen norsk petroleumsindustri har til å overleve i framtidens karbonnøytrale Europa, og bidrar dermed til statsimperativet om overlevelse slik det tolkes av Handeland og Langhelle (2021, p. 4).

Støre hadde enda en redegjørelse for Stortinget om Ukraina-krigen i oktober 2022. Denne gangen fokuserte han mer på årsakene til energimangelen og hva Norge kan gjøre for å hjelpe på situasjonen. Han slo fast at *«Russland manipulerer det europeiske energimarkedet»* og at *«Energi er for Russland blitt et våpen»* (Støre, 2022b). Etter en kort fortelling om russiske motiver for dette gikk Støre over til å snakke varmt om våre europeiske ‘naboer og handelspartnere’, og hva vi i Norge kan gjøre for å bistå i en vanskelig situasjon:

Prisene har i høst vært på historisk høye nivåer, og det smerter. Vi ser fortvilelsen bre seg blant folk som ikke får økonomien til å gå opp (...) Blir vinteren kald, vil flere land måtte rasjonere elektrisitet og gass. Og svært mange vil slite med å betale regningene sine. Dette er virkeligheten vi møter hos våre allierte, hos våre naboer og handelspartnere. Vårt svar, president, det er å legge til rette for maksimal utnyttelse av kapasiteten på norsk sokkel. (...) Dette har vært av stor betydning i Europa. Det har tillatt fylling av gasslagrene før vinteren. Det har gjort at prisene er lavere enn de ellers ville vært (Støre, 2022b).

Som vi ser er det mye patos, egnet for å skape medfølelse og solidaritet for europeerne som rammes av stigende priser og potensiell energirasjonering. Statsministeren understreker at dette er våre allierte, naboer og handelspartnere, og gjennom *«maksimal utnyttelse av kapasiteten på norsk sokkel»* har Norge vært i stand til avbøte situasjonen ‘før vinteren’.

Støre sier i denne talen at gassproduksjonen på norsk sokkel økte med 8 prosent fra 2021 til 2022, men i motsetning til den diskursive praksisen før krigsutbruddet knyttes økninga *ikke* til norske inntekter og økonomisk vekst:

Norge er på kort tid blitt den største tilbyderen av gass til Europa. Det er en rolle som forplikter. Det gjør oss mer utsatt og betyr at vår evne til å levere er av kritisk betydning for våre allierte. Regjeringen tar disse forventningene på alvor. Høy og stabil produksjon på norsk sokkel er vårt viktigste bidrag til europeisk energisikkerhet og stabilitet akkurat nå. Jeg opplever at dette forstås og anerkjennes i Europa. Vi regnes som en pålitelig partner (Støre, 2022b).

Henvisninger til inntekter, velferd, arbeidsplasser og lignende er så vanlig i den offisielle norske petroleumsdiskursen at det er svært iøynefallende når eksportøkninger ikke knyttes til disse argumentene, særlig når inntektene fra gasseksporten var anslått til å øke med over 430 % fra 2021 til 2022, fra 305,6 til 1315,6 milliarder kroner (Norsk Petroleum, 2022). I stedet for inntektene begrunner Støre høyt produksjonsnivå og maksimal kapasitetsutnyttelse på norsk sokkel med at det er «vårt viktigste bidrag til europeisk energisikkerhet og stabilitet», og dette bidrar til at Norge «regnes som en pålitelig partner». I tråd med vinklingen som en pålitelig partner hevder Støre, helt på tvers av inntektsimperativet, at det er i norsk interesse at gassprisene reduseres:

Vår holdning er at vi ikke er tjent med høye og ustabile priser på gass i Europa. Det er i norsk interesse at prisene kommer ned, og at markedene stabiliseres. (...) Det har betydning for europeisk industri. De er våre kunder og handelspartnere. Og det har direkte betydning for å motvirke sosial uro (...) (Støre, 2022b).

Gjennom å peke på potensialet for sosial uro drar Støre inn det menneskelige elementet i dagens politiske situasjon i Europa, og setter det i sammenheng med våre egne langsiktige interesser knyttet til handel, eksport og sosiale forhold. Slik jeg forstår Støre, ligger den norske interessen først og fremst i at energimarkedene i Europa er stabile, hvilket betyr at den norske staten ikke er tjent med situasjonen, til tross for at den genererte nesten 1400 milliarder kroner i inntekter på et år. Det er naturlig å forstå europeiske energimarkeder som et ledd i den økonomiske veksten i Europa, altså knytter Støres utsagn norsk petroleum til den europeiske dimensjonen av statsimperativet om økonomisk vekst.

På lignende vis koblet olje- og energiminister Aasland ustabile markeder og stabile norske leveranser til videreutvikling av norsk petroleumsaktivitet:

La meg være tydelig når jeg sier at det som vi har opplevd den siste tida, et gassmarked i ubalanse (...) [er] heller ikke i noens interesse. Fordi det skaper den usikkerheten og uforutsigbarheten som ligger der. Vi ønsker å være en stabil, tydelig og langsiktig leverandør av energi til det europeiske markedet, hvor vi også er tjent med stabilitet og forutsigbarhet i de markedene. Og da er det viktig at vi greier å bidra til en positiv videreutvikling [av norsk petroleumsaktivitet] (Olje- og energidepartementet, 2022f).

På samme måte som Støre er Aasland langt mer opptatt av europeisk stabilitet enn norske inntekter, og begrunnelsen for behovet for «en positiv videreutvikling» av norsk petroleumsaktivitet er nettopp forutsigbarhet og stabilitet i det europeiske energimarkedet.

Støre og Aasland var ikke alene om å fokusere på europeiske behov i de første månedene etter krigsutbruddet. En rekke stortingsrepresentanter fra både Videreutviklerne og Avviklerne uttrykte sympati og et ønske om å hjelpe der man kan. Videreutviklerne gjorde sterke koblinger mellom norsk petroleum og den europeiske sivilbefolkningens behov:

«I landene rundt oss må folk velge mellom mat og oppvarming (...) Det gjør inntrykk å høre fra våre partnere i EU og NATO at deres bønn til Norge er å produsere mest mulig gass og bidra til å gjøre denne og den neste vinteren levelig for Europa» (Frode Jacobsen (Ap), Stortinget, 2022d, p. 153)

Utsagn av denne typen var det mange av i kildegrunnet, og de ble raskt fulgt opp i primærttekster:

«Regjeringen vil (...) legge til rette for at norsk kontinentalsokkel fortsatt skal være en stabil og langsiktig leverandør av olje og gass til Europa i en krevende tid» (Olje- og energidepartementet, 2022a, p. 14).

Narrativet er at 'en krevende tid' i Europa får 'våre partnere i EU og NATO' til å bønnfalle Norge om å maksimere petroleumsproduksjonen for å «bidra til å gjøre denne og den neste vinteren levelig for Europa». Det er tydelige referanser til sivilbefolkningen i Europa og hvordan de rammes av prisstigningen på energi: Gjennom å bruke ord som 'levelig' skaper

Jacobsen et bilde av at uten norsk gass er det i praksis ikke mulig å opprettholde et verdig liv i Europa. Når bakgrunnen er en krig i vårt geografiske nærområde kan dette være en kraftfull rettferdiggjøring for videreføring av et høyt nivå på norsk petroleumsproduksjon:

Gass frå Noreg bidreg til at energisituasjonen i Europa ikkje er endå meir krevjande enn det me opplever no. Utan norsk gass ville krisa i Europa vore mykje verre (...) Dei gassfunna me kjenner til i dag på norsk sokkel, vil ikkje kunna møta etterspurnaden i EU, verken på kort eller på lang sikt. Me treng ein stabil leitepolitikk der dei nummererte rundane inngår og TFO-områda aukar gradvis (Ove Trellevik (H), Stortinget, 2022b)

Trellevik fremhever i likhet med Jacobsen norsk gass sin evne til å redusere hvor 'krevende' situasjonen i Europa er. 'Energisituasjonen i Europa' skaper diskursivt rom for Trelleviks argumenter om et fortsatt høyt nivå på petroleumsaktiviteten. Denne typen rettferdiggjøring er tydelig fundert i en oppfatning av norsk gasseksport som nødvendig for å motvirke kriser i Europa. Slik jeg tolker utsagnet inkluderer det behovene til både borgere og stater i Europa.

I sine rettferdiggjøring syr Videreutviklerne ofte sammen argumenter basert på flere statsimperativer og energipolitiske mål. Tidligere undersøkelser har konkludert med at miljøargumenter ofte finner sammen med andre begrunnelser for å rettferdiggjøre norsk petroleumsproduksjon (Handeland & Langhelle, 2021; Hønneland & Jensen, 2015; Jensen & Hønneland, 2011). Høyres Trellevik bruker miljøargumentet i tråd med 'gass som overgangsdrevstoff'-diskursen:

Regjeringa og SV si handtering av leitepolitikken er svært dårleg nytt for klimaet, energibalansen i Europa og energiprisane me alle opplever i det daglege. Det verste er no at brua mellom det fossile energiforbruket i EU og netto null-målet i 2050 har fått ein alvorleg brest (...) Utan norsk gass ville krisa i Europa vore mykje verre (...) Dei gassfunna me kjenner til i dag på norsk sokkel, vil ikkje kunna møta etterspurnaden i EU, verken på kort eller på lang sikt. Me treng ein stabil leitepolitikk (...)» (Ove Trellevik (H), Stortinget, 2022b).

Dette må forstås i sammenheng med SVs gjennomslag i statsbudsjettet for 2022 om å utsette den 26. konsesjonsrunden av tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO). Trellevik forsøker å hindre redusert leteaktivitet på norsk sokkel gjennom å etablere nye premisser for Avviklernes argumenter. De begrunnelsene SV måtte ha for sin politikk konkurrerer ikke

lenger med tradisjonelle argumenter om inntekter og vekst, i stedet møtes de av et nytt premiss: Uten norsk gass ville krisa i Europa vært mye verre. Dette er en åpenbar kobling mellom norsk gass og de europeiske dimensjonene av tilgang og sikkerhet. I tillegg hevder Trellevik at SVs gjennomslag svekker ‘brua mellom fossil energi og netto null’, i tråd med ‘gass som overgang drivstoff’. Kombinerer man disse fremstillingene får man at norsk gass bidrar både til utslippsreduksjoner, energitilgang og energisikkerhet i Europa. På denne måten utfordrer Trellevik Avviklernes holdning om at lete- og boreaktivitet ikke er nødvendig for å møte europeiske behov i dagens situasjon, samt at norsk petroleum ikke har en framtid i en karbonbegrenset verden.

Jeg har vist retorikk og argumenter som i hovedsak peker på hensynet til europeisk tilgang. Det har i hele perioden etter krigsutbruddet vært et langt større fokus på europeiske behov enn før, men særlig i de første månedene var det hyppige referanser til at norsk petroleum bidrar til å ‘gjøre det levelig i Europa’ eller andre lignende narrativer. De følelsesbaserte koblingene mellom utfordringene som europeiske borgere møter og økningen i norsk gasseksport har gjort det svært vanskelig å utfordre de petroleumspolitiske implikasjonene som følger med dette bildet. Både SV, MDG og Venstre tilsluttet seg en midlertidig økning i gasseksporten, noe som viser at det var en bred aksept på Stortinget for at europeiske behov trumfet klimapolitikk i denne perioden. Videreutviklerne prøvde å koble de europeiske energibehovene til bildet av Norge som en ‘stabil og langsiktig leverandør til Europa’, noe som har skapt krav om nye TFO-runder og PUD-er.¹¹ Dette har bydd på problemer for Avviklerne, men senere skal vi se at de gjør forsøk på å bryte ned koblingene mellom dagens situasjon og åpning av nye petroleumsfelt.

Med europeisk sikkerhet som utgangspunkt

I tillegg til henvisninger til borgerne i Europa og de utfordringene de møter etter krigsutbruddet har det også vært oppmerksomhet mot hvordan statene i Europa er skikket til å møte utfordringene som har oppstått. Dette underkapitlet skal gå gjennom de diskursive endringene som knytter seg til den europeiske dimensjonen av det energipolitiske målet om sikkerhet.

Videreutviklerne og Avviklerne har ulike versjoner av hva som er den riktige veien videre etter de mest prekære energirelaterte problemene i Europa er løst. Men slik situasjonen var i 2022 og de første månedene av 2023 var hele kjernen i gruppen av Avviklere enige i en

---

¹¹ Plan for utbygging og drift av petroleumsforkomst.

midlertidig maksimering av gasseksporten til Europa. Likevel har det vært tydelige forsøk fra Videreutviklerne på å knytte Avviklernes petroleumpolitikk til redusert energisikkerhet i Europa:

Skulle me ført regjeringspartia sin samarbeidspartnar SVs petroleumpolitikk, ville me ikkje hatt nokon gass i det heile å bidra med (...). Mykje kan tyda på at når regjeringa no gjer knefall for SVs petroleumpolitikk, kan det forverra energisituasjonen og klimagassutsleppa i EU. Det er merkeleg å høyra dei representantane som meiner at me har funne nok olje og gass i verda. Ja, isolert sett har me det, men skal me utvinna den fossile energien, må me gjera det med dei metodane me nyttar i Noreg (Ove Trellevik (H), Stortinget, 2022b).

Trellevik hevder at SVs petroleumpolitikk ville ført til så lav produksjon at Norge ikke kunne bidratt overhodet i Europas vanskelige energisituasjon. Et 'knefall for SV' kobles med både forverret energisituasjon og økte klimagassutslipp, siden «metodene vi benytter i Norge» er den beste måten man kan «utvinne den fossile energien» på. Trellevik kobler den europeiske energisituasjonen med den norske miljøstandard for petroleumsutvinning. Denne koblinga utgjør et argument for å videreføre høy leteaktivitet på norsk sokkel. Etter krigsutbruddet har det blitt et vanlig syn med argumenter som bygger på ulike kombinasjoner av det nyoppståtte gassbehovet i Europa og norske karaktertrekk og norsk petroleumsproduksjon.

I sin diskurs har Videreutviklerne aktivt koblet norsk petroleum med den europeiske dimensjonen av det energipolitiske målet om sikkerhet. Et eksempel fra forordet i Oljedirektoratets ressursrapport, publisert i august 2022:

ODs hovedmål har i prinsippet vært det samme i hele femtiårsperioden: å bidra til størst mulig verdier for samfunnet fra olje- og gassvirksomheten gjennom en effektiv og forsvarlig ressursforvaltning, der det tas hensyn til helse, miljø, sikkerhet og til andre brukere av havet. (...) Med et Europa som trenger økte leveranser av både olje og gass, og som har store ambisjoner om å redusere utslipp av klimagasser, kan norske leveranser med lavt klimaavtrykk og lave kostnader bli enda viktigere. Slike leveranser kan bidra til både utslippsreduksjoner og økt energisikkerhet (Oljedirektoratet, 2022, p. 3).

Her ser vi at oppdraget fortsatt er å skape størst mulig verdier for samfunnet. Inntekts- og vekstimperativene er altså nevnt, men tradisjonelle koblinger om petroleumsnæringas bidrag til norsk velferd uteblir. Det skrives heller ingenting om at dagens europeiske behov kan gi norske inntekter. Koblingene til effektivitet, sikkerhet og miljøverdier – det vil si tre av fire energipolitiske mål fra Scrase & Ockwell – representerer ikke noe nytt i forhold til funnene i en rekke diskursanalyser av norsk petroleumspolitik. ¹² Det som er nytt er at de tradisjonelle argumentene som er rettet mot sivil legitimitet er forsvunnet ut. For eksempel er narrativet om at ‘inntekter og økonomisk vekst skapt gjennom petroleumsbransjen bidrar til velferdsstaten’ sjeldent i kildegrunnet til denne oppgaven, særlig sammenlignet med hvor viktig dette narrativet har vært det siste tiåret før krigsutbruddet (Handeland & Langhelle, 2021). I stedet pekes det på «et Europa som trenger økte leveranser av både olje og gass, og som har store ambisjoner om å redusere utslipp». Her spiller tidligere koblinger en viktig rolle. De energipolitiske målene om miljø og effektivitet har i lang tid vært knyttet til norsk petroleum. Med utgangspunkt i et ‘aggressivt Russland som fører en energikrig mot Europa’ ¹³ og skaper behov for ‘økte leveranser av både olje og gass’, så er det Norge som skal bidra til ‘utslippsreduksjoner og økt energisikkerhet’. Gjennom disse koblingene gjør OD det tydelig at hvis Norge skal være i stand til å bidra til europeisk energisikkerhet, kreves det «at virksomheten på norsk sokkel opprettholdes gjennom (...) høy leteaktivitet og målrettet teknologiutvikling» (ibid.). I likhet med europeisk tilgang bidrar altså europeisk sikkerhet til å åpne for nye begrunnelser for hvorfor det er viktig å videreføre et høyt aktivitetsnivå på norsk sokkel.

Utenriksminister Huitfeldt koblet også europeisk sikkerhet med norsk petroleum i sin tale på UiT Norges arktiske universitet i mai 2022:

(...) Europa [har] en stor jobb å gjøre for å bli uavhengig av russisk gass. Energipolitikk har nå blitt sikkerhetspolitikk. For Norge betyr det at fortsatt stabile og forutsigbare norske gassleveranser ikke bare handler om vår økonomi. Det handler også om Europas sikkerhet (Huitfeldt, 2022).

---

¹² Se f.eks. Hønneland & Jensen, 2011, 2015; Jensen, 2006.

¹³ Begrepet ‘energi-krig’ har vært brukt en rekke ganger på Stortinget av både Videreutviklerne og Avviklerne, se <https://www.stortinget.no/no/sok/?query=energi-krig&sorting=relevance&page=1>

Det handler ikke *bare* om vår økonomi, men om Europas sikkerhet. For å levere på dette punktet må vi ha ‘fortsatt stabile og forutsigbare gassleveranser’, og denne jobben må gjøres for å gjøre Europa ‘uavhengig av russisk gass’.

Olje- og energiminister Aasland argumenterte på samme måte på Stortinget i desember 2022:

*Norge er nå Europas største og viktigste leverandør av gass. Både selskapene og myndighetene har gjort tiltak for å øke produksjonen (...)
Norges gasseksport er svært viktig for Europas forsyningsikkerhet, og Norges viktigste bidrag til å avhjelpe energikrisen i Europa er å opprettholde gasseksporten på et så høyt nivå som mulig, så lenge vi kan.
TFO-rundene er viktig for å sikre tilgang på areal til nye prosjekter, slik at vi kan videreutvikle vårt energipartnerskap med Europa framover (Aasland (Ap), Stortinget, 2022b).*

Vi ser at Aasland deler både argumenter og premisser med Høyres Trellevik. Narrativet er ‘fortsatt leting og utvikling av norsk sokkel er den eneste farbare veien videre dersom vi skal fortsette å være den viktigste energileverandøren til Europa’. Norge skal maksimere gasseksporten «så lenge vi kan» for å «avhjelpe energikrisen». Historiefortellingen fra Trellevik og Aasland kan demme opp for tradisjonelle argumenter mot norsk petroleumsindustri. Et mye brukt argument fra Avviklerne er at klima- og miljøproblemer rammer det globale sør uforholdsmessig hardt, og dermed har rike stater et ansvar for å forhindre klimaendringer. Tidligere har dette argumentet blitt møtt av Videreutviklerne blant annet med henvisninger til miljøvennlig norsk petroleum og relativt lave utslipp i produksjonen (Berit Kristoffersen, 2015b). Nå kan det møtes med argumenter om at Europa er avhengig av norsk gass for å sikre både tilgang og sikkerhet.

Siden vår russiske nabo er involvert og situasjonen i Europa er geografisk mye nærmere enn det globale sør, er det naturlig at det er behovene her i vårt geografiske nærområde som får mest oppmerksomhet. I identitetssammenheng må Russlands rolle forstås som helt sentral – Norges ‘radikale andre’ står ansvarlig for redusert energisikkerhet hos våre partnere i Europa, et sterkt utgangspunkt for å dominere den politiske dagsordenen. Et eksempel på dette er at Stortinget vedtok våpenstøtte til Ukraina 28. februar 2022, fire dager etter invasjonen. Den gang sa utenriksminister Huitfeldt at «Russlands invasjon av Ukraina krever at vi åpner for helt særskilte beslutninger og tiltak» (Statsministerens kontor, 2022). Dette til tross for Norges svært restriktive praksis på å donere våpen til en part i aktiv strid.

Videreutviklernes kobling mellom norsk petroleum og europeisk sikkerhet styrkes av energipartnerskapet mellom Norge og EU. Dette er tydelig i en felles uttalelse hvor partnerskapet ble presentert:

«Norge er den største produsenten av olje og gass i Europa med en produksjon som bidrar betydelig til europeisk energisikkerhet (...) betydningen av Norges olje- og gassproduksjon for europeisk energisikkerhet har økt ytterligere etter Russlands uberettigede og uprovoserte angrepskrig mot Ukraina (...) Norge har betydelige gjenværende olje- og gassressurser og kan (...) fortsette å være en stor leverandør til Europa også i et lengre perspektiv forbi 2030» (Regjeringen, 2022, pp. 1-2)

I uttalelsen knytter både Norge og EU den norske petroleumen til energisikkerheten i Europa med henvisninger til «Russlands uberettigede og uprovoserte angrepskrig mot Ukraina». Dette er en aktiv kobling mellom Videreutviklernes petroleumspolitiske løsninger og Europas energipolitiske mål om sikkerhet, rammet inn av identitetsforskjeller mellom Russland og Norge/EU. At EU og Videreutviklerne er på linje kan utgjøre et stort hinder for Avviklernes evne til å utfordre den offisielle diskursen. Det er et tydelig samspill mellom identitet og forståelsen av norsk petroleum som avgjørende for europeisk sikkerhet, hvor identitetsforholdet mellom Norge og Russland understreker viktigheten av at 'Norge bidrar'.

'Solidaritet for Europa' eller inntekter?

Etter den russiske invasjonen har det vært bred enighet på Stortinget om at Norge skal samarbeide tettere med Europa og Ukraina på flere områder, for eksempel gjennom økning av gassproduksjonen og militær og sivil bistand. Som jeg viste i de to forrige kapitlene har det vært følelsesladde henvisninger til vanskelighetene våre naboer i Europa møter. Narrativet er 'norsk gass som langsiktig løsning for våre kriserammede partnere og naboer i Europa', med en forutsetning om at motivasjonen for å selge gass til Europa ikke har noe med inntekter eller andre økonomiske insentiver å gjøre. I stedet er motivasjonen å sørge for at våre europeiske partnere når sine energipolitiske mål om sikkerhet og tilgang. Dette understrekes av energisamarbeidsavtalen med EU, en avtale som gir viktige bidrag til Videreutviklernes narrativ.

I fortsettelsen kaller jeg dette narrative for 'solidaritet for Europa'. Dette er et praktisk grep som bidrar til å forenkle skriving og lesing. Navnet er valgt på bakgrunn av Videreutviklernes

språkbilder av den europeiske sivilbefolkningen, særlig narrativet om at den norske petroleumseksporten er økt ikke for å skape inntekter, men for å hjelpe et Europa i nød. Jeg skal bruke litt plass her på å vise forholdet mellom statlige inntekter og ‘solidaritet for Europa’, samt hvordan disse rettferdiggjøringene har avvekslet og utfylt hverandre i Videreutviklernes argumentasjon for norsk petroleumsproduksjon siden krigsutbruddet.

Jeg starter med å peke tilbake på sitatet fra OED, hvor de understreket at økende vektlegging av energisikkerhet vil under «alle tenkbare scenarier for fremtidig energibruk» være et «konkurransefortrinn for Norge som energileverandør». Dette var i 2013, og når det kobles med Støres uttalelser i dag setter det forholdet mellom inntekter og ‘solidaritet for Europa’ i nytt lys: Hele det siste tiåret har OED vært bevisst på at Norge som «stabil og forutsigbar leverandør» vil «under alle tenkbare scenarier være et konkurransefortrinn for Norge som energileverandør» (Olje- og energidepartementet, 2013).¹⁴ Begrepet ‘konkurransefortrinn’ er knyttet til markedskonkurranse og er en klar indikator på at det er økonomiske muligheter som har stått i sentrum for OEDs fokus på energisikkerhet. Derfor representerer OEDs utsagn fra 2013 en diskursiv kobling mellom inntekter og energisikkerheten til norske petroleumskunder. Ti år senere, med den russiske invasjonen som bakgrunn, var argumentasjon i stedet basert på at norsk petroleum bidrar til de europeiske dimensjonene av EPM sikkerhet, EPM tilgang og imperativet om økonomisk vekst. Jeg minner om Støres formuleringer: 1) «Vår holdning er at vi ikke er tjent med høye og ustabile priser på gass i Europa» og 2) «Høy og stabil produksjon på norsk sokkel er vårt viktigste bidrag til europeisk energisikkerhet og stabilitet» (Støre, 2022a, 2022b). Denne endringen var mest fremtredende det første drøye halvåret etter invasjonen. Det er denne perioden jeg i starten av analysekapitlet kalte for en ‘mellomperiode’ i rettferdiggjøringene for norsk petroleumsproduksjon. I resten av kapitlet skal vi se hvordan økonomiske forhold kom tilbake som en del av rettferdiggjøringene. Tidsmessig befinner dette seg for det meste rundt årssdagen for den russiske invasjonen.

Støre holdt nok en redegjørelse for Stortinget om Ukraina-krigen i februar 2023. Nesten et år etter krigsutbruddet gjentok statsministeren narrative vi har sett om aggressive Russland, europeisk fokus på sikkerhet og beredskap og betydningen av norsk gass i denne

---

¹⁴ Med forbehold for at energisituasjonen i Europa i 2022 ikke nødvendigvis faller inn i OEDs formulering «alle tenkbare scenarier».

sammenhengen. I talen settes Norge opp som en ‘redningsmann’ for europeisk energitilgang, helt i tråd med ‘solidaritet for Europa’:

Det vi har sett, gjennom disse månedene, er at flere har lært å kjenne viktige sider ved Norge gjennom denne krisen. Norge er nå Europas ledende leverandør av gass. Land i Europa kunne fylle opp sine gasslagre i høst fordi selskapene på norsk sokkel greide å øke vår eksport. Vi støtter tiltak for å stabilisere energimarkedene i Europa (Støre, 2023).

Slik Støre formulerer seg impliserer han at Norge økte sin eksport for å 1) fylle europeiske lands gasslagre, og 2) stabilisere europeiske energimarkeder. Inntekter og andre økonomiske muligheter holdes foreløpig utenfor, og dette bidrar til å fremheve de ‘viktige sidene ved Norge’: solidaritet, forutsigbarhet og pålitelighet.

Senere i samme tale retter Støre fokuset mot forsyningssikkerhet og økonomisk vekst:

Vi ser at energikrisen har vært en vekker for alle land i Europa. Forsyningssikkerhet blir mye viktigere i lang tid fremover. Pålitelige leveranser fra pålitelige kunder vil verdsettes høyt (...). Det betyr at norsk gass vil forbli etterspurt. For å møte denne etterspørselen må vi videreutvikle norsk sokkel. Det gir store muligheter. Også fordi den norske gassen er klimavennlig sammenlignet med alternativet (...). Her ligger det store industrielle muligheter for norsk næringsliv og industri, for norske arbeidsplasser og industriell lokal utvikling (Støre, 2023).

Fram til den siste setninga er Støres utsagn nærmest et ekko av OEDs ti år gamle uttalelse om forholdet mellom norske energileveranser og energisikkerheten til norske kunder. Støre slår fast at nå er forsyningssikkerhet viktigere enn før og pålitelige leveranser verdsettes høyt av europeiske stater. Og her kan kanskje europeiske stater ‘lære å kjenne viktige sider ved Norge’ som Støre ikke nevnte i forbindelse med ‘fylling av europeiske gasslagre’ i forrige utdrag: Fokuset på de store industrielle mulighetene som kan skape norske arbeidsplasser og lokal utvikling. Støres utsagn er et tidlig eksempel på at koblinger mellom norsk petroleum og statsimperativet om økonomisk vekst (norsk dimensjon) er tilbake i argumentasjonen til regjeringen. Som før fungerer miljøkoblingen som begrunnelse for hvorfor norsk petroleumsindustri har livets rett i framtida.

Som jeg viste tidligere var en rekke ministre og andre Videreutviklere aktive i løpet av krigens første måneder, hvor de forsøkte å etablere en forestilling om at 'Norge bidrar til europeisk energisikkerhet og -tilgang gjennom økte gassleveranser, og på den måten reduseres energiprisene for våre naboer i Europa'. I de første månedene etter krigsutbruddet sto denne typen argumenter relativt alene i begrunnelsene for økningen av norsk petroleumproduksjon. Nesten ett år etter krigsutbruddet peker Støre på de positive konsekvensene økt etterspørsel etter norsk gass har for norsk næringsliv, industri og arbeidsplasser. Med dette er koblingene mellom norsk petroleum og statsimperativet om økonomisk vekst tilbake i ringen. Det er tydelig at 'solidaritet for Europa' har spilt en viktig rolle i denne 'mellomperioden' for rettferdiggjøring for norsk petroleumindustri.

Jeg vil understreke at gruppen av Videreutviklere har vært noe delt i når henvisninger til inntekter og økonomisk vekst kom tilbake som en del av rettferdiggjørelsen for norsk petroleum. Fremskrittspartiet har vært i utakt med de andre partiene, og særlig sto to enkeltrepresentanter for utypiske rettferdiggjørelser i forhold til resten av Videreutviklerne. Dette er ikke representativt for stortingskoalisjonen som normalt sikrer flertall i vedtak om norsk petroleumspolitikk og vektlegges derfor ikke i denne analysen.

Pressekonferansen på Troll A

Jeg viste tidligere et utdrag fra statsminister Støres pressekonferanse ombord på Troll A-plattformen i Nordsjøen, der han sto sammen med EU-kommisjonens leder Ursula von der Leyen, NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg og konsernsjef i Statoil Anders Opedal. Før jeg viser noe av det som ble sagt på denne pressekonferansen, skal jeg understreke betydningen av at akkurat disse fire holdt en felles seanse på Troll A. Equinor er operatør på Troll A, og gassfeltet som denne plattformen står på inneholder omtrent 40 % av norske gassreserver. Derfor må Troll A-plattformen forstås som et kraftfullt symbol på norsk petroleumindustri. Stoltenberg leder forsvarsalliansen som både Norge og EU-landene tilhører, og von der Leyen er øverste leder i EUs utøvende myndighet. I en tid hvor den politiske betydningen til sikkerhet- og energispørsmål har økt betydelig på kort tid, er både deltakerne og plasseringen av pressekonferansen en symboltung handling. Forenklet kan man si at von der Leyen representerer europeisk behov, Stoltenberg representerer sikkerhet, mens Støre, Opedal og Troll A representerer norsk gass. Lokaliseringen kan derfor ses på som en representasjon av samkjøringen mellom nettopp europeisk (energi)sikkerhet og norsk petroleum.

Jeg skal ikke bruke mye plass på utsagn fra Stoltenberg og von der Leyen, annet enn to korte utdrag som bidrar betydelig til å etablere Videreutviklernes narrativer om norsk gass for europeisk energisikkerhet.

Stoltenberg understreket det symbolske:

«Disse byggverkene er virkelig imponerende, og vi vet alle at de bidrar til å varme opp hjem og holde industri i hele Europa i gang. Så derfor er gassinstallasjoner som Troll-plattformen kritiske for våre økonomier, våre industrier, og derfor også for vår sikkerhet» (Jens Stoltenberg, Statsministerens kontor, 2023, min oversettelse).

Mens von der Leyen understreket hvor viktig norsk gass er for Europa:

«Norge hjalp oss i en kritisk tid, (...) og dette hjalp oss virkelig gjennom vinteren. Vi er taknemlige for det, og vi er virkelig glade for at vi i årene som kommer vil opprettholde dette høye nivået av støtte» (Ursula von der Leyen, Statsministerens kontor, 2023, min oversettelse).

På samme vis som Støre bruker også von der Leyen språkbilder om at det er norsk gass som tillater europeere å 'komme seg gjennom vinteren'. At aktører som Stoltenberg og von der Leyen helt tydelig støtter Videreutviklernes narrativ kan få svært stor påvirkning på Avviklernes evne til å trenge gjennom i debatten med sine egne argumenter. Hvordan kan norske småpartier vite bedre enn EU-kommisjonen hvilke behov EU-landene har i en utfordrende tid? Energisamarbeidsavtalen har satt opp store hindre for at Avviklerne skal nå gjennom med sin versjon av virkeligheten.

Aktører som diskursivt kobler egen politikk med statsimperativene har større sannsynlighet til å lykkes med å påvirke energipolitiske løsninger (J. I. Scrase & Ockwell, 2010, p. 2228, Dryzek et al., 2003, p. 13). Med referanser til både europeisk (energi)sikkerhet og statsimperativet om overlevelse, har argumentene som støtter ideen om petroleumsproduksjon forbi 2030 potensiale til å dytte miljø- og klimabekymringer ut over sidelinja.¹⁵ Derfor har energisamarbeidet mellom Norge og EU, samt relaterte uttalelser, argumenter og pressekonferanser, et betydelig potensiale til å bidra til å legitimere fortsatt høy leteaktivitet

---

¹⁵ Jeg minner om at EPM sikkerhet bærer i seg enkelte statlige interesser. «Statsimperativet om overlevelse» forstås som norsk petroleumsindustri sin konkurransevne i en utslippsbegrenset framtid, i tråd med Handeland og Langhelle (2021).

på norsk sokkel. Gjennom aktiv bruk av symboler som Troll A jobbes det for å styrke koblinger mellom europeiske behov og Videreutviklernes petroleumpolitiske løsninger.

At Stoltenberg er med er i seg selv et symbol. Han representerer NATO, en organisasjon som normalt sett ikke har noe med norsk energipolitikk å gjøre. Når NATO involveres direkte gjennom pressekonferansen på Troll A, kan det forstås å skape effekter som minner om Faircloughs begrep ‘interdiskursiv miks’: Stoltenbergs deltakelse bidrar til å endre grensene i forholdet mellom ‘sikkerhet’ og ‘norsk petroleum’, og hans tilstedeværelse kan forstås som et ‘fremmedelement’ som tas opp i en ny sammenheng. Ifølge Fairclough er dette et tegn på sosial forandring (Fairclough, 1993). Faircloughs begrep gjelder diskursive endringer, men basert på den åpenbare betydningen av både plasseringen av og deltakerne på pressekonferansen mener jeg det er grunnlag for å hevde at en lignende effekt er tilstede her.

Inntekter, økonomisk vekst og ‘solidaritet for Europa’

Dette kapitlet fokuserer på hvordan henvisninger til inntekter og økonomisk vekst i petroleumpolitikken har endret seg siden krigsutbruddet. Det siste tiåret før krigen var dette de to viktigste rettferdiggjøringene for norsk petroleumpolitikk (Handeland & Langhelle, 2021). Fokuset her er på hvordan identiteter og ulike koblinger kommer sammen og blir brukt som argumenter for videreføring av høy leteaktivitet på norsk kontinentalsokkel av Videreutviklerne.

Aaslands taler rundt årsskiftet 2022/2023

Olje- og energiminister Aasland har i mange ulike sammenhenger brukt både identiteter og koblinger mellom statsimperativer og energipolitiske mål i sin argumentasjon. I kildegrunnet til denne oppgaven opptrer Aasland hyppig, og hans koblinger er representative for både regjeringen og Videreutviklerne. I tillegg må Aaslands uttalelser som olje- og energiminister forutsettes å være svært tett på norsk handlingsintensjon i petroleumpolitiske spørsmål. Derfor er mange av utdragene jeg viser i dette kapitlet fra Aasland.

Den energipolitiske samarbeidsavtalen mellom Norge og EU gir grobunn for sterke argumenter basert på EUs egen versjon av hvilke behov de har og hvem de helst vil samarbeide med for å dekke disse behovene. Når Aasland talte på Oljeindustripolitisk seminar i januar 2023 gikk han langt i sin petroleumsoptimisme med en rekke rettferdiggjøringer for

videreføring av et høyt letenivå. Han gikk tidlig inn på energisamarbeidserklæringen mellom Norge og EU:

«[I energisamarbeidsavtalen] pekes det på at norsk petroleumsvirksomhet blir viktig for Europa også etter 2030. Det er en viktig erkjennelse og anerkjennelse som har noe å si for hvor attraktivt det er å investere. Og vi trenger, som dere vet, flere investeringer i årene som kommer. Den jobben som gjøres på norsk sokkel nå har sjelden vært viktigere» (Olje- og energidepartementet, 2023c).

Aasland er tydelig positiv til at samarbeidsavtalen kan gjøre petroleumsinvesteringer på norsk sokkel mer attraktive. Flere investeringer betyr høyere aktivitetsnivå, og aktiviteten på norsk sokkel har «sjelden vært viktigere». Dette tolker jeg som en referanse til de europeiske dimensjonene av EPM tilgang og sikkerhet. Aasland fortsetter:

«Hvis vi gir Putin lillefingeren – altså hvis samholdet rakner – da har Putin vunnet krigen. Vi kan ikke la det skje. Vi står samlet mot det brutale angrepet fra Russland på Ukraina. Vi hjelper de som flykter, og vi bistår de som blir igjen med våpen. I tillegg skal vi bistå med å bygge opp landet igjen når krigen er over. Inntektene fra nettopp den jobben dere gjør, gjør det mulig» (ibid.).

Putin settes opp som et sterkt symbol på noe vondt og uønsket, en brutal statsleder som sender mennesker på flukt med sin angrepskrig. Det er henvisninger både til individene som må flykte, ukrainske forsvarsstyrker og til gjenoppbygningen av Ukraina, det vil si både enkeltindividet og staten. Og årsaken til at Norge er i en situasjon til å hjelpe, er at vi har ‘inntekter fra den jobben dere i oljeindustrien gjør’. Aasland bruker her ‘solidaritet for Europa’ til å legitimere et høyt aktivitetsnivå i petroleumssektoren, og kobler norske gassinntekter til flyktninghjelp, våpenbistand og gjenoppbygning av Ukraina. Dette utgjør sterke koblinger mellom inntektene fra petroleumssektoren og bistand til Ukraina.

På denne måten brukes statsimperativet om inntekter som rettferdiggjøring for norsk petroleumsproduksjon, men indirekte gjennom den ukrainske sivilbefolkningens behov. Dette utgjør en endring fra før krigen – der fokuset før krigsutbruddet lå på hvordan petroleumsinntektene gagnar Norge, er det nå fokus på hvordan inntektene kan ganne det krigsrammede Ukraina.

Aasland fortsatte med å understreke årsakene til det høye prisnivået:

Men ser vi lengre frem så vil vi de neste årene forvente gasspriser som er høye. Tiltakene som settes i verk må adressere hovedproblemet: Knappheten på gass. (...) Regjeringen har to mål for petroleumpolitikken: 1) Vi skal utvikle, ikke avvikle. Legge til rette for å produsere mest mulig. 2) Sørge for at det kan skje med lavest mulig klimautslipp (Olje- og energidepartementet, 2023c).

Hovedproblemet er ifølge Aasland en knapphet på gass. Dette er et viktig poeng som på mange måter er grunnlaget for uenigheten mellom Avviklerne og Videreutviklerne, noe jeg kommer tilbake til i diskusjonskapitlet. I tillegg er den kjente koblingen med EPM miljø tilstede når Aasland sier at maksimeringen av produksjonskapasiteten skal skje med lavest mulig klimautslipp.

Under pandemien vedtok Stortinget en skattepakke til petroleumsnæringa for å opprettholde aktivitetsnivået. Denne har vært både hyllet og kritisert, hvor Aasland tilhører førstnevnte kategori:

Skattepakken vil også gi produksjon som aldri har vært viktigere for verden og Europa. Skattepakken vil gi staten høyere inntekter enn den ellers ville fått. Samlede forventede inntekter fra staten fra disse prosjektene utgjør flere hundre milliarder kroner. Disse inntektene hadde vi fått senere – eller i verste fall aldri – uten de midlertidige skatteendringene (Olje- og energidepartementet, 2023c).

Inntektene er tilbake i rettferdiggjøringen til Aasland uten direkte henvisninger til ‘solidaritet for Europa’, men bakteppet er at norsk produksjon er viktigere enn noensinne for verden og Europa. Dette kaster nytt lys over det som ellers er tradisjonelle henvisninger til inntektene fra petroleum.

Aasland fortsetter:

I tillegg så har utbyggingsplanene levert under skattepakken gitt et viktig bidrag slik at vi kan opprettholde produksjonen på dagens høye nivå de neste årene – samt til å begrense det forventede produksjonsfallet fra slutten av dette tiåret. Da må vi lete mer, og investere i både nye og gamle funn. Det skal vi. Vi er Europas viktigste energileverandør (...). For å

oppretholde volumet må vi også sikre nye utbygginger. Enkelte hevder at disse utbyggingsprosjektene går på bekostning av utbyggingen av andre næringer. Jeg er ikke enig (Olje- og energidepartementet, 2023c).

Aasland tar for gitt at Norge skal begrense det forventede produksjonsfallet fra slutten av 20-tallet. Derfor må både leting og investeringer økes, og «det skal vi». Det er henvisninger til Norge som Europas ‘viktigste’ energileverandør – ikke den største, men den *viktigste*. Dette er en formulering som går igjen og igjen hos Videreutviklerne, særlig fra regjeringspartiene. Slik jeg tolker denne forskjellen er ‘størst’ en henvisning til volum helt uten ideelle fasetter, mens ‘viktigst’ bærer i seg elementer av at Norge er velmenende, pålitelig og ikke minst forutsigbar. For å opprettholde produksjonsnivået og rollen som Europas viktigste energileverandør må det sørges for nye utbygginger. Og Aasland har et stikk til alle Avviklerne som argumenterer for at investeringer i petroleumsaktivitet binder opp kapasitet til en næring som Norge uansett må omstille seg bort fra, og at petroleumsinvesteringer dermed forsinket det grønne skiftet: Han er ikke enig. Begrunnelsen er:

Vi trenger nye næringer – som havvind, CO2-lagring, hydrogen, havbruk og mineraler. Ikke i stedet for olje og gass. Sammen med olje og gass (...). Da skal vi føre en forutsigbar og helhetlig politikk som bidrar til å forsyne Europa med energi, trykker norske arbeidsplasser, sikrer landets inntekter (Olje- og energidepartementet, 2023c).

Påstanden er at de nye energinæringene må utvikles sammen med petroleumsnæringa for at Norge skal bidra til å forsyne Europa med energi, samtidig som man sikrer inntekter og skaper arbeidsplasser. Igjen ser vi at Aasland kombinerer den nye koblinga mellom norsk petroleum og ‘solidaritet for Europa’ med tradisjonelle henvisninger til inntekter og økonomisk vekst. Dette gir et inntrykk av at henvisningene til imperativene om inntekter og økonomisk vekst er ‘mildere’ enn før krigsutbruddet. Der argumenter før krigsutbruddet kunne være helt uforbeholdne i sine henvisninger til all velferden petroleum genererte for Norge, utstråler slike henvisninger i dag mer av tilbakeholdenhet enn uforbeholdenhet. Det er naturlig å tro at dette henger sammen med ‘solidaritet for Europa’ – det tar seg dårlig ut for en ‘redningsmann’ som Norge å skryte over inntektene redningstjenesten gir.

I en annen tale gjentok olje- og energiministeren sin analyse av årsakene bak situasjonen i Europa:

Det er mangel på gass som er årsaken til problemene. Vi må sørge for at vi har fokuset rettet mot å utvikle olje- og gassindustrien vår, utvikle de fantastiske mulighetene som finnes på norsk sokkel (Olje- og energidepartementet, 2022f).

Aasland slår utvetydig fast både at det er for lite gass tilgjengelig og at det er denne gassmangelen som er roten til problemene Europa opplever. Norge må «utvikle de fantastiske mulighetene som finnes på norsk sokkel», fordi:

Gassen vi anslår å levere til Europa i år, tilsvarer i overkant av 1300 TWh. Dette er ikke noe som enkelt lar seg erstatte av fornybar energi. Tvert om. Det er en ganske viktig energibærer for vår stabilitet (...) Vi har IEA¹⁶-møter av og til med energiministrene. For ett år siden satt vi og diskuterte hvordan vi kan løsrive oss fra gass raskest mulig. Et halvt år etterpå diskuterte vi hvordan vi kunne klare å få nok fossil energi for å stabilisere energimarkedene. Så dette er en veldig tydelig understreking at vi skal utvikle, ikke avvikle, norsk olje- og gassindustri (Olje- og energidepartementet, 2022f).

Aasland går langt i å avskrive fornybare energikilder sin evne til å være nettstabiliserende. Dette argumentet ser man sjelden i norske energidebatter, og kan forstås som en svekkelse av insentivene for den norske satsinga på havvind. Dette på tross av at norsk havvind regnes for å ha unike muligheter til å fungere som nettstabilisator på grunn av ulike vindforhold nord og sør for Stad (Solbrekke, Kvamstø, & Sorteberg, 2020). Denne framstillinga forsterkes når Aasland senere sier at «Vi vet at strømeksport fra havvind vil uansett ikke på mange, mange tiår kunne erstatte de energimengdene vi i dag eksporterer i form av olje og gass» (Olje- og energidepartementet, 2022f). Dette argumentet er basert på et premiss om at havvind skal generere like store energimengder til eksport som petroleum, et premiss som det ikke finnes noen vedtak eller enighet om i norsk politikk. Den norske overgangsstrategien er basert på flere forskjellige produksjonsmetoder og energibærere, og Aaslands premiss kan derfor forstås som forenklet på grensen til villedende.

Olje- og energiministeren fortsetter med å fortelle hvordan IEA-møtene har skiftet karakter, fra å planlegge for den fornybare framtida til å drive tiltak for å skaffe til veie tilstrekkelig

---

¹⁶ International Energy Agency

fossil energi. Det kan tolkes som et ekskluderende argument, siden de færreste har anledning til å sjekke hvordan IEA-møter mellom energiministrene har utvikla seg. Vi blir henvist til å ta Aaslands ord for det, og med det benytter han seg av autoriteten som minister til å flytte begrunnelser for norsk energipolitikk ut av hendene til ‘vanlige’ borgere: Hvis energiministrene er enige om dette, legges bevisbyrden på den som måtte mene noe annet. I neste setning pekes det på behovet for å utvikle petroleumsindustrien, ikke avvikle. Dermed brukes energiministrenes angivelige enighet i IEA-møtene og energisituasjonen i Europa som argumenter for videreføring av et høyt produksjonsnivå på norsk sokkel.

Det er etablert at Videreutviklerne over tid har forsøkt å knytte sin petroleumspolitik til ivaretagelse av miljø- og klimahensyn (Handeland & Langhelle, 2021; Jensen, 2006; Berit Kristoffersen, 2015a, 2015b). Miljøkoblingen ligger til grunn for store deler av argumentasjonen om hvorfor norsk petroleum har livets rett i en karbonbegrenset fremtid. Til nå i denne analysen har miljøargumentet vært den mest stabile koblingen til norsk petroleum, både før og etter krigsutbruddet. Men som jeg skal vise her, går enkelte uttalelser fra olje- og energiminister Aasland helt på tvers av den siste IPCC-rapporten, det mest anerkjente vitenskapelige kunnskapsgrunnlaget for miljø- og klimarelaterte utfordringer. På Miljødirektoratets nettsider heter det at dette er det viktigste faglige grunnlaget om klimaendringene (Miljødirektoratet, 2023).

Når FNs generalsekretær Guterres presenterte IPCC-rapporten tidligere i år, sa han:

Agenda Akselerasjon¹⁷ oppfordrer til flere handlinger. Spesifikt: (...) Å stoppe enhver utvidelse av eksisterende olje- og gassreserver (...). Jeg oppfordrer alle myndigheter til å forberede energiovergangsplaner i samsvar med disse handlingene (...) (António Guterres, Forente Nasjoner, 2023).

Gjennom denne uttalelsen gjør Guterres det klart at *enhver utvidelse* av eksisterende petroleumssreserver er på tvers av FNs anbefalinger. Det er viktig å ha for seg at *reserver* i petroleumssammenheng viser helt konkret til «petroleumsmengder som det er besluttet at skal utvinnes» (Norsk Petroleum, 2023).

---

¹⁷ The Acceleration Agenda er FNs plan for å trappe opp innsatsen for å oppnå det de kaller en klimasolidaritetspakt.

Olje- og energiminister Aaslands innlegg på Desemberkonferansen¹⁸ 2022 står i sterk kontrast til Guterres' utsagn:

Jeg er i ferd med å sluttbehandle Halten Øst som er en utbygging av flere små funn. Jeg vil applaudere selskapene for å ha jobba frem en samordna utbyggingsløsning for en rekke funn og prospekter som hver for seg ikke har gitt grunnlag for utbygging før nå. Slikt vil jeg selvfølgelig se mer av! (Olje- og energidepartementet, 2022f).

Det Aasland beskriver er en prosess hvor de små funnene, tidligere kategorisert som «betingede ressurser», nå på grunn av samordning mellom selskapene har blitt klassifisert som «reserver».¹⁹ Dette er ikke bare på tvers av FNs anbefaling, det er så nært man kan komme det motsatte: Samordningen av små funn har ført til en økning av Norges reserver, og dette vil Aasland «*selvfølgelig se mer av!*».

Dette var det første av en rekke lignende utsagn fra Aasland på Desemberkonferansen i 2022:

I sommer hadde jeg gleden av å godkjenne Ormen Lange fase 3. Et prosjekt som (...) øker og akselererer gassuttaket. Det er bra for verdiskapinga og sysselsettinga, aktiviteten på Nyhamna – og ikke minst for våre venner i Europa (Olje- og energidepartementet, 2022f).

Et økt og akselerert gassuttak begrunnes gjennom referanser til økonomisk vekst og europeiske behov. I denne delen av talen fremstår Aaslands formuleringer som tydelig begeistret for de nye utbyggingene, og han trekker frem totalt syv eksempler på ny aktivitet på norsk sokkel som skal øke utvinningsgraden fra norske reserver. I tillegg trekker han fram utbyggingsplanene for Linnorm, det største uutbygde gassfunnet i Norge, og sa at «*Jeg forventer derfor at selskapene (...) jobber videre med Linnorm slik at vi kan feire en utbygging på en ny Desemberkonferanse i nær fremtid. For det er et viktig prosjekt*» (Olje- og energidepartementet, 2022f).

Når Aasland skal oppsummere situasjonen, understreker han i praksis det store gapet mellom han selv og Guterres:

---

¹⁸ Desemberkonferansen er ifølge egne nettsider «en av Norges fremste nettverksarenaer rettet mot energi-, olje- og gassbransjen».

¹⁹ Se https://www.norskipetroleum.no/?attachment_id=23772 for en oversikt over klassifiseringene.

I sum er det med andre ord svært mye som skjer her hos dere. Og det vitner om en industri med fremtiden foran seg og ser på fremtidsmulighetene som gir anselige bidrag til energi til Europa, sysselsetting og viktige skatteinntekter her hjemme og grunnlaget for videre drift av infrastrukturen som er bygget opp i Norskehavet, som er så viktig (Olje- og energidepartementet, 2022f).

I kontrast til anbefalingene fra IPCC mener Aasland at dagens aktivitet «vitner om en industri med fremtiden foran seg», og vi ser at statsimperativene om økonomisk vekst og inntekter har kommet tilbake i argumentasjonen. Samtidig vil jeg understreke at dette er på en konferanse for olje- og gassnæringa. Mitt inntrykk er at når Aasland har uttalt seg i andre sammenhenger har referansene til vekst og inntekter vært mer nedtonet enn de var i denne talen, og europeiske behov har vært tilsvarende forsterket. Likevel er Aaslands utsagn et tydelig tegn på at disse imperativene til en viss grad kom tilbake som rettferdiggjøringer for norsk petroleumsindustri rundt årsskiftet 2022/2023. Jeg kommer tilbake til forholdet mellom Aasland og IPCC i diskusjonskapitlet.

Inntektsøkningen fra gasseksport til Europa i 2022

Jeg har tidligere vist at inntektene fra norsk gasseksport økte med over 430 % fra 2021 til 2022. Dette kapitlet går gjennom debatten på Stortinget i forbindelse med MDGs representantforslag om å sette ekstraintektene inn på et solidaritetsfond. Begrunnelsen for å gi dette spesiell oppmerksomhet er tredelt. For det første har inntekter vært en av de viktigste rettferdiggjørelsene for norsk petroleumsindustri i tiåret som ledet opp til krigsutbruddet (Handeland & Langhelle, 2021). For det andre har Avviklerne henvist til inntektsøkninga på Stortinget flere ganger, hvor særlig MDG har gjort en diskursiv innsats for å etablere et narrativ knyttet til inntektsøkninga. For det tredje er et samlet Storting enige om at det er Putin og Russland som står ansvarlig for energisituasjonen i Europa.

Videreutviklerne stemte ned MDGs representantforslag, noe som kan skape en utfordring for Videreutviklerne – hvordan skal man rettferdiggjøre inntektsøkningene som er skapt gjennom russisk aggresjon på bekostning av våre naboer og partnere i Europa? Svaret har i stor grad vært å flytte fokuset bort fra inntektene og mot betydningen norsk petroleum har for Europa.

Jeg viste flere utdrag fra Støres redegjørelser for Stortinget om krigen i Ukraina der han snakket om hvordan «det smerter» å se «fortvilelsen bre seg i Europa». Det var henvisninger til kalde vintre, rasjonering og skyhøye energipriser, og narrativet var at gjennom maksimal utnyttelse av potensialet på norsk sokkel har Norge bidratt til å fylle europeiske gasslagre og

dermed avhjulpet situasjonen. Dette betyr at «Høy og stabil produksjon på norsk sokkel er vårt viktigste bidrag til europeisk energisikkerhet og stabilitet akkurat nå» (Støre, 2022b). Stortingetsrepresentant Frode Jacobsen (Ap) er helt på linje med Støre:

Norge skal være en forutsigbar energipartner for Europa. Vi må levere energi og ikke være oss selv nærmest, det kler oss dårlig. Nå trenger Europa oss, og da skal vi selvsagt være der (Stortinget, 2022d, p. 153).

Jacobsen fremstiller det som at gasseksporten gjennomføres av altruistiske grunner, selv om Norge tjente 1 315 milliarder på petroleumsvirksomhet i 2022. Forstått i lys av statsimperativene er utsagnet meningsløst – å «levere energi» er noe Norge i årtier har gjort av egeninteresse, blant annet gjennom statsimperativene om inntekter og økonomisk vekst. Derfor er det ingen motsetning mellom å levere energi og ‘å være seg selv nærmest’, tvert i mot, det er i aller høyeste grad i norsk interesse å levere energi på grunn av inntektene det genererer. I tillegg kan det gi realpolitiske fordeler nettopp gjennom rollen som ‘forutsigbar energipartner for Europa’, noe energisamarbeidsavtalen med EU er et godt eksempel på – den skaper muligheter for norske energinæringer som ellers kunne vært vanskelig å oppnå.

Jacobsen og Støre er altså enige om hva norsk petroleum skal bidra med, og for hvem. Men hvordan inntektsøkninga passer inn i dette bildet har jeg ikke klart å finne ut av. I kildegrunlaget mitt finnes det *ikke ett* eksempel på at Støre eller andre Videreutviklere snakker eksplisitt om inntektsøkninga. Jeg har heller ikke klart å finne det ved hjelp av målrettede søk på stortinget.no. Dette ‘nullresultatet’ er betegnende for hvordan Videreutviklerne har flyttet fokus bort fra hva petroleumsinntekter bidrar med for norske borgere.

I kontrast til dette har MDG vært tydelig i sine holdninger knyttet til de store inntektsøkningene fra norsk gasseksport i 2022:

Miljøpartiet De Grønne mener at vi bør sette de ekstraordinære olje- og gassinntektene inn på et solidaritetsfond til gjenoppbygging av Ukraina, til fornybar energi i Europa og til å hjelpe verdens fattige, som rammes dobbelt av krisene (...) vi [må] bidra til det globale fellesskapet. Hvis privilegerte land som Norge velger en navlebeskuende, nasjonalt orientert strategi, blir krisene verden nå opplever, uløselige» (Nguyen Berg (MDG), Stortinget, 2022e, p. 47).

MDG peker her på helt konkrete bruksområder for petroleumsinntektene. I motsetning til Jacobsen og Støre som gjorde et poeng ut av hva norsk petroleumsindustri bidrar *til*, snur MDG på det og sier hva *inntektene* fra industrien bør bidra *med*: Grønn omstilling, gjenoppbygging av Ukraina og internasjonal utjevning, ikke ‘navlebeskuende nasjonale strategier’. Både statsministeren, Jacobsen og den bredere gruppen av Videreutviklerne baserer sine argumenter på at norsk gass har fylt opp europeiske gasslagre før vinteren og dermed bidratt til lavere energipriser. Denne forskjellen er svært betydningsfull for framtida til norsk petroleum: Hvis argumentet om at det viktigste Norge kan gjøre er å ‘fylle europeiske gasslagre’, åpner det for at Norge skal «*fortsette å være en stor leverandør til Europa også i et lengre perspektiv forbi 2030*» (Regjeringen, 2022, pp. 1-2). For å oppnå det må Norge iverksette «*Tiltak for å øke ressurstilveksten og holde enhetskostnadene lave*» (Oljedirektoratet, 2022, p. 59). Eller som det het i tilleggsmeldinga: «*Videre leting er også viktig for å legge til rette for at Norge fortsatt skal være en sikker og forutsigbar leverandør av olje og gass i Europa*» (Olje- og energidepartementet, 2022a). Hvis man derimot følger MDGs forslag om å opprette et solidaritetsfond vil de tidligere så viktige inntektene ikke lengre tilfalle Norge. Selv om inntektsargumenter falt ut i ‘mellomperioden’ er det ikke å forvente at Videreutviklerne skal tilslutte seg MDGs forslag.

Avviklerne har i stor grad vært enige om hva ekstrainntektene bør brukes på, men det var likevel ingen andre enn Rødt som støttet MDGs representantforslag. Både Venstre og SV ga uttrykk for at de støttet MDGs intensjon. Begge partiene hevdet at de stemte ned forslaget siden de hadde lignende forslag i sine alternative statsbudsjetter (Stortinget, 2022f).

Under et møte på Stortinget som tok for seg representantforslaget fra MDG utfordret MDGs representant Heiberg finansminister Vedum om inntektsøkninga:

Veldig mange europeiske land importerer meir energi enn dei eksporterer. Dermed er dei ikkje like heldige som Noreg med ekstrainntekter frå energisal, som kan brukast til å hjelpe eiga befolkning med høge rekningar. Utviklingslanda blir òg ramma hardt av krigen. (...) 50 millionar menneske i 45 land står i fare for å svelte. Me risikerer hungersnød, svolt og destabilisering av land på eit nivå me aldri før har sett. Med dette bakteppet blir det grotesk at fleirtalet i denne salen meiner at Noreg skal ruge på dei 2000 ekstra milliardar kronene som me har tent i 2022 (...) (Heiberg (MDG), Stortinget, 2022f)

Det er en skarp tone fra Heiberg, og hun legger ingenting i mellom når hun hevder at flertallet i salen handler ‘grotesk’ siden de skal ‘ruge på de 2000 ekstra milliardene vi har tjent’.²⁰ Som andre MDG-representanter kobler også Heiberg inntektsøkninga med europeiske energipriser og internasjonal nødhjelp.

Som svar snakket finansministeren om flere ting, men ikke om inntektsøkninga i 2022:

Det er viktig å huske på at noe av det som ga mest kraft for Norge og andre land i Vest-Europa etter annen verdenskrig, var nettopp handel. Det er ikke bare klassisk bistand (...) her er det et langsiktig arbeid. Samlet for 2022 og 2023 har vi gitt ganske store og tunge bidrag til Ukraina, på 13,7 mrd. kr. Det er veldig tungt. (...) Norge har vært en betydelig bidragsyter. (...) Så må vi ikke glemme at Norge gjør en virkelig stor forskjell for mange land i Europa ved å være en så stabil og trygg leverandør av gass. Det er enormt viktig at vi har en olje- og gassindustri som har klart å snu seg rundt og bidratt til mer energitrygghet (...) (Vedum (Sp), Stortinget, 2022f).

Som vi ser går Vedum i sporene til Støre når han peker på ‘norske bidrag’ og ‘stabile og trygge gassleveranser’ som har ‘bidratt til mer energitrygghet’. I tillegg snakker Vedum om at handel med krigsrammede økonomier også er viktig, ikke bare bistand. Handelsargumentet er nok et relevant poeng, men det var ikke det Vedum ble spurt om, og må i denne sammenhengen forstås å flytte fokuset bort fra inntektsøkninga. Generelt snakker Vedum om hva Norge kan bidra med, som jo er relevant for MDGs representantforslag, men han unngår konsekvent å omtale inntektsøkninga.

Når Heiberg spurte Vedum konkret om «kva det er som hindrar Noreg i å setje av dei ekstraordinære inntektene (...) til å hjelpe folk i Ukraina, Europa og elles i verda (...)» (ibid.), fikk hun følgende svar:

Det er viktig å huske at Norge er blant de virkelig tunge bidragsyterne og har vært det fra dag én (...) I 2020 var olje- og gassinntektene veldig lave. Nå er de ganske høye. Så kan de bli lave igjen. Vi jevner det ut ved å sette inntektene inn i Statens pensjonsfond utland, SPU, og så har vi en felles politisk prioritering i stortingssalen der vi prioriterer f.eks. bistand høyt.

---

²⁰ Heiberg mener at Norge på grunn av ekstraintektene er som krigsprofitør å regne. Dette skapte sterke reaksjoner på Stortinget fra både FrP, Høyre og Venstre.

Det har vært et felles politisk prosjekt i Norge (Vedum (Sp), Stortinget, 2022f).

Jeg minner om at inntektene fra 2021 til 2022 økte med over 430 %, fra 305 til 1 315 milliarder kroner (Norsk Petroleum, 2022). Når Vedum med det utgangspunktet omtaler olje- og gassinntektene fra 2022 som ‘ganske høye’ er det i beste fall et dårlig valgt adjektiv. Uttalelsen kan forstås som en bagatellisering av både nivået på inntektsøkninga og den potensielle betydningen midlene kunne fått hvis de ble brukt i tråd med MDGs forslag.

Vedum peker på den parlamentariske tradisjonen i Norge med å forankre bistand i Stortinget. Slik begrunner han forkastingen av MDGs forslag delvis med henvisninger til prosedyrer, fremgangsmåter og kutyme. På samme måte som med handelsargumentet er referanser til at opposisjonens forslag bryter med parlamentarisk tradisjon i seg selv et relevant argument. Men ingen av disse argumentene er svar på Heibergs spørsmål, og begge bidrar til å flytte fokuset bort fra inntektsøkninga.

Hvis MDG gjennom sitt representantforslag hadde lyktes med å rette offentlighetens oppmerksomhet mot inntektsøkninga og synliggjort i hvor stor grad norske gassinntekter har økt som konsekvens av Ukraina-krigen, kunne det bidratt til å rive grunnen ut under forestillingen om ‘solidaritet for Europa’. Vedums svar føyer seg inn i rekken av eksempler på at Videreutviklerne forsøker å dekke over utgangspunktet for Avviklernes argumentasjon. Når MDG forsøker å skape koblinger mellom inntektene og muligheten for «å hjelpe folk i Ukraina, Europa og ellers i verden», bruker Vedum en fremgangsmåte som vi senere skal se at Videreutviklerne også retter mot finansiell klimarisiko: Gjennom å peke på en rekke ulike elementer skaper Vedum betydelig tolkningsfleksibilitet og tvetydighet knyttet til inntektsøkninga. Det gjør det vanskeligere for Avviklerne å slå gjennom i diskusjonen, siden de ikke klarer å tvinge motparten til å formulere virkeligheten på vilkårene til sine egne premisser. Vedums henvisninger til de eksisterende bidragene fra Norge og parlamentariske tradisjoner er gode eksempler på dette. På den måten får MDG en vanskelig jobb med å fastlegge entydighet i den materielle endringa som inntektsøkninga utgjør, og på den måten reduseres Avviklernes evne til å trenge igjennom den offisielle diskursen.

Kampen om betydningsdannelse

Dette kapitlet skal gå inn på forholdet mellom diskursen til Avviklerne og Videreutviklerne og se nærmere på den diskursive kampen om å fastlegge betydninger i forholdet mellom

norsk petroleum og Europas energiutfordringer. Gjennom å knytte norsk petroleumspolitik til ulike forventninger, visjoner og roller fyller ulike aktører norsk petroleumspolitik med hvert sitt meningsinnhold. Ulike betydninger gir ulike versjoner av hva politikken bidrar til og hvilke behov den må fylle, og kan ha stor betydning for hvilke muligheter som finnes og hvilke krav som stilles til framtidig politikk.

Etter den russiske invasjonen har det vært bred enighet på Stortinget om at Norge skal samarbeide tettere med Europa og Ukraina på flere områder, for eksempel gjennom økning av gassproduksjonen og militær og sivil bistand. Som jeg viste har Videreutviklerne pekt på norsk gass som en langsiktig løsning i forbindelse med energisikkerheten og -tilgangen i Europa, og vinklingen har ofte vært at uten norsk gass ville krisa vært mye verre. Olje- og energiminister Aasland hevdet at det er petroleumsinntektene som tillater Norge å bidra med nødhjelp, våpenbistand og lignende.

Så langt tyder funnene i denne oppgaven på at Videreutviklerne i 'mellomperioden' erstattet argumenter basert på inntekts- og vekstimperativene med narrativer om at norsk petroleum bidrar til europeisk energisikkerhet og -tilgang. For å styrke denne koblinga ble petroleumproduksjonen på norsk sokkel vinklet som solidarisk motivert, og narrativet var at å sørge for maksimal eksport til Europa er det beste norske myndigheter kan gjøre for å bidra til «å gjøre denne og den neste vinteren levelig for Europa» (Frode Jacobsen (Ap), Stortinget, 2022d, p. 153). Dette narrativet besto også etter at inntekter og økonomisk vekst kom tilbake i argumentasjonen. Også Avviklerne pekte på den europeiske sivilbefolkningens behov i en vanskelig energisituasjon, og både SV, MDG og Venstre sluttet seg til midlertidig maksimering av produksjonen på norsk sokkel. Men det blir raskt tydelig at partene har hver sin forståelse av hva som er det grunnleggende problemet bak energisituasjonen i Europa.

I dette kapitlet viser jeg hvordan partene i norsk petroleumspolitik kjemper om betydningsdannelse i forholdet mellom europeisk energimangel og norsk petroleumseksport. Jeg starter med en gjennomgang av et replikkordskifte på Stortinget som på en god måte fremhever sentrale forskjeller i denne debatten.

Finansiell klimarisiko - hindringer i veien

Det er ikke nytt at Avviklerne bruker argumenter basert på finansiell klimarisiko, det vil si argumenter om at norske petroleumsinvesteringer står i fare for å miste sin verdi etterhvert som det blir større utslippsbegrensninger. På den måten kobler de norsk petroleum til både inntekter og økonomisk vekst, men med motsatt fortegn i forhold til det tradisjonelle bildet. Med den koblingen som var mellom inntekter og petroleum før krigsutbruddet kunne et

diskursivt gjennomslag for Avviklerne om finansiell klimarisiko gitt store utslag i spørsmålet om norsk petroleumsindustri skal overleve i framtiden. Som vi skal se har Videreutviklerne opprettholdt sin diskursive dominans, også under endrede omstendigheter.

Under frontaledebatten i oktober 2022 ble MDGs representant Berg utfordret om energisikkerhet i Europa. I replikkordskiftet argumenterte flere representanter fra Videreutviklerne i tråd med narrativene jeg har vist:

EU sier at for å lykkes med sin klimaplan, som er den mest ambisiøse i verden, er de også avhengig av norsk gass, også i et 2050-perspektiv, at det letes og produseres mer gass fra Norge, og at man bruker de reservene vi har, bl.a. i Barentshavet, for å erstatte russisk gass og for å fortrenge bruken av kull i Europa, som dessverre nå øker. Ser Miljøpartiet De Grønne at det både i et sikkerhetspolitisk perspektiv og i et klimaperspektiv er viktig for Norge å lete etter mer gass og å produsere mer gass? (Bård Ludvig Thorheim (H), Stortinget, 2022e, p. 49).

En lignende argumentasjon lå til grunn for spørsmålet fra FrPs representant Hjemdal:

Hadde det ikke vært for norsk olje og gass, hadde det vært mørkt i Europa nå (...). I praksis står Miljøpartiet De Grønne for en energipolitikk som fører til rekordpriser i Europa. I tillegg er deres kamp mot framtidig olje- og gassutvinning med på å svekke energisikkerheten i Europa. Har representanten fra Miljøpartiet De Grønne tatt inn over seg at vi trenger en forutsigbar og effektiv energipolitikk, og at hennes egen politikk rammer f.eks. strømprisene både her hjemme og ute i Europa? (Silje Hjemdal (FrP), Stortinget, 2022e, p. 49).

Både Thorheim og Hjemdal setter leteaktiviteten på norsk sokkel i sammenheng med europeisk energisikkerhet, og Thorheim peker i tillegg på klimaperspektivet. Fra Hjemdal heter det at MDGs energipolitikk i praksis har ført til rekordpriser på energi både i Norge og Europa. Begge disse utsagnene kan forstås som forsøk på å diskreditere deler av MDGs energipolitikk, og utgjør en viktig del av den diskursive kampen om betydningsdannelse.

I møte med disse narrativene svarte MDGs Berg:

(...) Miljøpartiet De Grønne [er] helt tydelig på at vi må levere den gassen vi kan til Europa nå, og det er viktig i et sikkerhetspolitisk perspektiv (...)

men man må ikke forveksle det med leting etter nye felt som ikke vil kunne være i drift før om 10–15 år. Det er der den logiske bristen kommer når partier argumenterer for at det å lete etter mer olje og gass nå vil være med på å hjelpe Europa ut av denne krisen (...) Det vi kan risikere hvis vi fortsetter å investere i fossil infrastruktur nå, er at vi gjør investeringer som ikke vil lønne seg på sikt, og som vi ikke vil ha et marked for (...) [og] låser økonomien inn i en næring hvor vi ikke vil kunne få solgt de varene som vi har (...) (Lan Marie Nguyen Berg (MDG), Stortinget, 2022e, pp. 49-50).

Som vi ser er MDG enige i midlertidig maksimering av gasseksporten til Europa, men Berg avviser at Ukraina-krigen og energisituasjonen utgjør et argument for fortsatt leting etter nye petroleumforekomster. Bergs formulering om 'den logiske bristen' kan forstås som et forsøk på å begrense motpartens mulighet til å bruke dagens situasjon som argument for videre leting på norsk sokkel. Hun understreker klimarisikoen som gjør investeringer i nye petroleumfelt usikre, og gjennom dette peker hun direkte på statsimperativene om både inntekter og økonomisk vekst. At disse imperativene brukes som argument *mot* videreføring av et høyt letenivå er ikke nytt, men temaet aktualiseres i stadig større grad både på Stortinget og i primærtetekster.

Under trontaledebatten argumenterte MDGs Bastholm på lignende vis:

Energikrigen som Putin driver nå, forsterkes av en menneskeskapt klima- og naturkrise (...) Menneskeheten har hittil bygd sin utvikling og velferd på måter som ikke respekterer naturens tålegrenser. Direkte klimaødeleggelser som flom, tørke og ras er bare noen av konsekvensene (...) De [regjeringen] er i ferd med å tillate nye oljefelt i sårbare områder lenger nord enn noensinne, til og med når staten mest sannsynlig vil tape penger på det (Une Bastholm (MDG), Stortinget, 2022d, p. 176).

På samme vis som andre Avviklere setter også Bastholm norsk petroleumsvirksomhet inn i en helt annen ramme enn Videreutviklerne gjør. I stedet for Videreutviklernes kobling mellom petroleum og bilder av europeere som «må velge mellom mat og oppvarming», knytter hun aktiviteten til kriser, flom, tørke og ras. Disse diskursive innrammingene står i sterk kontrast til hverandre, og har potensiale til å informere to svært ulike oppfatninger av krisens karakter. I likhet med Berg brukte Bastholm finansiell klimarisiko som argument mot fortsatt høy leteaktivitet på norsk sokkel.

Utdragene fra Thorheim og Hjemdal er eksempler på hvordan Videreutviklerne forsøker å hindre motdiskursens gjennombrudd, og bruker argumenter om blant annet norsk gass som klimatiltak og strømprisene i Europa for å legge hindre i veien for MDGs versjon av virkeligheten. Det er ikke første gang at man ser klimarelaterte begrunnelser for norsk gassproduksjon. Jensens (2012b) begrep om diskurskooptering satte fingeren på hvordan norske myndigheter argumenterte for at Norge må starte boring i Barentshavet før russerne av miljøårsaker (*boring for miljøet*, ibid.). Diskurskoopteringen «*trenger inn til hjertet av (...) motdiskursen, snur logikken opp-ned og bruker det for å reetablere hegemoniet og samle politisk støtte*» (ibid., p. 16). Hvorvidt Thorheims og Hjemdals argumenter bidrar til diskurskooptering er ikke poenget her. Det viktigste er at han også angriper logikken som ligger til grunn for motdiskursens krav om endring. Gjennom Thorheims bruk av miljøargumenter for boring reduserer han Avviklernes diskursive spillerom. EU har selv pekt på norsk gass som et klimatiltak, og dette skaper det rommet Thorheim trenger for å si at «det både i et sikkerhetspolitisk perspektiv og i et klimaperspektiv er viktig for Norge å lete etter mer gass og å produsere mer gass» (Stortinget, 2022e, p. 49). Miljødelen av Thorheims argument kjenner vi igjen fra ‘boring for miljøet’, mens koblingen han gjør mellom europeisk energisikkerhet og norsk gass representerer en av de viktigste diskursive endringene etter Russlands invasjon. Både miljø- og sikkerhetsargumentene utgjør hindringer for Avviklernes argumenter om finansiell klimarisiko, selv om MDGs Berg har rett i at nye petroleumsfelt ikke er i drift før etter 10-15 år – mellom 2014 og 2018 var ledetiden på norsk sokkel på 16 år (Oljedirektoratet, 2019). Som vi så tidligere har dette argumentet blitt imøtegått av Videreutviklernes fokus på langsiktige behov i Europa, og energisamarbeidsavtalen med EU understreker denne langsiktigheten.

Andre hindringer kan oppstå gjennom uklare formuleringer og sprikende karakteristikker. I tilleggsmeldinga skrev OED om noen av regjeringens ønsker:

Regjeringen vil

(...) videreføre konsesjonssystemet. Det skal fortsatt gis tillatelser til å lete etter olje og gass i nye områder

(...) vurdere klimavirkninger av produksjons- og forbrenningsutslipp ved behandlingen av alle nye planer for utbygging og drift

(...) Legge til rette for at norsk kontinentalsokkel fortsatt skal være en stabil og langsiktig leverandør av olje og gass til Europa i en krevende tid

(...) legge til rette for at Norge skal bidra aktivt til, og dra nytte av, den globale energiomstillingen som er nødvendig for at klimamålene skal nås

(...) utvikle et strategisk industripartnerskap med EU for å posisjonere Norge som en partner i det grønne skiftet, og som styrker muligheter til å skape arbeidsplasser i hele Norge (Olje- og energidepartementet, 2022a, p. 14)

Dersom man leser dette med konseptet finansiell klimarisiko i bakhodet er det tydelig at formuleringene og prioriteringene er sprikende og uklare: Det skal gis letetillatelse i nye områder, samtidig som både produksjons- og forbrenningsutslippene tilknyttet nye felt skal 'vurderes'. 'Et strategisk industripartnerskap' skal 'posisjonere Norge som en partner i det grønne skiftet' og regjeringen vil 'vurdere klimavirkninger'. Det skal tilrettelegges for langsiktige leveranser til Europa 'i en krevende tid'. Det er henvisninger til at Norge skal 'dra nytte av den globale energiomstillingen', og at industripartnerskapet med EU kan skape arbeidsplasser i hele Norge. Hvordan det prioriteres mellom å oppnå 1,5-gradersmålet og fortsatt leting i nye områder utdypes ikke, ei heller står det noe om hvordan den krevende tiden i Europa påvirker forholdet mellom disse målene og hvordan dette innvirker på Norges eksponering for finansiell klimarisiko.

Dette bidrar til utydelighet og gjør det vanskelig å tolke noe enhetlig ut fra OEDs punktliste av regjeringens ønsker. I kildegrunnet til denne undersøkelsen er Videreutviklerne gjennomgående uklare når de omtaler klimarisiko, de er unøyaktige og sammenblander ulike elementer på en måte som gjør innholdet vanskelig tilgjengelig og i verste fall misvisende. Når statsminister Støre ble utfordret på dette i Stortinget i april 2022, ble MDGs spørsmålsstiller Berg åpenbart ikke noe klokere av svarene hans: «Jeg vil takke for svaret selv om jeg gjerne skulle forstått hva det kommer til å bety i praksis» (Stortinget, 2022g, p. 3175).

Videreutviklernes uklare og sprikende holdninger til finansiell klimarisiko kan påvirke Avviklernes evne til å bruke dette argumentet mot videreføring av et høyt aktivitetsnivå på norsk sokkel. I diskursteori forstås definisjonsmakta som svært viktig, siden definisjoner impliserer at virkeligheten må forstås på gitte premisser, som igjen impliserer et sett med plikter og ansvar i beslutningstakinga (Jensen, 2012a). Som Aristoteles etter sigende skal ha sagt: Den som kontrollerer definisjonen, kontrollerer debatten (Sovacool, 2011).

Slik jeg forstår Videreutviklernes utsagn om økonomisk klimarisiko bidrar de først og fremst til uklarhet og tvetydighet. Dette gjør det vanskeligere for Avviklerne å fastlegge en klar definisjon av begrepet i den offentlige debatten, som igjen gjør det nærmest umulig å tvinge Videreutviklerne til å «*formulere virkeligheten på vilkårene til bestemte premisser og bli implisert i et gitt sett med formler for beslutningstaking (...)*» (Jensen, 2012a, p. 26). Når premisset 'finansiell klimarisiko' er tvetydig og uklart, bestemmer Videreutviklerne selv hvilke fasetter av begrepet de ønsker å knytte sin politikk til. Som nevnt tidligere er det betydelig tolkningsfleksibilitet knyttet til både miljørelaterte utfordringer og begrepet bærekraft, og slik jeg tolker det spiller Videreutviklerne på nettopp dette når de ikke lar Avviklerne få definisjonsmakta over konseptet finansiell klimarisiko. Foreløpig har ikke Avviklernes forsøk på å knytte leteaktiviteten til finansiell klimarisiko vært i stand til å utfordre den rådende diskursen.

Finansiell klimarisiko ble inkludert i tilleggsmeldinga. Der heter det at «*Regjeringen vil (...) at rettighetshaverne i sin usikkerhetsanalyse knyttet til nye utbyggingsplaner skal inkludere en kvalitativ stresstesting mot finansiell klimarisiko (...)*» (Olje- og energidepartementet, 2022a, p. 14). Dette ønsket ble utformet som en del av endringene i særskatten for petroleumsvirksomhet og sendt på høring.²¹ I sitt høringssvar mente en koalisjon av miljøorganisasjoner²² at «forslaget teknisk sett er et steg i riktig retning», men også «at forslaget ikke bidrar til å redusere klimarisikoen på norsk sokkel» (Olje- og energidepartementet, 2022g, pp. 15-16).

At OED har tatt formuleringer om finansiell klimarisiko inn i varmen kan fungere som en hindring for Avviklernes gjennomslag. Ethvert klimarisikoargument kan nå møtes med henvisninger til kravene om stresstesting i rettighetshavernes usikkerhetsanalyse, til tross for at det er delte meninger om hvorvidt dette faktisk reduserer klimarisikoen.

Avviklernes argumenter om finansiell klimarisiko må nå overvinne minst fire hindre: 1) Forestillingen om at Norge har en plikt til å 'hjelpe Europa' i form av å ha en langsiktig maksimering av potensialet fra norsk sokkel, 2) inntrykket av at norsk gass er nødvendig for å kutte utslipp i Europa i et lengre perspektiv, 3) at Videreutviklerne *ikke* formulerer seg på Avviklernes premisser, og på den måten skapes det uklarhet og tvetydighet både i

---

²¹ På grunn av høringsrunden antar jeg at iverksettelsen skjedde gjennom endringer i særskatten. Jeg er ikke kompetent til å tolke det finansielle regelverket og kan derfor ikke avgjøre hvorvidt endringene i særskatten faktisk inneholder en mekanisme for dette.

²² Natur og Ungdom, Naturvernforbundet, Greenpeace Norge, Zero og WWF Verdens naturfond.

definisjonen av og argumenter om finansiell klimarisiko, og 4) norske myndigheter kan vise til at finansiell klimarisiko skal tas høyde for i rettighetshavernes usikkerhetsanalyse.

Denne utviklinga kan gjøre Avviklernes vei til gjennomslag lang og vanskelig i spørsmålet om finansiell klimarisiko. Jeg vil understreke at finansiell klimarisiko er en henvisning til inntekstimperativet, og at statsimperativene har potensiale til å overskygge andre hensyn i politikken (I. Scrase & Ockwell, 2009; 2010). At Videreutviklerne har klart å skape hindringer for Avviklernes forståelse av finansiell klimarisiko kan derfor være svært viktig og potensielt utslagsgivende for framtiden til norsk petroleumspolitik. Dette forsterkes av at inntekter og økonomisk vekst har vært de viktigste rettferdiggjøringene for norsk petroleumsakktivitet det siste tiåret (Handeland & Langhelle, 2021). I tillegg kom inntekter og økonomisk vekst gradvis tilbake etter ‘mellomperioden’, noe som også støtter koblingene til statsimperativene.

Resultater

Siden problemstillinga mi er todelt skal jeg også dele dette kapitlet i to. Først skal jeg svare på hvordan fortolkningsrammen til norsk petroleumspolitik påvirkes av Ukraina-krigen og energisituasjonen i Europa. Det blir en kort gjennomgang av hvilke endringer de enkelte statsimperativene og energipolitiske målene har gått gjennom, både hver for seg og koblingene mellom dem. For å si noe om hvilke endringer krigsutbruddet har ført med seg skal jeg peke på forskjellene mellom mine resultater og resultatene fra Handeland og Langhelles undersøkelse. Målet er å gi en kortfattet oversikt over de viktigste endringene. Deretter skal jeg diskutere hvordan det diskursive spillerommet for petroleumspolitiske aktører i Norge er endret. Dette blir lengre og mer utdypende, med mål om å belyse andre del av problemstillinga.

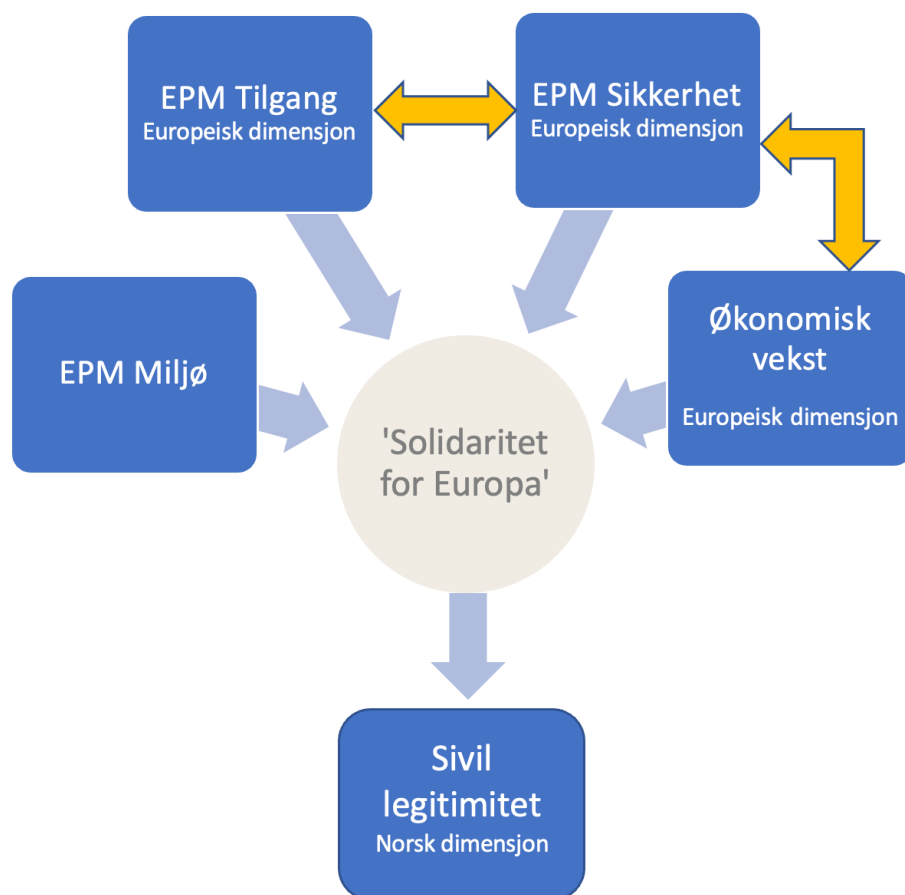
Statsimperativer og energipolitiske mål

Resultatene fra denne undersøkelsen viser raske og betydelige endringer i myndighetenes rettferdiggjøringer for norsk petroleumsindustri etter utbruddet av Ukraina-krigen. Denne korte gjennomgangen struktureres i tråd med statsimperativene og de energipolitiske målene fra Scrase og Ockwells teoretiske rammeverk. Målet er å oppsummere hvordan de enkelte imperativene og energipolitiske målene inngår i norske rettferdiggjøringer for petroleumsproduksjon før og etter krigsutbruddet. Noen har kommet inn, andre har forsvunnet ut, mens enkelte er uendret. Det er ikke alle imperativene og EPM-ene som har vært i spill, og det er selvfølgelig noen endringer som er mer betydningsfull enn andre. Derfor er ikke alle imperativene og EPM-ene med i denne gjennomgangen, og de som er utelatt er det på grunn av manglende relevans i kildegrunlaget til denne undersøkelsen.

Inntekter

Endringene i bruken av inntektsimperativet som rettferdiggjørelse for norsk petroleum er kanskje det mest påfallende resultatet fra denne undersøkelsen. Selv om Avviklerne i de siste årene har forsøkt å knytte finansiell klimarisiko til norsk petroleum har inntektene fortsatt å være en svært viktig kilde til argumenter for videreføring av et høyt aktivitetsnivå på norsk sokkel. Historisk sett har inntektsargumentet også hatt stor innvirkning på sivil legitimitet, særlig gjennom koblinger til velferdsstaten. Alle rettferdiggjøringer av denne typen falt bort de første månedene etter Russlands invasjon, og for Videreutviklerne skapte det et behov for å fylle det diskursive rommet som bidro til sivil legitimitet. Dette rommet ble i stor grad fylt

med ‘Solidaritet for Europa’ (se figur 1). Dette var et resultat av at krigsutbruddet medførte store endringer i fortolkningsrammen til norsk petroleumsaktivitet. Når inntekter kom tilbake i Videreutviklernes argumentasjon mot slutten av 2022 hadde både form og innhold endret seg. I forhold til andre rettferdiggjøringer var det mindre relativ vekt på inntekter i argumentasjonen, og andre forhold fremsto som viktigere. I tillegg var det sjelden å se direkte koblinger mellom inntekter og fordeler petroleumsinntektene skaper for norske borgere. Ett år etter krigsutbruddet var dette fortsatt status i norske petroleumsdiskurser. Jeg viste tidligere hvordan Avviklerne har utfordret Videreutviklerne med å peke direkte på inntektsøkningen fra gasssekporten. Dette blir tema også i diskusjonen.

Figur 1. Grafisk fremstilling av diskursive koblinger mellom energipolitiske mål (EPM) og statsimperativer som bidro til ideen om 'Solidaritet for Europa'. Det var disse koblingene som dominerte i rettferdiggjørelsene for norsk petroleumsproduksjon det første drøye halvåret etter Russlands invasjon av Ukraina. Oransje pil indikerer at det er diskursiv sammenheng mellom energipolitiske mål/statsimperativer.

EPM tilgang, europeisk dimensjon

I sine første redegjørelser for Stortinget om Ukraina-krigen brukte Støre sterke språkbilder om vanskelighetene sivilbefolkninga i Europa møter som følge av krigen. Andre Videreutviklere fulgte dette opp, hvor narrativene var at mange europeere må ‘velge mellom mat og oppvarming’, og at man ‘ser fortvilelsen bre seg blant folk som ikke får økonomien til å gå

opp'. Disse språkbildene fremhevet det menneskelige aspektet ved situasjonen og var et ledd i Videreutviklernes forsøk på å opprette et 'skjebnefellesskap' mellom nordmenn og europeere. Dette fellesskapet utgjorde en viktig del av begrunnelsen for produksjons- og eksportøkninga fra norsk sokkel, og sto helt sentralt i å koble sivil legitimitet til petroleumsproduksjonen etter bortfallet av inntekts- og vekstargumenter. At Videreutviklernes diskurs i langt større grad enn før krigsutbruddet spiller på energitilgangen til europeiske borgere er helt tydelig et svar på at endringene i Europa har påvirket fortolkningsrammen til norsk petroleum.

EPM sikkerhet, europeisk dimensjon

Det første året etter krigsutbruddet har det vært bred enighet på Stortinget om at den norske produksjonsøkninga er viktig for europeisk energisikkerhet. Det har likevel vært store forskjeller mellom partene; på den ene siden er Avviklernes krav om en midlertidig produksjonsøkning, på den andre siden finnes Videreutviklernes fortellinger om at norsk gass er viktig for den langsiktige europeiske forsyningssikkerheten, og derfor må Norge sørge for tilstrekkelig ressurstilvekst på norsk sokkel. Dette betyr et høyt letenivå og vil opprettholde eller øke aktivitetsnivået på norsk sokkel i flere tiår fremover. Dermed er dette et stridspunkt som kan få store følger for fremtida til norsk petroleumspolitik.

Det første halvåret etter invasjonen dominerte EPM sikkerhet i debatten, ofte i kombinasjon med EPM tilgang, EPM miljø og den europeiske dimensjonen av økonomisk vekst (se figur 1). I den perioden var det flere eksempler på at Videreutviklerne forsøkte å vise at Avviklernes petroleumspolitik ikke svarer på behovet for energisikkerhet i Europa. For det meste var dette i form av henvisninger til at Avviklernes politikk om en gradvis utfasing av petroleumsaktiviteten ville være svært alvorlig. Videreutviklernes forsøk på å koble Avviklernes ønskede utfasing med manglende evne til å eksportere norsk gass til Europa kan potensielt få stor og langsiktig betydning, både for Avviklernes diskursive spillerom og for nivået på norsk petroleumsutvinning i framtida. Slike forsøk på å etablere eierskap til petroleumspolitiske løsninger på energisikkerhetsutfordringene i Europa viser tydelig hvor sentralt EPM sikkerhet ble.

Et drøyt år etter krigsutbruddet har andre statsimperativer og energipolitiske mål kommet tilbake i miksen, men EPM sikkerhet har fortsatt en privilegert status i argumentasjonen. De ytre omgivelsene i Europa er endret i en skjerpene og sikkerhetiserende retning og dette kan helt klart påvirke legitimiteten til ulike politiske alternativer. Det er derfor ikke overraskende at Videreutviklerne forsøker både å vise hvordan egen politikk svarer på disse endringene og hvordan Avviklernes politikk ikke gjør det.

Som i tidligere undersøkelser fant også jeg en tydelig diskursiv sammenheng mellom EPM sikkerhet og EPM tilgang, både i primærtekster og i debatter på Stortinget. Dette gjaldt både Avviklerne og Videreutviklerne, men Videreutviklerne fremstår langt mer aktiv i disse koblingene, siden de i mange av sine narrativer blandet sammen både borgernes og statenes behov.

Økonomisk vekst, europeisk dimensjon

På lignende vis som med sikkerhet- og tilgangsmålene er Videreutviklernes narrativ at norsk petroleum bidrar til stabilisering av energimarkeder i Europa gjennom ‘stabile og pålitelige leveranser’. Produksjonsøkninga på norsk sokkel tillot ‘fylling av gasslagre’ og ‘har redusert energiprisene’ i Europa. Dette får økonomisk betydning, ikke bare i privatøkonomien til enkeltpersoner som under tilgangsmålet, men også i den statlige økonomien til europeiske land. Sett i sammenheng med 1) forsøkene på å understreke skjebnefellesskapet mellom nordmenn og europeere, og 2) de skjerpene materielle forutsetningene i Europa, kan narrativet om å stabilisere europeiske energimarkeder også bidra til sivil legitimitet. Dette bidrar til å fylle rommet som ble etterlatt av inntektsimperativet når det forsvant. Ulike versjoner av dette argumentet har vært gjentatt svært ofte av både statsministeren, olje- og energiministeren og utenriksministeren. Derfor konkluderer jeg med at forestillingen om at norsk gass bidrar til å stabilisere europeiske markeder er et svært viktig narrativ for Videreutviklerne.

Økonomisk vekst, norsk dimensjon

Den norske dimensjonen av økonomisk vekst var før krigsutbruddet en av de to viktigste rettferdiggjørelsene for norsk petroleumsindustri (Handeland & Langhelle, 2021). Som med inntektsimperativet falt også den norske dimensjonen av økonomisk vekst i stor grad bort fra Videreutviklernes muntlige rettferdiggjøringer i tiden etter invasjonen. Etterhvert som økonomisk vekst gradvis kom tilbake som en del av argumentasjonen fremsto det mindre betydningsfullt enn før. Først og fremst fordi andre rettferdiggjøringer fikk forrang etter krigsutbruddet og de mulighetene petroleumsressursene gir i Norge ble konsekvent et sekundært argument. Men også fordi typiske referanser til arbeidsplasser og positive ringvirkninger fra petroleumssektoren ble framstilt på en mer tilbakeholden og forsiktig måte. Den diskursive vekten lå på Norges engasjement for å løse roten til problemet, som ifølge Videreutviklerne er gassmangel i Europa. Det ble lagt stor vekt på at engasjementet med å motvirke gassmangelen var motivert av ‘solidaritet for Europa’, ikke av interne forhold som vekst og inntekter. I Videreutviklernes muntlige aktivitet fremsto de økonomiske mulighetene

ikke bare som underordnet, ofte var de helt irrelevant. Generelt ble denne tendensen svakere jo lengre tid som gikk etter krigsutbruddet. Det er mange likhetstrekk mellom endringene i argumenter om økonomisk vekst og inntekter, men inntektsargumentene falt bort i større grad enn vekstargumentene gjorde og det tok lengre tid før de kom tilbake i den muntlige aktiviteten på Stortinget.

De økonomiske motivene har ikke forsvunnet ut av primærtetekstene, og det er ikke kommet signaler om at hovedmålet i petroleumspolitikken er endret bort fra lønnsom produksjon i et langsiktig perspektiv. Likevel er det tydelige referanser til europeiske behov også i skriftlige publikasjoner, for eksempel i OEDs tilleggs melding og Oljedirektoratets Ressursrapport 2022.

EPM Miljø

I Videreutviklernes rettferdiggjøringer står miljømålet helt sentralt, noe som i liten grad har endret seg etter krigsutbruddet. I 2022 ble enkelte kullkraftverk gjenåpnet i Europa, noe som har gitt næring til argumenter om at norsk gass er miljøvennlig 'sammenlignet med alternativet' og koblingen mellom gass og 'de nye energinæringene'.

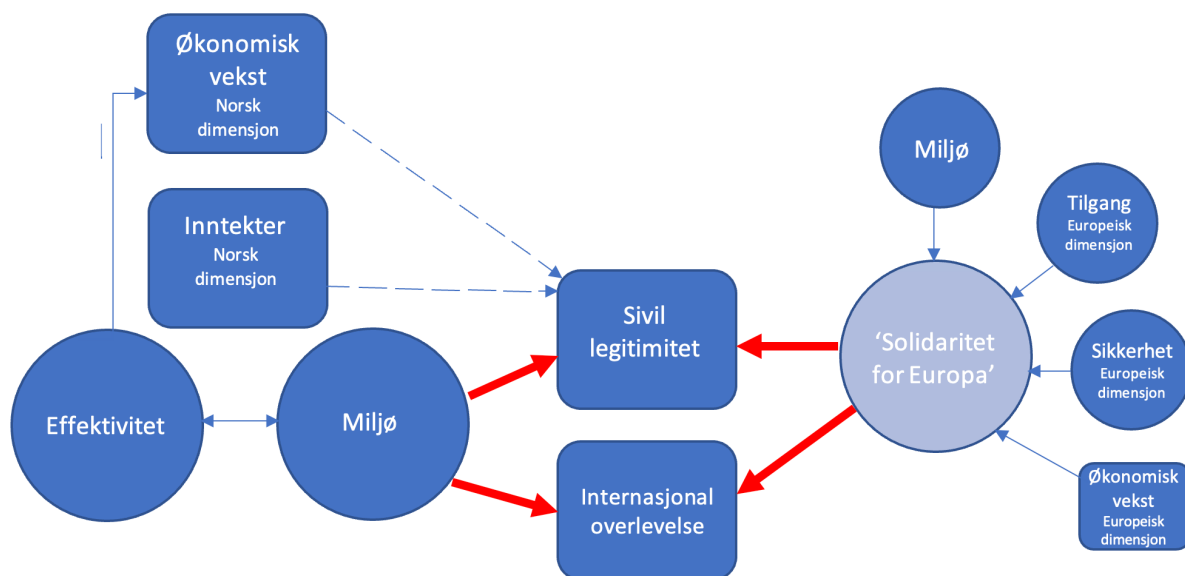
Gjennom operasjonaliseringa i denne oppgaven får EPM miljø to funksjoner. For det første inngår miljømålet som en del av 'Solidaritet for Europa', hvor det at norsk gass er renere enn for eksempel de gjenåpnede kullkraftverkene er et avgjørende argument. Uten en etablert forestilling om 'ren norsk olje og gass' kunne det vært vanskeligere å skape tilslutning til dette narrativet. I tillegg er mye av den norske strategien om energiovergangen knyttet til gassressursene gjennom CCS og blått hydrogen, noe som skaper rom for argumenter om at så lenge Europa bytter ut russisk gass og egen kullproduksjon med norsk gass, så er de på rett vei inn i 'det grønne skiftet'. Den andre funksjonen til EPM miljø er basert på at norsk petroleumindustri bør dekke det som i framtida skal bli en stadig avtakende petroleumsetterspørsel. Dette er en kobling mellom EPM miljø og imperativet om overlevelse.

Ingen av disse to funksjonene representerer noe nytt i norsk petroleumdiskurs. EPM miljø er derfor den mest stabile rettferdiggjøringa etter krigsutbruddet i både form og funksjon. Handeland og Langhelles (2021) resultat om at norske myndigheter forsøker å styrke koblingen mellom EPM miljø og overlevelsesimperativet er i tråd med mine funn. At norsk olje og gass er 'ren' utgjør fortsatt et sentralt premiss for en konkurransedyktig norsk petroleumssektor. Energisamarbeidsavtalen og koblingen mellom norsk gass, blått hydrogen og CCS kan gi muligheter til å videreføre og forsterke denne koblinga.

EPM Effektivitet

Det er kjent fra tidligere forskning at mange av rettferdiggjøringene som peker på miljø lener seg på en forestilling om at norsk energiteknologi tillater petroleumsutvinning på en svært effektiv måte. Dette settes ofte i sammenheng med miljømålet (Handeland & Langhelle, 2021; Jensen, 2013b). I arbeidet med denne undersøkelsen har jeg sett eksempler på disse narrativene, men likevel har jeg inntrykket av at hyppigheten på koblinger mellom miljø- og effektivitetsmålene er redusert etter krigsutbruddet. Dette kan skyldes at de forholdene som inngår i 'solidaritet for Europa' har blitt mye mer aktuelt, og i dag veier slike argumenter tyngre enn argumenter om både fysisk og økonomisk effektivitet. Med unntak av denne velkjente rollen har ikke effektivitetsmålet vært av betydning i kildegrunlaget til denne undersøkelsen, og utover å ha mistet noe av sin relative styrke i forhold til andre rettferdiggjøringser ser effektivitetsmålet ikke ut til å ha blitt nevneverdig påvirket av endringene i Europa.

Gjennom tilpasninger av det teoretiske rammeverket fra Dryzek (et al., 2003) og Scrase & Ockwell (2009; 2010) viser denne undersøkelsen at den nye innramminga basert på EPM tilgang og EPM sikkerhet har knyttet betydelig sivil legitimitet til norsk petroleum, uten direkte referanser til norske statsimperativer. Dette er mulig siden EPM sikkerhet og EPM tilgang i ytterste konsekvens er avgjørende for å opprettholde grunnleggende statsfunksjoner. I tillegg spiller identitetsforhold mellom Norge, Russland og Europa inn.

Figur 2. Oversikt over hvordan statsimperativer (i rektangler) og energipolitiske mål (i sirkler) bidrar til å sikre imperativene om sivil legitimitet og internasjonal overlevelse (petroleumsekspert) i norsk petroleumspolitik.

Figur 2 er en grafisk fremstilling av hvordan statsimperativer (i rektangler) og energipolitiske mål (i sirkler) inngår som rettferdiggjøringer for norsk petroleumsindustri, ca. ett år etter Russlands invasjon av Ukraina. Pila som er rød og bred indikerer sterk diskursiv sammenheng, mens stiplet pil indikerer at en betydelig diskursiv sammenheng var til stede først etter ‘mellomperioden’, det vil si omtrent seks måneder etter invasjonen. Jeg understreker at det tidsmessig var en flytende overgang der henvisninger til inntekter og økonomisk vekst ble gradvis sterkere og hyppigere. De første seks månedene etter invasjonen var det svært få koblinger mellom disse og imperativene om overlevelse og sivil legitimitet, men etterhvert som tiden gikk ble koblingene gradvis sterkere. Det samme kan sies om økonomisk vekst. Den diskursive koblingen mellom sivil legitimitet, inntekter og økonomisk vekst har vært markant svakere enn før krigsutbruddet, jf. resultatene til Handeland og Langhelle (2021). Det samme gjelder koblingene mellom inntekter, økonomisk vekst og internasjonal overlevelse. I stedet rettferdiggjøres norsk petroleumsaktivitet gjennom miljøargumenter og ‘solidaritet for Europa’ (se figur 1).

Diskusjon

I dette kapitlet skal jeg diskutere den diskursive kampen om å fastlegge betydninger i forholdet mellom europeisk energibehov og norsk petroleum. Jeg skal vise fram noen av trekkene de ulike aktørene bruker i kampen om betydningsdannelse i norsk petroleumspolitik. Denne diskusjonen skal belyse siste ledd i problemstillinga: Hvordan påvirkes det diskursive spillerommet til petroleumspolitiske aktører i Norge av endringene i fortolkningsrammen til norsk petroleumspolitik?

Hva er det grunnleggende problemet?

Som vi har sett er det store uenigheter mellom Avviklerne og Videreutviklerne i spørsmålet om framtida til norsk olje og gass. Jeg skal her diskutere et underliggende spørsmål som mye av uenigheten kan antas å stamme fra: Hva er det grunnleggende problemet bak energisituasjonen i Europa? Politikk skal svare på utfordringer, og hvilke utfordringer man identifiserer gir føringer for de politiske svarene – de bidrar til å innskripe betydning i de materielle elementene og er en del av kampen om betydningsdannelse. Pressekonferansen på Troll A var et godt eksempel på at Videreutviklerne aktivt forsøker å risse bestemte betydninger inn i de fysiske komponentene som inngår i forholdet mellom europeisk energibehov og norsk gass.

Tidligere viste jeg at olje- og energiminister Aasland slo fast at det grunnleggende problemet bak situasjonen i Europa er gassmangel. Da blir svaret ganske enkelt mer gass. I kildegrunlaget til denne undersøkelsen er dette representativt for Videreutviklerne som gruppe, og jeg har vist en rekke utsagn som er basert på forestillingen om at hovedproblemet i Europa er gassmangel. Avviklerne har etter invasjonen vært enige i en midlertidig maksimering av gassproduksjonen og -eksporten. Men dette er ikke en implisitt innrømmelse av at gassmangel er problemet:

Det er helt riktig at vi må øke produksjonen av gass og olje maksimalt nå, i en kort periode, i eksisterende felt og i noen nye felt. Men den overgangsperioden for gass (...) blir kortere, både fordi IPCC-rapporten (...) sier at den må bli kortere, og fordi Europa (...) vil slutte med gass mye raskere. Derfor blir det spørsmålet vi nå trenger å stille: Hvordan skal Norge hjelpe Europa med å bli mindre gassavhengig? (Ola Elvestuen (V), Stortinget, 2022c)

Med henvisninger til EUs gasspolitikk (som siden den gang er blitt tettere knyttet opp mot norsk politikk gjennom energisamarbeidsavtalen) og IPCC-rapporten snur Elvestuen på det og sier at det er gassavhengighet som er det grunnleggende problemet. Med dette utgangspunktet opphører behovet for mer gass så snart de umiddelbare utfordringene i Europa er håndtert. I dette lyset er ikke vanskelig å oppfatte utstrakt leting etter olje og gass som finansiell klimarisiko. Norsk petroleum legitimeres i dag hovedsakelig gjennom europeiske behov. Derfor betinges spørsmålet om i hvilken grad Norge skal lete etter nye petroleumsressurser i stor grad av om problemet i Europa er gassmangel eller gassavhengighet.

Da blir det også store diskursive forskjeller basert på Aaslands og Elvestuens sprikende forståelser. Videreutviklerne kan gjøre som olje- og energiminister Aasland. Han pekte på at gasseksporten til Europa økte med 12 milliarder kubikkmeter i 2022 (Olje- og energidepartementet, 2022f), og så lenge vi er enige om at det er energimangel som er problemet kan alle forstå at slike volum hjelper. I tillegg har Videreutviklerne brukt sterke språkbilder om de menneskelige utfordringene gassmangelen fører med seg. Dette understreker betydningen av den norske gassen og har åpnet opp for at Videreutviklerne kobler norsk petroleum med ‘solidaritet for Europa’. I tillegg åpner det for angrep på Avviklernes politikk, for eksempel slik Hjemdal (FrP) gjorde med påstanden om at MDGs ønske om en styrt avvikling av petroleumssektoren svekker energisikkerheten i Europa.

Siden Elvestuens forklaring ikke fører med seg like konkrete elementer får han også vanskeligere for å peke på hvordan hans politikk skal bidra med å dekke europeiske behov i like stor grad som Aaslands politikk gjør, spesielt på kort sikt. For eksempel tyr han til å begrunne sin politikk med at ‘en rapport sier at det må bli sånn’. Sammenlignet med ‘europeere som må velge mellom mat og oppvarming’ er ikke henvisninger til en rapport veldig slagkraftig i politisk debatt. I dagens situasjon er dette en ulempe for Avviklerne når de prøver å bryte ned Videreutviklernes narrativ.

En annen svekkelse for Avviklernes diskursive muligheter kan stamme fra den midlertidige tilslutninga til maksimering av gassproduksjonen og -eksporten. Avviklerne ‘innrømmer’ at den norske gassen er en viktig del av løsninga for det europeiske markedet i dag, men krever samtidig troverdighet i sin påstand om at gassavhengighet utgjør hovedproblemet. Dette åpner for at Videreutviklerne kan påstå at avviklernes politikk ikke svarer på dagens utfordringer, noe jeg har vist flere eksempler på. I tillegg kobles norsk gass med ‘Europas grønne skifte’, både diskursivt og gjennom energisamarbeidsavtalen med EU. Totalt sett utgjør dette betydelige hindringer for at Avviklerne skal få diskursivt gjennomslag.

Er problemet relevant i framtida?

Jeg skal bruke litt plass på å drøfte forholdet mellom etablert klimaforskning og Videreutviklernes diskurs, og hvordan dette påvirker Avviklernes muligheter for å bryte gjennom med sin alternative diskurs i framtida. Måten Videreutviklerne i dag konstruerer og bruker sine klima- og miljøargumenter på åpner for å diskutere hvorvidt de i for stor grad lener seg på sin diskursive dominans i petroleumpolitiske spørsmål. En slik dominans finner sted når 1) diskursen dominerer måten samfunnet konseptualiserer verden på (diskursstrukturering), og 2) dette reflekteres i de institusjonelle praksisene i det aktuelle politiske domenet (diskursinstitusjonalisering) (Hajer, Hoppe, & Jennings, 1993). For diskusjonens skyld antar jeg i fortsettelsen at Videreutviklernes narrativ om koblingen mellom norsk petroleum og miljø- og klimahensyn har oppnådd begge disse tilstandene i Norge. Dette er et retorisk grep som gjør det enklere å vise relevansen til den diskursive kampen om å etablere betydninger.

I sin tale på Desemberkonferansen i 2022 hyllet Aasland økningen og akselereringen av gassuttaket fra norsk sokkel, blant annet samordningen av små petroleumsfunn til drivverdige reserver. Med det gikk han helt på tvers av FNs råd om å «stoppe enhver utvidelse av eksisterende olje- og gassreserver» (António Guterres, Forente Nasjoner, 2023). Det er også i konflikt med uttalelsen fra Norsk institusjon for menneskerettigheter, hvor det het at plikten til å nekte nye PUD-er av klimahensyn sannsynligvis har inntrådt. Det er Stortinget selv som har gitt NIM sitt mandat om å fremme og beskytte menneskerettigheter i Norge. Likevel har seks PUD-er blitt iverksatt etter NIM leverte sitt innspill til OED, en av dem i et tidligere uåpnet område (Oljedirektoratet, 2023).

Dette utgjør en svakhet i Videreutviklernes kobling mellom EPM miljø og overlevelsesimperativet. For diskusjonens skyld antar jeg at Guterres' versjon av virkeligheten med tiden vil få økende utbredelse i Norge. Allerede nå kan man kritisere Aasland for at hans virkelighetsoppfatning fremstår som så forskanset bak Videreutviklernes diskurser og narrativer at han ikke tar til seg hva den viktigste faglige rapporten om klimaendringer sier. Hvis Guterres' og IPCCs standpunkter blir mer synlige i debatten også her i Norge kan det synliggjøre gapet mellom Aaslands politikk og IPCCs konklusjoner om forholdet mellom petroleumsreserver og global oppvarming. Da kan Elvestuen og andre Avviklere sin lange historie med å referere til IPCC bidra til å øke deres troverdighet i klima- og petroleumpolitikk. Dette kan påvirke hvem som har definisjonsmakta i petroleumpolitiske spørsmål i Norge og bidra til å bryte ned Videreutviklerne sin

diskursstrukturering av forholdet mellom klima, miljø og norsk petroleum. Gitt at Aasland opprettholder sine narrativer på tvers av klimaforskningens anbefalinger kan det åpne for Avviklernes narrativer og potensielt utfordre diskursinstitusjonaliseringen i norsk petroleumspolitik. Dette forsterkes av at den norske rollen som petroleumseksportør har blitt enda mer fremtredende etter krigsutbruddet, og kan potensielt øke betydningen til argumenter om finansiell klimarisiko.

Gapet mellom Videreutviklerne og IPCC fantes også før Ukraina-krigen. Men siden da har IPCC og FN gått lengre i sine konklusjoner om nødvendige klimatiltak mens Norge har ekspandert sin petroleumaktivitet. Denne ekspansjonen har bidratt til en forsinkelse av utfasingen av norsk petroleumssektor, noe som innebærer klimatisk, økonomisk og sosial risiko (Cheng, 2023). Dette har økt avstanden mellom Videreutviklerne og IPCC, noe som kan styrke Avviklernes mulighet til gjennombrudd med sin alternative diskurs. Jo større gap, jo flere muligheter til å blottlegge det og vise hvordan Videreutviklernes politikk ikke svarer på klimaproblemene. I dagens situasjon fungerer europeiske behov som en hindring for dette. Jeg viste Elvestuens forsøk på å blottlegge gapet: Han pekte på IPCC-rapporten og rettet oppmerksomheten mot hvordan Norge kan bidra til å få Europa ut av gassavhengigheten. Å fokusere på å redusere europeisk gassavhengighet kan være en mulig retning for Avviklerne i forsøket på å bryte ned Videreutviklernes diskursstrukturering og -institusjonalisering.

Identitetens betydning

Jeg viste tidligere at Videreutviklerne og Avviklerne er enige om at det er 'Putins energikrig' som er årsaken til energisituasjonen i Europa. Den gang pekte jeg på at dette bildet støtter Videreutviklernes narrativ om at Norge skal bidra til europeisk energisikkerhet i møte med russisk aggresjon. Dette kan tolkes som at Avviklerne la ut hindringer for gjennombruddet til sin egen motdiskurs – gjennom å følge Videreutviklernes narrativ om russisk skyld innskriver norsk gass med betydninger koblet til Europas behov og bortfallet av russisk gass. På denne måten kan Avviklerne ha innskrenket sitt eget handlingsrom – framstillinger av den Andre kan påvirke hvilke sett med plikter og ansvar aktører i petroleumspolitikken har, og ikke minst hva som anses som akseptable politiske løsninger (Said, 1978, p. 10). På den måten kan forholdet mellom norsk og russisk identitet i det norske ordskiftet gjøre Avviklernes vei til gjennomslag i petroleumspolitikken lengre.

Men oppfatningen om at det er russisk aggresjon som står ansvarlig for de høye energiprisene i Europa kan også virke motsatt vei. Når MDG foreslo at ekstraintektene denne energikrigen har gitt Norge må brukes på å avhjelpe situasjonen var det en utfordring for Videreutviklerne.

De er enige i premisset om at russisk aggresjon er årsaken til problemene, men inntektene som kom som en direkte følge av ‘energikrigen’ og invasjonen unnlater de å snakke om så langt det er mulig. Dette gir grobunn for et spørsmål om ‘hvordan kan vi ta i mot inntektene som stammer fra salg av dyr gass til våre partnere, i et marked manipulert av aggressive og upålitelige Russland?’.

Dette er en svært interessant dynamikk mellom identiteter, statsimperativer og energipolitiske mål. Både Videreutviklerne og Avviklerne får problemer fordi alle er enige om at det er russisk aggresjon som er bakteppet for den enorme inntektsøkningen fra norsk petroleum. De lengelevende norske identitetskonstruksjonene av Russland som ‘aggressiv’ og ‘upålitelig’ har potensiale til å forsterke opplevelsen av inntektsøkninga som illegitim. Men så lenge Videreutviklerne klarer å holde økninga utenfor debatten, kan de opprettholde den russiske aggresjonen som et argument for norsk gass sin sikkerhetspolitiske rolle i Europa. At Avviklerne skal klare det motsatte – at fokus på inntektsøkninga holder koblinga mellom russisk aggresjon og norsk petroleum utenfor debatten – fremstår vanskeligere.

Dette viser hvor betydningsfullt og mangslungent identitet er i politisk diskurs. Det er umulig for Videreutviklerne å si at på den ene siden er prisøkningen russernes feil, men på den andre siden skal Norge tjene penger på situasjonen som har fått ‘fortvilelsen til å bre seg’ hos våre ‘naboer og partnere’. Dermed blir Videreutviklerne tvunget ikke bare til å forlate inntektsargumentene som har vært så viktige tidligere, de blir tvunget til å nærmest late som at inntektsøkninga ikke eksisterer. Gjennom å unngå direkte omtale av økninga skaper Videreutviklerne hindringer for motdiskursen og gjør Avviklernes vei til definisjonsmakta lengre.

I tillegg til å unngå å formulere seg på motpartens premisser har Videreutviklerne etablert forestillingen om ‘solidaritet for Europa’. Selv om dette narrativet ikke spiller på noen av de norske statsimperativene er det konkrete identitetsbaserte forhold som kan bidra til at Videreutviklerne får gjennomslag. For det første førte energisituasjonen til at statsimperativene og energipolitiske mål kom under press i europeiske land, og når Europa anses som våre ‘naboer’ og ‘handelspartnere’ får det også betydning for Norge. For det andre knytter argumentene seg ofte til identitetskonstruksjonen av Russland, som allerede er etablert som Norges radikale Andre over flere tiår. Etter invasjonen har Videreutviklerne gjort betydelige investeringer i å konstruere et bilde av at Norge, i møte med russisk aggresjon og europeisk fortvilelse, først og fremst handler på bakgrunn av solidaritet. Samlet sett kan disse to effektene være sterke nok til å påvirke hvilke sett med plikter og ansvar energipolitiske

aktører i Norge har. Som Said (1978) påpekte, kan diskursive identitetskonstruksjoner basert på den konstituerende Andre legge sterke begrensninger, både på tanke, handling, plikter, ansvar og aksepterte beslutningsformer. Når FrPs representant Hjemdal hevdet at MDGs «(...) kamp mot framtidig olje- og gassutvinning [er] med på å svekke energisikkerheten i Europa» (Silje Hjemdal (FrP), Stortinget, 2022e, p. 49) var dette et tydelig forsøk på å vise at MDGs politikk ikke er i tråd med de begrensningene som er lagt på debatten gjennom identitetskonstruksjonen av Russland som ansvarlig for en 'energikrig' mot Europa. På den måten kan Avviklernes posisjon svekkes av at de har tilsluttet seg den samme oppfatninga av Russland som Videreutviklerne har.

Et viktig premiss som ikke dekkes av det teoretiske rammeverket, er bildet av norske petroleumsleveranser til Europa som 'forutsigbare' og 'stabile'. Dette må ses i sammenheng med det Makt- og demokratiutredninga (NOU 2003:19) konkluderte med, at «Norge som en moralsk og humanitær stormakt har blitt et nytt nasjonalt symbol, på linje med andre symboler som former nordmenns nasjonale identitet». I identitetssammenheng er det naturlig å tolke dette som motsetninga til russisk aggresjon og upålitelighet – som Said (1978) viste identifiserer vi oss i motsetning til vår konstituerende Andre. Språkbildene om 'pålitelige og stabile petroleumsleveranser' til 'våre venner og samarbeidspartnere i Europa' for å møte trusselen fra 'Putins klør' gir tydelige assosiasjoner til selvbildet «som en moralsk og humanitær stormakt».

Oppsummering

Påvirkning på fortolkningsrammen til norsk petroleumspolitik

Fortolkningsrammen til norsk petroleumspolitik har etter krigsutbruddet vært dominert av de europeiske dimensjonene av energisikkerhet, energitilgang og økonomisk vekst. Dette har i stor grad avløst de tidligere privilegerte koblingene til de norske dimensjonene av inntekter og økonomisk vekst, og har bidratt sterkt til å opprettholde sivil legitimitet når økonomiske argumenter forsvant.

Figur 1

Dette har flyttet fokus bort fra hva gass eksporten bidrar med for oss nordmenn og mot hva gass eksporten bidrar med for europeere, både stater og borgere. På den måten har Videreutviklerne etablert et narrativ om at eksporten gjennomføres på bakgrunn av 'solidaritet for Europa'. Figur 1 illustrerer hvordan disse tre i kombinasjon med miljømålet danner et helhetlig narrativ om 'solidaritet for Europa'.

Basert på forståelsen av ordet *fortolkningsramme* som en linse som bidrar til å begrense og bestemme hvordan virkeligheten oppfattes, er det ingen tvil om at det har skjedd store

endringer i fortolkningsrammen til norsk petroleumpolitikk etter utbruddet av Ukraina-krigen. Handeland og Langhelle (2021) konkluderte med at økonomiske hensyn er den viktigste innramminga av norsk petroleumsaktivitet, og at det var gjennom henvisninger til økonomisk vekst og inntekter at statsimperativet om legitimitet ble sikret. Etter krigsutbruddet er dette ikke lengre tilfelle. I stedet er det ‘solidaritet for Europa’ som er den viktigste kilden til sivil legitimitet for petroleumpolitikken. Det mest iøynefallende er at inntekter, for eksempel gjennom referanser til velferdsstaten, gikk fra å være nærmest en selvfølgelighet i rettferdiggjøringene for norsk petroleumsindustri til å bli et uakseptabelt argument. Dette var svært tydelig i debatten om MDGs representantforslag om å sette inntektsøkningene inn på et solidaritetsfond for Ukraina. Her spiller det identitetsmessige forholdet mellom Norge og Russland inn – norske politikere sine plikter og ansvar i petroleumpolitikken flyttet seg etter den russiske invasjonen, fra å sikre norske borgeres behov til å i større grad bidra for å redusere skadene av Russlands ‘energikrig’ mot Europa. Den nye norske rollen som ‘langsiktig og forutsigbar energipartner for Europa’ er et narrativ som bidrar til sivil legitimitet og har potensiale til å bli en viktig rettferdiggjøring for å videreføre aktiviteten på norsk sokkel i årevis fremover, også på grunn av energisamarbeidsavtalen med EU. Dette kan *både* forsinke utfasingen av den norske petroleumsindustrien og fremskynde den europeiske energiovergangen (Cheng, 2023). Dette skaper et markert og motsigende forhold mellom den norske profilen som ‘energipartner for Europa’ og det vitenskapelige kunnskapsgrunnlaget om klimaendringer som det formidles av IPCC og FNs generalsekretær Guterres. Denne motsetninga har potensiale til å bli en ny konfliktlinje i norsk petroleumpolitikk.

Totalt sett kan endringene i fortolkningsrammen bidra til å flytte oppmerksomheten i norsk petroleumpolitikk fra nasjonale forhold og ut mot Europa. For eksempel fremsto det i ‘mellomperioden’ som uviktig om framtidig petroleumsaktivitet vil være lønnsom eller ulønnsom for Norge. Det som betyr noe er å sørge for tilstrekkelig eksportvolum så Europa får dekt sine behov. Dette narrative kan bli mindre effektivt i takt med at energisituasjonen i Europa bedres.

Mot slutten av 2022 begynte økonomiske rettferdiggjørelser å komme tilbake. Resultatene fra denne undersøkelsen indikerer at økonomisk vekst, som regel gjennom referanser til arbeidsplasser og annen økonomisk aktivitet, er den viktigste av disse. Inntektsargumenter forekommer også, men i langt mindre grad enn før invasjonen. Selv om økonomiske argumenter er på vei tilbake ser det ikke ut til å ha svekket forestillingen om ‘solidaritet for Europa’.

Konsekvenser for det diskursive spillerommet til norske petroleumpolitiske aktører

Utbruddet av Ukraina-krigen har flyttet fokuset i norsk petroleumpolitikk mot europeisk energitilgang og -sikkerhet. Dette fører med seg minst to elementer som påvirker det diskursive spillerommet. Det første er basert på Norges satsing på ‘de nye energinæringene’, spesielt blått hydrogen og CCS. Det er ikke nytt verken at Norge satser på disse energiteknologiene eller at de opprettholder behovet for gass. Men etter den russiske invasjonen fremstår de nye energinæringene mer i tråd med europeiske behov enn tidligere, og forholdet mellom norsk gass og den europeiske energiovergangen er et tema som ser ut til å kunne få stor betydning i framtidige rettferdiggjørelser for norsk petroleumsindustri.

Det andre elementet er at energisamarbeidsavtalen med EU posisjonerer Norge som en ‘langsiktig og forutsigbar energipartner for Europa’. Dette bidrar også til å opprettholde behovet for gass, i likhet med Norges nye energinæring. Energisamarbeidsavtalen ble inngått først etter invasjonen, og den forsterker insentivene for å videreføre den norske overgangsstrategien der blått hydrogen og CCS står sentralt. Totalt sett kan disse to punktene få stor betydning for det diskursive spillerommet rundt petroleumpolitikk i Norge. I dag er det langt mindre rom for tradisjonelle rettferdiggjøringer basert på norske inntekter, arbeidsplasser, velferd og lignende. Men fortsatt leting etter nye petroleumsressurser kan nå forsvares med henvisninger til et europeisk behov for tilstrekkelig energitilgang og -sikkerhet. Dette forsterkes av mulighetene for et narrativ basert på at ‘norsk gass muliggjør den europeiske energiovergangen, derfor er norsk gass klimavennlig’.

Gjennom disse to nyoppståtte argumentene har Videreutviklerne fått nye rettferdiggjøringer med potensiale til å begrense evnen klimaorienterte diskurser har til å slå gjennom i ordskiftet. Dette kommer blant annet av at energimangel kan være en trussel mot grunnleggende statsfunksjoner. I dagens situasjon har den europeiske dimensjonen av EPM sikkerhet såpass sterke bånd til de europeiske statenes *interesser* at det evner å overskygge klima- og miljørelaterte *preferanser*.

Når våre ‘venner og samarbeidspartnere’ trues av ‘Putins klør’ og hans ‘energikrig’, bidrar identitetsforholdet mellom Norge, Russland og Europa til å begrense hvilke handlingsalternativer som er politisk akseptable. I tillegg kan ‘trusselen fra Russland’ oppfattes som langt mer håndfast og nært enn klimaendringer og miljøproblemer gjør, noe som trekker i samme retning. Disse endringene fremstår umiddelbart som store ulemper for Avviklerne. Men etter krigsutbruddet har Norges profil som petroleumseksportør blitt mer markert, samtidig som FN og IPCC er mer uttalt om behovet for å møte de klimarelaterte

utfordringene med reduksjoner i fossil energibruk. Denne økende avstanden mellom norsk politikk og etablert klimaforskning kan representere en mulighet for Avviklerne. Til tross for energisamarbeidsavtalen kan dynamikken mellom norsk gass og europeiske behov skifte etterhvert som energisituasjonen i Europa stabiliseres.

Den mest stabile rettferdiggjøringa både før og etter krigsutbruddet har vært EPM miljø. Miljøargumentet har opprettholdt både form og funksjon i Videreutviklernes diskurs, og det har en fremtredende rolle i de fleste sammenhenger. I dag bygger miljøargumenter opp under forestillingen om at det er Norge som bør dekke petroleumsetterspørselen i en utslippsbegrenset fremtid, slik de også gjorde før krigsutbruddet (Handeland & Langhelle, 2021). Bildet av at norsk gass skal bidra som overgangsdrivstoff i den europeiske energiovergangen kan gi inntrykk av at det fortsatt er mer 'rom' igjen for fossil energi i en stadig mer utslippsbegrenset framtid. Med nye koblinger mellom den europeiske energiovergangen og norsk gass videreføres kampen om betydningsdannelse i forholdet mellom petroleum og klima- og miljøverdier.

Denne oppgavens bidrag

Bidragene til denne oppgaven kan deles i to. På den ene siden står resultatene i seg selv, som viser raske og betydelige endringer i rettferdiggjøring for norsk petroleum etter utbruddet av Ukraina-krigen. Norske primærtekster har tatt til seg 'solidaritet for Europa' som et tillegg til økonomiske begrunnelser, noe som har knyttet sivil legitimitet til norsk petroleumproduksjon og skapt nye argumenter for hvorfor det er nettopp den norske aktiviteten som skal videreføres inn i en utslippsbegrenset fremtid. Dette kan spille inn i mange aspekter av norsk energipolitikk, både i nasjonal og internasjonal sammenheng.

På den andre siden har denne oppgaven bidratt med tilpasninger av det teoretiske rammeverket med statsimperativer og energipolitiske mål. Å legge til europeiske dimensjoner åpnet for en lang rekke nye koblinger mellom statsimperativer og energipolitiske mål som ellers ikke ville blitt fanget opp. Dette var avgjørende for oppgavens funn, og har vist at rammeverket kan tilpasses ulike empiriske forhold og være anvendelig i en rekke sammenhenger.

Videre forskning

Over ett år etter invasjonen er et samlet lag av Avviklere fortsatt enige i at norsk petroleumproduksjon skal holdes så høy som mulig, et tydelig tegn på at det eneste akseptable handlingsalternativet er å maksimere produksjonen. Dette har ført til krav om økninger i nye lete- og produksjonstillatelser, som i stor grad avgjør tempoet for utvinningen

på norsk sokkel. En diskursanalyse av forholdet mellom de nye narrative basert på 'solidaritet for Europa' og lete- og produksjonspolitikken kunne gitt svar på den praktiske betydningen de nye narrative har for omfanget på norsk petroleumsproduksjon. Dette kan være relevant i spørsmål om hvordan andre petroleumsproduserende stater tilpasser seg rammeendringer som krig og andre eksogene sjokk.

Det samme utgangspunktet gir grunn for å undersøke hvordan debatten om elektrifisering av norsk sokkel påvirkes av koblinger mellom europeisk energibehov og 'miljøvennlig petroleumsproduksjon'. Etter invasjonen har kraftprisene økt også i Norge, og dette har blitt en del av elektrifiseringsdebatten. Dette gir rom for betydelig dynamikk mellom den norske og den europeiske dimensjonen av EPM tilgang. Miljøargumenter ser ut til å spille en stadig viktigere rolle i koblingen mellom petroleumsproduksjon og overlevelsesimperativet, og derfor kan nettopp elektrifiseringsdebatten ha betydning for evnen norsk petroleumsindustri har til å overleve under framtidens utslippsbegrensninger.

Referanser

- Andersen, G. (2017). *Parlamentets natur. Utviklingen av norsk miljø-og petroleumpolitikk (1945–2013)*: Universitetsforlaget.
- Anderson, K., & Peters, G. (2016). The trouble with negative emissions. *Science*, 354(6309), 182-183.
- Aykut, S. C., & Castro, M. (2017). The end of fossil fuels?: Understanding the partial climatisation of global energy debates. In *Globalising the Climate* (pp. 173-193): Routledge.
- Bang, G., & Lahn, B. (2020). From oil as welfare to oil as risk? Norwegian petroleum resource governance and climate policy. *Climate Policy*, 20(8), 997-1009.
- Barbier, E. B. (1987). The Concept of Sustainable Economic Development. *Environmental Conservation*, 14(2), 101-110. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/44519759>
- Boasson, E. L., & Jevnaker, T. (2022). Energy governance in Norway: too much of a good thing? *Handbook of Energy Governance in Europe*, 897-921.
- Boasson, E. L., & Lahn, B. (2016). Norway: A dissonant cognitive leader? In *The European Union in International Climate Change Politics* (pp. 213-228): Routledge.
- Cheng, C. S. W. (2023). Does time matter? A multi-level assessment of delayed energy transitions and hydrogen pathways in Norway. *Energy Research & Social Science*, 100, 103069.
- Dryzek, J. S. (1997). *The politics of the earth*: Oxford university press.
- Dryzek, J. S., Downes, D., Hunold, C., Schlosberg, D., & Hernes, H.-K. (2003). *Green states and social movements: environmentalism in the United States, United Kingdom, Germany, and Norway*: OUP Oxford.
- Edvardsen, A. (2019). *Vestlige selvbilder og (fiende)bilder av Russland*. (Master). UiT Norges Arktiske Universitet,
- Energi- og miljøkomiteen. (2018). *Innst.* 368 S.
- Erickson, P., & Down, A. (2017). How tax support for the petroleum industry could contradict Norway's climate goals.
- Europarådet. (2023). Where does the EU's gas come from? Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/>
- Fairclough, N. (1993). *Discourse and social change*: Polity.
- Fairclough, N., Mulderrig, J., & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, 2, 357-378. doi:10.4135/9781446289068.n17
- Finansdepartementet. (2018). *Meld. St. 1. Nasjonalbudsjettet 2019*.
- Forente Nasjoner. (2023). Secretary-General Calls on States to Tackle Climate Change 'Time Bomb' through New Solidarity Pact, Acceleration Agenda, at Launch of Intergovernmental Panel Report [Press release]. Retrieved from <https://press.un.org/en/2023/sgsm21730.doc.htm>

- Fæhn, T., Hagem, C., Lindholt, L., Mæland, S., & Rosendahl, K. E. (2017). Climate policies in a fossil fuel producing country—demand versus supply side policies. *The Energy Journal*, 38(1).
- Geels, F. W. (2010). Ontologies, socio-technical transitions (to sustainability), and the multi-level perspective. *Research policy*, 39(4), 495-510.
- Hajer, M. A., Hoppe, R., & Jennings, B. (1993). *The argumentative turn in policy analysis and planning*: Duke University Press.
- Handeland, T. S., & Langhelle, O. (2021). A Petrostate's Outlook on Low-Carbon Transitions: The Discursive Frames of Petroleum Policy in Norway. *Energies*, 14(17), 5411.
- Hansen, L. (2006). *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war*: Routledge.
- Hedegaard, C., & Kreutzer, I. (2016). *Grønn konkurransekraft. Rapport fra regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft*. Retrieved from
- Ho, D. T. (2023). World view. *Nature*, 616, 9.
- Hovden, E., & Lindseth, G. (2004). Discourses in Norwegian climate policy: national action or thinking globally? *Political studies*, 52(1), 63-81.
- Howarth, R. W., & Jacobson, M. Z. (2021). How green is blue hydrogen? *Energy Science & Engineering*, 9(10), 1676-1687.
- Huitfeldt, A. (2022). Tale om sikkerhetspolitikk og nordområdene. Retrieved from https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/tale_sikkpol_nord/id2912154/
- Hønneland, G. (2005). *Barentsbrytninger : norsk nordområdepolitikk etter den kalde krigen*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Hønneland, G., & Jensen, L. C. (2015). Norway's approach to the Arctic: Policies and discourse. In *Handbook of the Politics of the Arctic* (pp. 462-481): Edward Elgar Publishing.
- IEA. (2022). *Coal 2022*. Retrieved from <https://www.iea.org/reports/coal-2022>
- IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Retrieved from
- Jacobs, M. (1999). Sustainable development as a contested concept. *Fairness and futurity: Essays on environmental sustainability and social justice*, 1, 21-46.
- Jensen, L. C. (2006). Boring som miljøargument? Norske petroleumdiskurser i nordområdene. *Internasjonal politikk*, 64(3), 295-309.
- Jensen, L. C. (2007). Petroleum discourse in the European Arctic: the Norwegian case. *Polar Record*, 43(3), 247-254.
- Jensen, L. C. (2012a). Norway on a High in the North. *A discourse analysis of policy framing. A dissertation for the degree of Philosophiae Doctor, University of Tromsø*.
- Jensen, L. C. (2012b). Norwegian petroleum extraction in Arctic waters to save the environment: introducing 'discourse co-optation' as a new analytical term. *Critical Discourse Studies*, 9(1), 29-38.
- Jensen, L. C. (2013a). Seduced and surrounded by security: A post-structuralist take on Norwegian High North securitizing discourses. *Cooperation and Conflict*, 48(1), 80-99. doi:10.1177/0010836712461482

- Jensen, L. C. (2013b). Norway on a High in the North : a discourse analysis of policy framing.
- Jensen, L. C., & Hønneland, G. (2011). Framing the High North: Public Discourses in Norway after 2000. *Acta Borealia*, 28(1), 37-54.
doi:10.1080/08003831.2011.575659
- Jensen, L. C., Jensen, Ø., & Skedsmo, P. (2018). *Norge og klimakrisen : debatten om olje og gass i det grønne skiftet* (Vol. 6). Oslo: Novus forl.
- Jevnaker, T. (2019). ACER i perspektiv. *EUs energipolitikk og behovet for en god norsk.* Justis- og beredskapsdepartementet. (2018). § 26 - Tredje energimarkedspakke - grunnlovsvurdering. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tredje-enerгимarkedspakke---grunnlovsvurdering/id2594207/>
- Klima- og miljødepartementet. (2017). *Prop. 77 L Lov om klimamål (klimaloven)*.
- Kristoffersen, B. (2015a). Opportunistic Adaptation: New discourses on oil, equity and environmental security. *The adaptive challenge of climate change*, 140-159.
- Kristoffersen, B. (2015b). Opportunistic Adaptation: New Discourses on Oil, Equity, and Environmental Security. In (pp. 140-159).
- Kristoffersen, B., & Jensen, L. (2012). Nordområdepolitikken: A license to drill?[The Arctic policy: A license to drill?]. In: Tvergastein.
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Lange linjer - kunnskap gir muligheter*.
- Lahn, B. (2019). Norwegian petroleum policy in a changing climate. *CICERO Report*.
- Le Billon, P., & Kristoffersen, B. (2020). Just cuts for fossil fuels? Supply-side carbon constraints and energy transition. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 52(6), 1072-1092.
- Miljødirektoratet. (2023). FN's klimapanel (IPCC). Retrieved from <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/fns-klimapanel-ipcc/>
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet og makt: En innføring i diskursanalyse*: Fagbokforlaget.
- Neumann, I. B. (2008). Discourse Analysis. In A. Klotz & D. Prakash (Eds.), *Qualitative Methods in International Relations: A Pluralist Guide* (pp. 61-77). London: Palgrave Macmillan UK.
- Nietzsche, F. (1954 [1888]). *The Will to Power* (R. J. H. Walter Kaufman, Trans.). New York: Random House, Inc.
- Norges Bank. (2023a). Markedsverdi. Retrieved from <https://www.nbim.no/no/oljefondet/markedsverdi/>
- Norges Bank. (2023b). Oljefondets historie. Retrieved from <https://www.nbim.no/no/oljefondet/oljefondets-historie/>
- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2022). *Utredning om Grunnloven § 112 og plan for utbygging og drift av petroleumsforkomster*. Retrieved from <https://www.nhri.no/2022/utredning-om-grunnloven-§-112-og-plan-for-utbygging-og-drift-av-petroleumsforkomster/>
- Norsk Petroleum. (2022). Statens inntekter. Retrieved from <https://www.norskpetroleum.no/okonomi/statens-inntekter/>

- Norsk Petroleum. (2023). Klassifisering av petroleumsreservene. Retrieved from <https://www.norskpetroleum.no/petroleumsressursene/klassifisering-av-petroleumsressursene/>
- NOU 2003:19. (2003). *Makt og demokrati. Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen*. Olje- og energidepartementet. (2011). *En næring for framtida - om petroleumsvirksomheten*.
- Olje- og energidepartementet. (2013). *Nye muligheter for Nord-Norge - åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet*.
- Olje- og energidepartementet. (2015). *Norges største industriprosjekt - utbygging og drift av Johan Sverdrup-feltet med status for olje- og gassvirksomheten*.
- Olje- og energidepartementet. (2022a). *Meld. St. 11 (2021-2022) - Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020-2021) Energi til arbeid - langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*.
- Olje- og energidepartementet. (2022b). *Prop. 1 S (2022-2023)*.
- Olje- og energidepartementet. (2022c). *Statsstøtteavtaler til Langskip-prosjektet* [Press release]. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/co2-handtering/f/id2950113/>
- Olje- og energidepartementet. (2022f). *Ny global virkelighet - hva betyr dette for norsk energipolitikk*. In.
- Olje- og energidepartementet. (2022g). *Prop. 88 LS*.
- Olje- og energidepartementet. (2022h). *Høy gassproduksjon og store ringvirkninger fra norsk sokkel* [Press release]. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/hoy-gassproduksjon-og-store-ringvirkninger-fra-norsk-sokkel/id2930619/>
- Olje- og energidepartementet. (2023a). *Forsterket samarbeid om hydrogen* [Press release]. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forsterket-samarbeid-om-hydrogen/id2965002/>
- Olje- og energidepartementet. (2023b). *Utlysing av område knyttet til CO2-lagring* [Press release]. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utlysning-av-omrade-knyttet-til-co2-lagring/id2958814/>
- Olje- og energidepartementet. (2023c). *Olje- og energiministerens innlegg på Oljeindustripolitisk seminar 2023*. In.
- Oljedirektoratet. (2019). *Ressursrapport Funn og felt 2019*. Retrieved from
- Oljedirektoratet. (2022). *Ressursrapport 2022*. Stavanger: Oljedirektoratet,
- Oljedirektoratet. (2023). *Godkjente Planer for utbygging og drift (PUD) inkludert søknader om PUD-fritak, og godkjente Planer for anlegg og drift (PAD)*. <https://www.npd.no/fakta/utvinningstillatelser/>
- Parker, I. (1992). *Discourse dynamics: Critical analysis for social and individual psychology*. London and New York: Routledge.
- Regjeringen. (2022). *Joint Statement*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/114130bdd81e4123a602d452fa75e984/joint-statement-om-energisamarbeid-23.-juni-2022.pdf>

- Ryggvik, H., & Kristoffersen, B. (2015). Heating up and cooling down the petrostate: the Norwegian experience. *Ending the Fossil Fuel Era*, 249-275.
- Said, E. W. (1978). Orientalism.
- Scrase, I., & Ockwell, D. (2009). Energy Issues: Framing and Policy Change. In I. Scrase & G. MacKerron (Eds.), *Energy for the Future: A New Agenda* (pp. 35-53). London: Palgrave Macmillan UK.
- Scrase, J. I., & Ockwell, D. G. (2010). The role of discourse and linguistic framing effects in sustaining high carbon energy policy – An accessible introduction. *Energy Policy*, 38(5), 2225-2233.
- Skånland, Ø. H. (2010). 'Norway is a peace nation': A discourse analytic reading of the Norwegian peace engagement. *Cooperation and Conflict*, 45(1), 34-54.
- Solbrekke, I. M., Kvamstø, N. G., & Sorteberg, A. (2020). Mitigation of offshore wind power intermittency by interconnection of production sites. *Wind Energ. Sci.*, 5(4), 1663-1678. doi:10.5194/wes-5-1663-2020
- Sovacool, B. K. (2011). *The Routledge handbook of energy security*.
- Statsministerens kontor. (2022). Norge gir våpen til Ukraina [Press release]. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-gir-vapen-til-ukraina/id2902587/>
- Statsministerens kontor. (2023). Statsministeren besøker Troll A-plattformen [Press release]. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/statsministeren-besoker-troll-a-plattformen/id2966722/>
- Stortinget. (2022). Møte torsdag den 1. desember 2022.
- Stortinget. (2022b). Møte mandag den 12. desember 2022.
- Stortinget. (2022c). *Stortingstidende. Referat fra møter i Stortinget. Nr. 51 - 2. mars. Sesjonen 2021-2022.*
- Stortinget. (2022d). *Trontaledebatt (andre dag), møte onsdag den 5. oktober 2022.*
- Stortinget. (2022e). *Trontaledebatt (første dag), møte tirsdag den 4. oktober 2022.*
- Stortinget. (2022f). Møte onsdag den 21. desember 2022.
- Stortinget. (2022g). *Stortingstidende. Referat fra møter i Stortinget. Nr 68 - 20. april. Sesjonen 2021-2022.*
- Støre, J. G. (2022a). Redegjørelse av statsministeren om krigen i Ukraina.
- Støre, J. G. (2022b). Statsministerens redegjørelse for Stortinget om krigen i Ukraina og den sikkerhetspolitiske situasjonen.
- Støre, J. G. (2023). Statsministerens redegjørelse for Stortinget om krigen i Ukraina og dens følger.
- Sæther, A. K. (2017). De beste intensjoner. *Oljelandet i klimakampen. Oslo: Cappelen Damm.*
- Utenriksdepartementet. (2012). *Meld.St. 7. Nordområdene. Visjon og virkemidler.*
- Utenriksdepartementet. (2014). *Nordkloden: Verdiskaping og ressurser. Klimaendringer og kunnskap. Utviklingen nord på kloden angår oss alle.*
- Vikingstad, J. S., Geir. (2022). Oljetopp i Arbeiderpartiet har fått nok av SVs oljeseire - Senterpartiet tror SV vil få enda mer. *Stavanger Aftenblad*. Retrieved from

<https://www.aftenbladet.no/okonomi/i/2BVJpa/oljetopp-i-arbeiderpartiet-har-faatt-nok-av-svs-oljeseire-senterpartiet-tror-sv-vil-faa-enda-mer>

von der Leyen, U., & Støre, J. G. (2022). Joint statement between President von der Leyen and Norwegian Prime Minister Jonas Støre. Retrieved from

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_6001

Widmaier, W. W., Blyth, M., & Seabrooke, L. (2007). Exogenous Shocks or Endogenous Constructions? The Meanings of Wars and Crises. *International studies quarterly*, 51(4), 747-759. doi:10.1111/j.1468-2478.2007.00474.x

Winther Jørgensen, M., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforl. Samfundslitteratur.